

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
BESLENME VE DİYETETİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜKETİCİLERİN ORGANİK GIDALARA BAKIŞ AÇILARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

SİBEL ÖZKAN

116505002

DOÇ.DR. ZUHAL AYDAN SAĞLAM

İSTANBUL

2019

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
BESLENME VE DİYETETİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜKETİCİLERİN ORGANİK GIDALARA BAKIŞ AÇILARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

SİBEL ÖZKAN

116505002

DOÇ.DR. ZUHAL AYDAN SAĞLAM

İSTANBUL

2019

TUKETICILERIN ORGANİK GIDALARA BAKIS ACILARININ DEGERLENDIRILMESI

EVALUATION OF THE CONSIDERATORS 'VIEW OF ORGANIC FOODS

SIBEL OZKAN

116505002

Tez Danışmanı : DOC.DR.ZUHAL AYDAN SAGLAM

(İmza)

İSTANBUL MEDENİYET..... Üniversitesi

Jüri Üyeleri DR.OGR.UYESİ BIRSEN DEMIREL

(İmza)

İSTANBUL BİLGİ..... Üniversitesi

Jüri Üyesi: DR.OGR.UYESİ NAZLI BATAR

(İmza)

İSTANBUL KÜLTÜR..... Üniversitesi

Tezin Onaylandığı Tarih : ..05.08.19...

Toplam Sayfa Sayısı: 150.....

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) ORGANİK GIDA
- 2) TUKETICI DAVRANISI
- 3) ALISKANLIK
- 4) TUTUM
- 5) SAGLIK

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) ORGANIC FOOD
- 2) CONSUMER BEHAVIOUR
- 3) AWARENESS
- 4) ATTITUDE
- 5) HEALTH

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

TEŐEKKÖR

İstanbul Bilgi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beslenme ve Diyetetik Bölümü hocalarından Yrd. Doç. Dr. Birsen DEMİREL, Tez Danışman Hocam Doç. Dr. Zuhal Aydan SAĞLAM ve değerli jürimiz Dr. Dyt. Nazlı Batar ACAR'a değerleri fikir ve önerileriyle beni destekledikleri için teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Tezin her aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen, sabırla ve içtenlikle yapıcı eleştirileri ile her zaman yardımcı olan meslektaşım ve canım arkadaşım Diyetisyen Ebru OKUMUŐ'a yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Tezin her aşamasında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ve her zaman yanımda olduklarını hissettiren CANIM AİLEME ve yol arkadaşım Fatih SONGUR'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖNSÖZ.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	viii
SEMBOL LİSTESİ.....	x
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
TABLO LİSTESİ.....	xii
ABSTRACT.....	xiv
ÖZET.....	xvii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER- KAYNAK ÖZETLERİ.....	2
2.1.Organik Tarım Kavramı ve Organik Tarımın Gelişimi.....	2
2.1.1.Organik Tarım Kavramı ve Amaçları.....	2
2.1.2.Organik Tarımın Avantajları.....	5
2.1.3.Organik Tarımın Dezavantajları.....	7
2.2.Dünya’da Organik Tarım.....	7
2.2.1. Dünya’da Organik Tarımın Gelişimi.....	17
2.2.2.Dünya’da Organik Gıda Talebi ve Arzı.....	19
2.2.3.Organik Gıda Alanında Faaliyet Gösteren Uluslararası Kuruluşlar.....	20
2.2.3.1.Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu (IFOAM).....	22

2.2.3.2. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO).....	23
2.2.3.3. Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC).....	23
2.2.3.4. Organik Tarım Birliği (OTA).....	24
2.3. Türkiye’de Organik Tarım Gelişimi.....	24
2.3.1 Türkiye’de Organik Gıda Üretimi.....	27
2.3.2. Türkiye’de Organik Gıda Tüketimi.....	29
2.3.3. Organik Tarımda Kontrol ve Sertifikasyon.....	30
3. ORGANİK GIDA KAVRAMI VE ORGANİK GIDALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	34
3.1. Organik Gıda Kavramı.....	34
3.2. Organik Gıda Ürünlerinin Besin İçeriklerinin Değerlendirilmesi.....	36
3.3. Organik Gıdaların İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri.....	42
4. TÜKETİCİLERİN ORGANİK GIDALARA KARŞI DAVRANIŞ VE TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	44
5. MATERYAL VE YÖNTEM.....	48
5.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi	48
5.2. Araştırmanın Yeri, Zamanı ve Örneklem Seçimi.....	48
5.3. Araştırmanın Genel Planı.....	49
5.4. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi.....	50
5.5. Verilerin İstatistiksel Olarak Değerlendirilmesi.....	50
6. BULGULAR.....	51
7. TARTIŞMA.....	100

8. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	104
8.1.Sonuç.....	104
8.2.Öneriler.....	106
9. KAYNAKLAR.....	108
10. EKLER.....	126

KISALTMALAR

IFOAM	Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu
ISO	Uluslararası Standardizasyon Örgütü
FAO	Birleşmiş Milletler Tarım – Gıda Örgütü
WTO	Dünya Ticaret Organizasyonu
IUCN	Uluslararası Doğa Koruma Birliği
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
ITC	Uluslararası Ticaret Merkezi
OTA	Organik Ticaret Birliği
TKB	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
TÜGEM	Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
ETO	Ekolojik Tarım Organik Organizasyonu
ATÜT	Asya Tarzı Üretim Tarzı
BCS	Bcs Öko-Garantie Organik Tarım Sertifikalandırma Hizmetleri
IMO	Kontrol ve Sertifikasyon Ticaret
ECOCERT	Ecocert Denetim ve Belgelendirme
ETKO	Etko Ekolojik Tarım Kontrol Organizasyon
CU	Control Union Sertifikasyon
ICEA	Etik ve Çevresel Sertifikasyon Enstitüsü
CERES	Ceres Çevre Standartları Sertifikasyonu
ORSER	Organik Ürünler Kontrol ve Sertifikasyon
ANADOLU	Anadolu Ekolojik Ürünler Kontrol ve Sertifikasyon

TURKGAP	Tarım Uygulamaları Kontrol ve Sertifikasyon Hizmetleri Ticaret
NİSSERT	Uluslararası Sertifikasyon ve Denetim Hizmetleri Denetim
IMC	Akdeniz Sertifikasyon Enstitüsü
GLOBAL	Anka Global Kontrol Ve Sertifikasyon
KALİTEST	Belgelendirme ve Eğitim Hizmetleri
EGETAR	Egetar Kontrol Ve Sertifikasyon Hizmetleri
TÜRKAK	Türk Akreditasyon Kurumu
FMI	Gıda Pazarlama Enstitüsü
CLA	Konjuge Linoleik Asit
UC	California Üniversitesi
DNA	Deoksiribo Nükleik Asit
LDL	Düşük Yoğunluklu Lipoprotein
KVH	Kardiyovasküler Hastalık
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizma
BRC	Global Gıda Teknik Standardı
HACCP	Tehlike Analizleri ve Kritik Kontrol Noktaları

SEMBOL LİSTESİ

%	Yüzde
mcg	Mikrogram
g	Gram
p	Anlamlılık Düzeyi
n	Katılımcı Sayısı
x ²	Kikare Test Değeri

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Organik tarım arazilerinin bölgelere göre dağılımı 2014.....	13
Şekil 2: En büyük organik tarım alanlarına sahip ülkeler 2014.....	14
Şekil 3: 2008 yılı işletme sayısı (ilk on ülke).....	15
Şekil 4: Dünyada sürdürülebilir organik tarım alanları.....	16

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Organik tarım arazisi (dönüşüm alanları dahil) ve bölgenin küresel organik tarım arazisindeki payları 2014.....	12
Tablo 2: Gıdaların Besin İçeriği: Organik ve Organik Olmayanlar.....	41
Tablo 3: Bireylerin sosyo-demografik özellikleri.....	51
Tablo 4: Bireylerin gıda alışverişlerinde önem verdikleri faktör ve organik bilgi durum dağılımları.....	53
Tablo 5: Organik gıda tanımı dağılımları.....	54
Tablo 6: Bireylerin “organik gıdaların sağlığa olumlu etkisi” üzerine merak edilen soruya verdikleri cevabın dağılımı.....	54
Tablo 7: Bireylerin organik gıda hakkında edinilen bilginin kaynağı ve organik gıda tüketme nedenleri.....	55
Tablo 8: Bireylerin organik gıda satın alma sıklığı dağılımı.....	56
Tablo 9: Bireylerin organik gıda tercihi dağılımı.....	56
Tablo 10: Bireylerin organik gıda tercih nedeni, ayırt edici özellikler ve yaş grupları arasında tüketim durumuna ait bulgular.....	57
Tablo 11: Bireylerin organik olmayan gıda tanımı analizi.....	58
Tablo 12: Bireylerin organik gıda tüketmeme sebepleri ve organik gıda ile ilgili özelliklere ilişkin bulgular.....	58
Tablo 13: Cinsiyete göre “Organik Gıda” hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların sorulara verdikleri cevap dağılımları.....	61
Tablo 14: Cinsiyete göre “Organik Gıda” hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevaplarının analizleri.....	62
Tablo 15: Cinsiyete göre “Organik Gıda” hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevaplarının analizleri.....	64

Tablo 16: Yaşıa göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevap dağılımları.....	67
Tablo 17: Yaşıa göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevaplarının analizleri.....	70
Tablo 18: Yaşıa göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevap dağılımları.....	73
Tablo 19: Yaşıa göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevaplarının analizleri.....	74
Tablo 20: Okuryazarlık durumuna göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevap dağılımları.....	77
Tablo 21: Okuryazarlık durumuna göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevaplarının analizleri.....	80
Tablo 22: Okuryazarlık durumuna göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevap dağılımları.....	83
Tablo 23: Okuryazarlık durumuna göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevaplarının analizleri.....	84
Tablo 24: Aylık gelire göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevap dağılımları.....	88
Tablo 25: Aylık gelire göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevaplarının analizleri.....	89
Tablo 26: Aylık gelire göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevaplarının analizleri.....	92
Tablo 27: Yaşıa göre gıda alışverişinde önemli olan nedir cevaplarının analizi.....	95
Tablo 28: Mesleğe göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevap dağılımları.....	96
Tablo 29: Mesleğe göre ‘‘Organik gıdaları tüketmemenizin en önemli sebebi nedir?’’ soru analizi.....	98
Tablo 30: Mesleğe göre ‘‘Organik tarım logosunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?’’ soru analizi.....	99

ABSTRACT

Organic foods are being placed near the top of the subjects that has become the focus of the scientific researches of today. Food consumption is rising as well as the day by day rising population of the World. This situation is one of the most important difficulties of the existing food systems because it is really hard to fulfill the nourishment needs of a rising population. With the increasing number of the consumers, industrialization is improving as well. The formation of environmental awareness, environmentalism, respect for nature against dangerous and risky adversities affect the consumption behaviors of individuals. As a result of these trends, organic agriculture system has emerged as a new production system. With the development of this agricultural system, many situations such as the perception of the organic food grown in the consumer, the positive or negative factors affecting the choice of food, the level of knowledge and awareness of the consumers about organic food become open to evaluation. The purpose of this research is to evaluate the consumers' perceptions of organic foods.

The research is performed on more than 225 women and 145 men who are over 18 and coming to the public-markets and shopping centers at the Istanbul province, Kadıköy district, Kozyatağı, Erenköy, Caddebostan, Fikirtepe, Göztepe and Koşuyolu; 32.4% of the participants were between 25-34 years of age and they were the ones who mostly participated in the study compared with the other age groups. Questionnaire consisting of socio-demographic characteristics, information about organic foods, frequency of consumption, preference/non-preference, and frequency of purchase were applied to the participants through a face-to-face interview. In the research, 88.8% of the people had stated that organic foods have positive affect on health. Also, 48.9% of the participants have knowledge about organic food.

The majority of participants reports that the important factors at shopping food are quality, price and variety for the people. In the research most of the people

are defining the organic food as “natural products”. The majority of individuals reports that the important factor in food exchange is quality, price and variety of the products.

In addition, when the reasons for consuming organic foods were asked to the participants it is concluded they preferred because of the high nutritional value (26.9%). Contrarily, when asked, 47% of the nonconsumers reported that they didn't prefer organic food because they found them expensive and the 22.2% of them didn't prefer because they didn't trust.

In this study women and men think that organic food has positive on health, however there is significant difference between genders regarding how often they consume organic food. ($p<0.05$) While women prefer consuming organic food once a month, men do more than once a week.

There is a significant relationship between the ~~most important~~ reasons for not preferring organic food and the monthly income of the people in the research ($p<0.05$). While the people who have a monthly income of under 5000 TL state that they do not consume organic food because they are expensive, the people who have a monthly income of 5000 TL and over state that they do not consume because they do not trust organic food. When the relationship between educational level and the answers for the question for which feature of organic food they prefer is evaluated, a significant difference is found. ($p<0.05$). The attendants that are not literate stated that they could buy the product because of the other reasons they stated (quality, trust, variety etc.). Attendants that have the other educational level stated that if the price of the product would be affordable, they could buy it. There is not any meaningful difference between the situation whether if the people in the research know the meaning of the organic food logo or not. ($p>0.05$). Attendants from every educational level do not know the meaning of the organic food logo.

As a result of this research, knowledge and awareness about organic foods were evaluated in the individuals who participated in the study; As a result of this study, it was found that the income level, education level and such

influential factors of individuals consuming only organic food were not high. In contrast, education and income levels of individuals with organic food consumption preference and knowledge were found to be lower than the comparable level.

Key Words: Organic food, consumer behavior, habit, attitude, health.

ÖZET

Organik gıdalar günümüzde bilimsel araştırmaların odak noktası haline gelen konuların ilk sıralarında yer almaktadır. Dünyada gün geçtikçe artan nüfus kadar gıda tüketimi de artış göstermektedir. Bu durum mevcut gıda sistemlerinin en önemli zorluklarından biridir çünkü büyüyen bir nüfusun beslenme gereksinimlerini karşılamak oldukça zordur. Tüketicilerin artışı ile sanayileşme de gelişim göstermektedir. Bu gelişim dünyada birçok olumsuz etkenlere zemin hazırlamıştır. Tehlikeli ve riskli olan olumsuzluklara karşı çevre bilinci, çevrecilik, doğaya saygı gibi akımların oluşması bireylerin tüketim davranışlarını etkilemektedir. Bu akımların sonucunda yeni bir üretim sistemi olarak gelişen organik tarım sistemi ortaya çıkmıştır. Bu tarım sisteminin gelişmesi ile birlikte yetiştirilen organik gıdanın tüketicide uyandırdığı algı, gıda seçimini etkileyen olumlu veya olumsuz faktörler, tüketicilerin organik gıda konusunda bilgi ve bilinç düzeyleri gibi birçok durum değerlendirilmeye açık hale gelmektedir. Bu araştırmanın amacı; tüketicilerin organik gıdalara bakış açılarının değerlendirilmesidir.

Araştırma; İstanbul ili Kadıköy ilçesi Kozyatağı, Erenköy, Caddebostan, Fikirtepe, Göztepe ve Koşuyolu semtlerinde halk pazarları ve marketlere gelen 18 yaş ve üzeri 225 kadın ve 145 erkek birey üzerinde yapılmış, %32.4' ü ise 25-34 yaş aralığında olup diğer yaş gruplarına göre çalışmaya en çok katılım sağlayan bireylerdir. Katılımcılara sosyo-demografik özelliklerden oluşan soru formu, organik gıdalar hakkında bilgilerini, tüketim sıklığını, tercih etme/etmeme durumunu, satın alma sıklığı gibi özellikleri içeren soru formu bireylere, anket şeklinde yüz yüze görüşme ile uygulanmıştır. Araştırmada kişilerin %88.8'i organik gıdaların sağlığa olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bireylerin %48.9'u organik gıda hakkında bilgi sahibidir. Bireyler için gıda alışverişinde önemli olan faktörün büyük çoğunluğu kalite, fiyat ve çeşitliliğinin önemli olduğunu söylemiştir. Araştırmada bireylerin çoğu organik gıdayı "doğal ürün" olarak tanımlıyor.

Ayrıca bireylere organik gıdaları tüketme nedenleri sorulduğunda, besin değerinin yüksek olmasından dolayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (%26.9). Bunun aksine organik gıdaları tüketmeyen bireylere nedenleri sorulduğunda %47'si organik gıdaları pahalı bulduğu için ve %22.2'si güvenmedikleri için tercih etmemektedir.

Bu çalışmada kadınlar ve erkekler organik gıdanın sağlığa etkisinin olumlu olduğunu düşünmektedir. Ancak araştırmada kişilerin organik gıdayı ne sıklıkla aldıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0.05$). Kadınlar organik gıdayı ayda bir almayı tercih ederken, erkekler organik gıdayı haftada birden fazla tercih etmektedir. Araştırmadaki kişilerin organik gıda tüketmelerinin en önemli sebepleri ile aylık gelirleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$). 5000 TL'nin altında aylık gelire sahip olan bireyler pahalı olduğu için organik gıda tüketmediklerini ifade ederken, 5000 TL ve üzeri aylık gelire sahip kişiler organik gıdalar güvenli gelmediği için tüketmediklerini belirtmişlerdir. Araştırmada bireylere hangi özelliğinden dolayı organik gıda satın alırsınız sorusu ile eğitim durumları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Okuryazar olmayan katılımcılar belirttikleri diğer sebeplerden dolayı (kalite, güven, çeşitlilik vb.) ürünü satın alabileceklerini ifade ettiler. Diğer eğitim seviyesine sahip katılımcılar ürünün fiyatı uygun olursa satın alabileceklerini belirtmiştir. Araştırmada kişilerin organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilip bilmemeleri durumu ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her eğitim grubundan katılımcı, organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilmemektedirler.

Bu araştırma sonucunda, çalışmaya katılan bireylerde organik gıdalar hakkında bilgi, bilinç düzeylerinin değerlendirilmesi sonucunda sadece organik gıdayı tüketen bireylerin gelir seviyesinin, eğitim düzeyinin ve bunun gibi etkileyici faktörlerin yüksek olmadığı, bunun aksine organik gıda tüketim tercihi ve

bilgi sahibi olan bireylerin eğitim seviyesi ve gelir seviyesi karşılaştırılan düzeye göre düşük olduğu çalışmanın sonucunda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Organik gıda, tüketici davranışı, alışkanlık, tutum, sağlık.

1. GİRİŞ

Günümüzün birçok gıda üretim sistemi sürdürülememek ile birlikte gelecekte gıda üretme kabiliyetini de tehlikeye atmaktadır (1). Gün geçtikçe kentleşen bir gezegenin gıda ve beslenme gereksinimlerine cevap verebilmek için daha fazla gıda üretimine ihtiyacımız vardır. İnsan nüfusunun artışı ile birlikte sanayileşmede gelişim göstermiştir. Hava ve su kirliliği, toprak erozyonu ve ormanların yok olması, küresel ısınma ve ozon tabakasının incilmesi sanayileşmenin olumsuz sonucu olarak günümüzde karşımıza çıkmaktadır. Bu risk ve tehlikelere karşı bir hareket olan çevreciliğin ilk adımları 19. Yüzyıl sonunda Amerika da atılmıştır (2). Böylece 20. Yüzyılın ikinci yarısında çevrecilik, çevre bilinci, doğaya saygı gibi akımların oluşması bireylerin tüketim davranışlarını etkiler hale gelmiştir (3). Yeni bir üretim sistemi olarak gelişen organik tarım sistemi ise bu akımların sonucunda ortaya çıkmıştır (4). Ekolojik tarımın çevre ile etkileşimi birçok olumlu etkileri de beraberinde getirmektedir. Toprağın verimliliği, çayır ve mera alanlarının korunması, su kaynaklarının korunması ve CO2 salınımının azalması gibi konuların önemini belirginleştirmektedir. Organik tarımın temel prensibi doğal çevreyi korumak ve gelecek nesillere daha iyi bir doğa bırakmaktır. Tüm bunlardan dolayı organik tarımın bireyler tarafından sağlığa olumlu katkıları ve sağlıklı gelecek nesiller için güven uyandırması nedeniyle tüketiciler için önem arz etmektedir (5). Organik tarım ve gıda hakkında birçok literatür çalışması mevcut. Daha önceki çalışmalarda konuya daha çok çevresel duyarlılığın değerlendirilmesi, organik ürün üreticileri ile ilgili veya organik gıdaların pazarlanması gibi araştırmalara yer verilmiştir. Ancak bu tez çalışmasının önemli bir boyutu tüketiciler ile ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında tez çalışmasında; Organik gıda tüketimi ile ilgili tüketicilerin organik gıda algısı, gıda seçimini etkileyen olumlu veya olumsuz etkenler, tüketicilerin organik gıda konusunda bilgi ve bilinç düzeyleri incelenerek konuya farklı bir bakış açısı getirilmesi amaçlanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Tez çalışması yapılırken bazı sınırlılıklar ortaya çıkmıştır.

Bunlar;

- Anket çalışmalarında, organik ürün satışı yapılan bazı market sahiplerinin anket çalışmalarının tüketicileri olumsuz yönde etkileyeceğini düşündüklerinden dolayı araştırma alanındaki birkaç markette anket çalışması yürütülememiştir.
- Anketlerin yapıldığı market ve pazarlara gelen tüketicilerin anket sorularına cevap vermek istememelerinden dolayı sıkıntılar yaşanmıştır (isteksiz anket doldurma, tutarsız yanıtlar vb.).

2. GENEL BİLGİLER- KAYNAK ÖZETLERİ

2.1. Organik Tarım Kavramı ve Organik Tarımın Gelişimi

2.1.1. Organik Tarım Kavramı ve Amaçları

Mevcut gıda sistemlerinin en önemli zorluklarından biri hem büyümekte olan bir nüfusun beslenme gereksinimlerini karşılamak hem de sürdürülebilir üretim uygulamalarını benimsemektir (6). Bu bağlamda, yeni bir üretim sistemi olarak ekolojik tarım kavramı yaygınlaşmaya başlamıştır. 2015 yılında ise Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu (IFOAM) tarafından “toprakların, ekosistemlerin ve insanların sağlığını koruyan bir üretim sistemi” olarak tanımlanan organik tarım daha sürdürülebilir gıda üretimine geçiş için temel olarak görülmektedir (7). Birçok benzer tanımları yapılan organik tarımın değişik ülkelerde farklı isimlerle anılmasının aslında nedeni dil farklılıklarıdır. Fransa’da organik tarım biyolojik (bioloque) kelimesiyle çağrıştırılırken Almanya’da ekolojik (ökologish) olarak tanımlanmaktadır.

Aslında genel hatlarıyla kelimeler ele alınacak olunursa hepsi birbirine benzer anlam ifade etmektedir (8). Organik tarım, toprak-bitki- hayvan ve insan arasındaki dengeyi en tutarlı biçimde koruyan bir sistemdir. İnsana ve çevreye

zarar vermeden yapılmaktadır. Doğal çevreyi ve doğal döngüyü bozmadan iyileştirmeyi hedefleyen bir sistemdir. Diğer bir deyişle belirli bir kontrol ve sertifikasyon işlemiyle, tarım dışı girdi ve pestisit gibi maddeler kullanılmadan gerçekleştirilen tarım yöntemi olarak ifade edilmektedir (9).

Organik tarım üretimi esnasında suyun içerisinde hızlı çözünen çeşitli kimyasal bileşikler kullanılmamaktadır. Günümüzde sık kullanılan aroma arttırıcıların, koruyucuların, yardımcı maddelerin, renklendiricilerin ve tatlandırıcıların gıda üretimde kullanımı engellenmiştir. Fakat bahsedilen maddelerin bazılarının kullanım miktarları kısıtlandırılmıştır. Bu maddelerden kullanımı zorunlu olanların kullanım miktarları ise sınırlandırılmıştır (10). Belirlenen bitkisel ve hayvansal girdilerin, belirlenen miktarlarda kullanımı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın çıkarmış olduğu ‘‘Organik Tarım Yönetmeliği’’ nde, kullanımına izin verilmiştir. Ekolojik tarım, endüstriyel tarımın insan ve hayvan refahını olumsuz yönde etkilemesine, çevre ve doğanın dengesini bozan bir tarım sistemi olmasına karşılık konvansiyonel tarıma seçenek olarak ortaya çıkmış bir tarım sistemidir. Toprak verimliliği, yeşil gübreleme, hayvan gübresi, bitki atıklarının değerlendirilmesi, organik atıkların kullanılması, ürün rotasyonu ve biyolojik kontrol gibi yöntemler organik tarımda esas olarak belirlenmiştir.

Organik tarımın başlıca amacı doğal dengeyi korumaktır. Ekolojik tarımla ilgili tüm ulusal ve uluslararası standartlar, ürünün topraktan rafa gelene kadar her aşamasının kontrol edilip sertifikasyonunun olmasını zorunlu tutmaktır. Sertifikasyon uygulamasının en temel amacı, ekolojik ürün tüketerek hem doğayı korumayı hedefleyen hem de sağlıklı yaşamayı tercih eden tüketicilere bir güvence sağlamaktır. Bu uygulamanın diğer bir yararı da üreticiye yönelik olmasıdır.

Üreticinin hakkı olan değerdeki organik gıdayı pazarlamasına imkan sağlayan durum, organik gıdayı standartlara uygun hale getirip belgelendirmesidir (11).

Organik yetiştiricilik, sağlık ve çevresel olarak yürütülebilir tarımsal üretim sistemlerinin bütünleştiği ve amaçlandığı bir yaklaşımdır. Aynı zamanda toprakta yetişen canlılarla uyumlu ve bütünleşen bir sistemdir.

Bir organik üretim sistemi aşağıdaki maddeler için tasarlanır; (12)

- Bütün sistem içerisinde biyolojik çeşitliliği zenginleştirmek
- Toprağın biyolojik aktivitesini arttırmak
- Uzun süreli toprak verimliliğini korumak
- Gıdaların toprağa geri dönüşümü için bitki ve hayvan atıkları tekrar kazanmak, bundan dolayı da yenilenemeyen kaynakların kullanımını en aza indirmek
- Yerel organize edilmiş tarımsal sistemlerde yenilebilen kaynaklara güvenmek
- Tarımsal uygulamalardan kaynaklanabilen bütün kirlenme şekillerini en aza indirmek ve atmosfer kaynaklarının sağlıklı kullanımını geliştirmek.

Organik olarak sunulan ürünler kanun ve yönetmeliklerle sertifikalandırılmaları zorunlu kılınmıştır. Organik ürünlerin üretim aşamasında her detay bağımsız kontrol ve sertifikasyon firmaları tarafından denetlenmektedir. Böylelikle sistem, büyük bir güven unsuru taşımaktadır.

Tarımsal yöntemde kullanılan kimyasal ve sentetik ilaçların sağlık üzerindeki olumsuz etkileri pek çok bilimsel araştırma ile kanıtlanmıştır. Tüketiciler, organik ürünlerle kendi sağlıklarını korurken, üretimde çalışan kişilerinde sağlığı korunmuş olmaktadır.

Dünyadaki tüm canlılar için elzem olan doğal su kaynaklarının korunması organik tarımın en temel amaçlarından biridir. Bu yöntemde doğal yöntemlerin kullanılması ve sentetik-kimyasal ilaçların kullanımının yasak olması, yeraltı su kaynaklarının korunmasına yardımcı olmaktadır (13).

Organik tarım en çok tarımsal ekolojik yaklaşımlar ile üretkenliği birleştirmede kararlı olan bir tarım şeklidir. Pestisitler, herbisitler, sentetik çözülebilir gübreler ve veteriner ilaçları gibi birçok doğrudan kontrol teknolojisinin yasaklanması

veya kısıtlı kullanımı ile organik çiftlik ve sistem odaklı uygulamalara güvenen bir tarım çeşididir. Dolayısıyla organik tarımın amacı; tarımsal ekosistemlerin istikrarını ve homeostazını en üst düzeye çıkarmaktır. Böylece çölleşme, erozyon ve bataklıklaşmanın önlenmesi ile birlikte doğanın dengesinin ileri derecede korunması hedeflenmektedir.

2.1.2. Organik Tarımın Avantajları

Birçok organik ürün üretimi yapan gelişmekte olan ülkeler diğer ülkelere göre bazı avantajlara sahiptirler. Bu ülkelerin geleneksel üretim sistemine sahip olmaları ve iklim avantajları birincil avantajlardan biridir. İkincisi ise toprağın gübrelenmesini organik tarıma uygun yapıyor olması ve her şeyden önemlisi daha az kimyasal maddelerin kullanılıyor olması ise gelişmekte olan ülkelerin ekolojik ürün üretimine daha kolay alışmalarını sağlamaktadır (14).

Ekolojik tarımın avantajlarından bazılarını sıralamak mümkündür (11).

- Çevrenin korunmasında potansiyel faydaları vardır.
- Yenilenemeyen bazı önemli kaynakların muhafaza edilmesini sağlamaktadır.
- Ekolojik tarım ile üretilen ürünlerin kalitesini arttırmaktadır.
- İnsan ve hayvan refahına sağlıklı beslenme yöntemi ile katkı sağlamaktadır.
- Bu yöntem üretim için hedeflenen maliyeti düşürmektedir.
- Üretici elindeki ürüne bağlı olarak kar yüzdesini arttırmaktadır.
- Bazı girdilerin fiyatından tasarruf edilmektedir.
- Üreticinin elindeki mahsulün alması, anlaşmalı tarım yöntemi ile garanti edilmektedir.
- Ekolojik ürünlerin diğer ürünlere kıyasla satış fiyatı %10-20 oranında daha yüksektir.

- Yeni istihdam alanları yaratılmaktadır. Çünkü bu teknik özel bilgiler içerdiği için ziraat mühendisleri için ek bir istihdam alanı demektir.

Yapılan çalışmalara göre; geleneksel çiftçilikle organik çiftçilik karşılaştırıldığında, organik çiftçiliğin potansiyel olarak daha çevre dostu bir gıda üretim sistemi olduğu gösterilmiştir (15,7).

Organik çiftlik sayısının arttığı bölgelerde, arıların çeşitliliği ve bolluğu, bitkilerin ve yabani bitkilerin daha geniş alanlardaki tozlaşmasına katkıda bulunması önemli ölçüde artmıştır (16). Çalışmaların çoğu, organik çiftliklerdeki tür çeşitliliğinin artmasında büyük ölçüde böcek ilacı ve bitki öldürücü gübrelerin yasaklanmasının etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, çeşitlendirilmiş ürün rotasyonu veya mekanik yabani otların organik çiftliklerin tür çeşitliliği üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu da vurgulanmıştır (17).

Yapılan bir meta-analizde Organik alanlardaki tür zenginliğinin geleneksel alanlara göre ortalama %34 oranında artmış olduğu görülmüştür (18). Bu çalışmanın sonucunun oldukça heterojenik olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre organik tarımın olumlu etkisi ve avantajları yoğun olarak tarım yapılan bölgelerde ve ekilebilir ürünlerin hakim olduğu bölgelerde daha fazla olduğu yorumunu akla getirmektedir.

2.1.3. Organik Tarımın Dezavantajları

Ekolojik tarımın avantajlarının olduğu kadar dezavantajları da literatürde mevcuttur. Bazıları şunlardır: (11)

- Artan dünya nüfusuna bağlı olarak tarımsal ürün talebinde yıldan yıla önemli dalgalanmalar görülmektedir. İnsan nüfusunun artışıyla birlikte tüketimde arttığından dolayı organik tarım fazla gelişmemektedir.
- Organik tarımın yapıldığı arazinin küçük, parçalı ve birbirine yakın olması ekolojik tarımı olumsuz etkilemektedir. Ek olarak organik üretim yapan bir işletme çevrede kimyasal kullanan başka işletmelerin varlığı, olumsuz dışsallığa yol açmaktadır.
- Ekolojik tarım ürünlerine olan talep azlığı satışı açısından sıkıntılara neden olmaktadır. Bu durum iç piyasalarda karşılaşılan bir sorun olmaktadır.
- Organik tarımın yeni yaygınlaşması, eleman azlığı sıkıntısı ve tarımsal çalışma azlığını beraberinde getirmektedir.
- Ek olarak bazı hastalık ve zararlılarla mücadelede alternatif yöntemlerin olmaması da organik tarımın karşılaştığı en önemli dezavantajlardan biridir.

2.2. Dünya’da Organik Tarım

Ekolojik tarım tüm dünyada artan bir tarım sistemidir. Ve bu tarım sistemi genellikle ülkelerin ürün üretmeleriyle başlamaktadır. Örneğin, Hindistan’da çay, Danimarka’da süt ve süt ürünleri, Arjantin’de et ve et ürünleri, Tunus’ta hurma ve zeytinyağı, Türkiye’de kurutulmuş ve sert kabuklu meyveler ekolojik olarak üretilen ilk ürünlerdir (11).

Dünyada işlenebilir toplam tarım arazisi 3 milyar 200 milyon hektardır. Ne var ki bu potansiyelin yarısı kadar olan 1 milyar 475 milyon hektar alanda işlemeli tarım yapılmaktadır (19). 2010 verilerine göre 2007 yılında 141 ülkede gerçekleştirilen organik tarım 2008 yılında 154 ülkeye ulaşmıştır. 2008 yılı sonu verilerine göre dünyada 35 milyon hektar alan organik standartlara göre sertifikalandırılmıştır (20).

Ekolojik tarım alanları, bitkisel üretim alanlarından ve hayvanların yeşil alana sahip meraları kullanan alanlardan oluşmaktadır. Dünyada organik sertifika bünyesine alınmış toplam 66,5 milyon hektar bulunmaktadır (20). Dolayısıyla dünyadaki işlenebilir tarımsal arazilerin yaklaşık olarak %5'inde organik tarım yapılmaktadır. Bu sonuç yüzdeler olarak çok azdır.

Aşağıda kıtalara göre organik tarım incelenmiştir;

Birçok ülkede olduğu gibi Afrika'da da organik üretimin sertifikalandırılması sık yapılmamaktadır. Bununla birlikte aslında birçok ülkede de yapıldığına dair yenilenmiş veri sonuçları mevcut değildir. Ek olarak Afrika'nın güneyindeki ülkelerde organik üretim gün geçtikçe artmaktadır. Mısır ve Güney Afrika dışındaki Afrika ülkeleri organik pazar açısından sınırlı bir yapıya sahiptir. Bunun nedeni ise gelir seviyelerinin düşük olması ve kontrol/sertifikasyon sisteminin gelişmemiş olmasıdır. Sertifikalı ekolojik ürünler, tarımsal ürünlerin en büyük pazarını oluşturan Avrupa Birliği ülkelerine satılmaktadır (21). Asya kıtası bölgesinde ise gelişmeler ve faaliyetlerin önemli bir kısmı piyasa düzenlemeleri ve sertifikasyon olmadan gerçekleşmektedir.

Organik yasal düzenlemeye sahip Asya ülkeleri:

- Hindistan
- Japonya
- Kore
- Filipinler
- Tayvan
- Tayland'dır.

Kanuni değişiklikler ihracatta elzem, iç pazarda ise talep doğrultusunda olmalıdır. AB düzenlemeleri yalnızca Hindistan ve İsrail'de bulunmaktadır.

Asya ülkelerinde ekolojik tarım pazarı gün geçtikçe artmaktadır. Bütün Asya kıtasında ekolojik tarım ürünleri imal edilmekte ve birkaç Asya ülkesi tedarikçi olarak bilinmektedir.

Japonya, Singapur, Hong Kong, Güney Kore ve Tayvan gibi ülkelerde talep oldukça fazladır. 2006 yılındaki satış tutarı ise 780 milyon ABD dolarıdır (21).

Avustralya/Okyanusya;

Şarap, meyve ve sebzeler, dana ve koyun (eti ve yünü), tahıllar, süt ürünleri Avustralya/Okyanusya bölgesinin yıl boyunca yetiştirilen en önemli ürünleri arasındadır. Süt ürünleri, kivi, yaban mersini, elma, et, işlenmiş sebzeler ve bağcılık ve su ürünleri ise Yeni Zelanda'da üretilen ekolojik gıdalar arasındadır. Avustralya'daki ekolojik ürün sanayi, denizlerin ötesinde olan ülkelerden gelen isteklerin etkisiyle gelişmektedir. 2000'li yılların başlarında Avustralya'nın organik ürünleri için önemli pazarlarına yaklaşık %70 pay ile Avrupa ülkeleri oluştururken, diğer gelişen ihracat pazarları Japonya, ABD, Singapur ve Hong Kong olmuştur. ABD'nin en önemli ihracat pazarı ise sığır etidir.

Yeni Zelanda;

Üçüncü ülkeler arasında yer alan ülkelerden biri de Yeni Zelanda'dır. 2003 yılında "Ulusal Organik Standardı" belirlenmiştir. Ve bu standartlar var olan kontrol mekanizmalarını desteklemektedir. Ek olarak hükümetin organik sektör stratejisi konusunda göstermiş olduğu özene karşı devlet desteği ile sınırlandırılmıştır (21).

Avrupa;

1990'lı yıllar itibariyle çoğu Avrupa ülkelerinde ekolojik tarım terimi popülerleşmesiyle başlamıştır. Organik tarım arazisi ve en çok çiftlik alanına sahip olan ülke İtalya'dır. Tüketim oranlarını karşılaştıracak olursak eğer kivi için yıllık bazda, tüketimin en çok olduğu ülke İsviçre sonrasında Almanya arkasından İtalya ve Fransa gelmektedir. Kırsal Kalkınma Programları Avrupa Birliği organik tarıma verilen dayanaklardan biridir. Avrupa Birliği bünyesinde bulunan Avrupa ülkelerinde de farklı olmayan programlar kullanılmaktadır (21).

Latin Amerika;

Gelişmişlik düzeyinin ülkeden ülkeye farklılık göstermesiyle birlikte Latin Amerika ülkesinde de organik tarım yetiştiriciliği olmaktadır. Latin Amerika'da "dış ülkelere yapılan satış" organik sektörünün en önemli faaliyeti olarak görülmektedir. Ekolojik tarım alanının en yüksek olduğu ülkeler; Arjantin, Uruguay ve Meksika'dır. Latin Amerika ülkelerinde ekolojik tarımsal üretim için hükümetten maddi destek sağlanmamaktadır. Bunun üzerine Brezilya'da bakanlıklar arası organik ürünlerin üretimi, dernek kurulması ve araştırma yapılması gibi konuları gündeme getirmek nedeniyle "Pro Organic Plan" yayımlanmıştır (21).

Kıtalara göre incelendiğinde;

Şu anda, dünya çapında 43,7 milyon hektar organik tarım yönetimi altındadır (verilerin çoğu 2014 yılı sonunda belgelendirilmiştir) (22). Organik tarım alanlarının çoğunun bulunduğu bölge Okyanusya'dır. 17,3 milyon hektarla Okyanusya'nın ardından Avrupa (11,6 milyon hektar), Latin Amerika (6,8 milyon hektar), Asya (3,6 milyon hektar), Kuzey Amerika (3,1 milyon hektar) ve Afrika (1,3 milyon hektar) ile hektar) gelmektedir (22).

Okyanusya, küresel organik tarım arazisinin %40'ına sahiptir. Daha sonra yıllar boyunca çok fazla organik toprak büyümesi olan bir bölge olan Avrupa, dünyanın organik tarım alanlarının dörtte birinden fazlasını kaplamaktadır. Avrupa' dan sonra ise organik tarım arazisinin neredeyse %16'sını Latin Amerika takip etmektedir. (Tablo 1, Şekil 1) (22).

Tablo-1

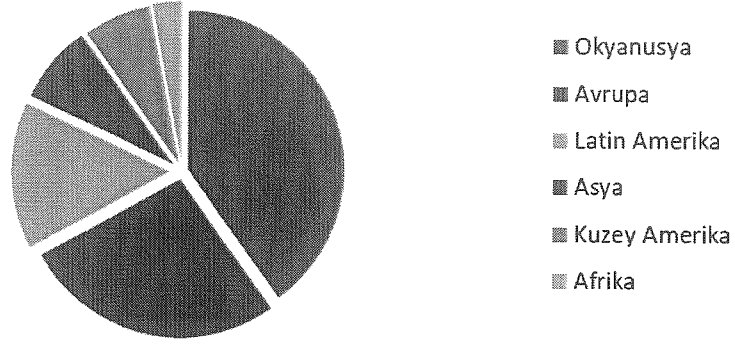
Dünya: Organik tarım arazisi (dönüşüm alanları dahil) ve bölgenin küresel organik tarım arazisindeki payları 2014

Bölge	Organik tarım arazisi (hektar)	Bölgelerin küresel organik tarım arazisindeki payı
Afrika	1.263.105	%2,9
Asya	3.567.474	%8,2
Avrupa	11.625.001	%26,6
Latin Amerika	6.785.796	%15,5
Kuzey Amerika	3.082.419	%7,1
Okyanusya	17.342.416	%39,7
Toplam	43.662.446	%100,0

Kaynak: FIBL 2016 anketi. Not: Tarım arazisi dönüşüm alanlarını içerir ve yabani toplama, su ürünleri yetiştiriciliği, orman ve tarım dışı otlatma alanlarını hariç tutar. Fransız deniz aşırı departmanları için düzeltme değeri içerir.

Şekil 1

Organik tarım arazilerinin bölgelere göre dağılımı 2014
Kaynak: FiBL Anketi 2016

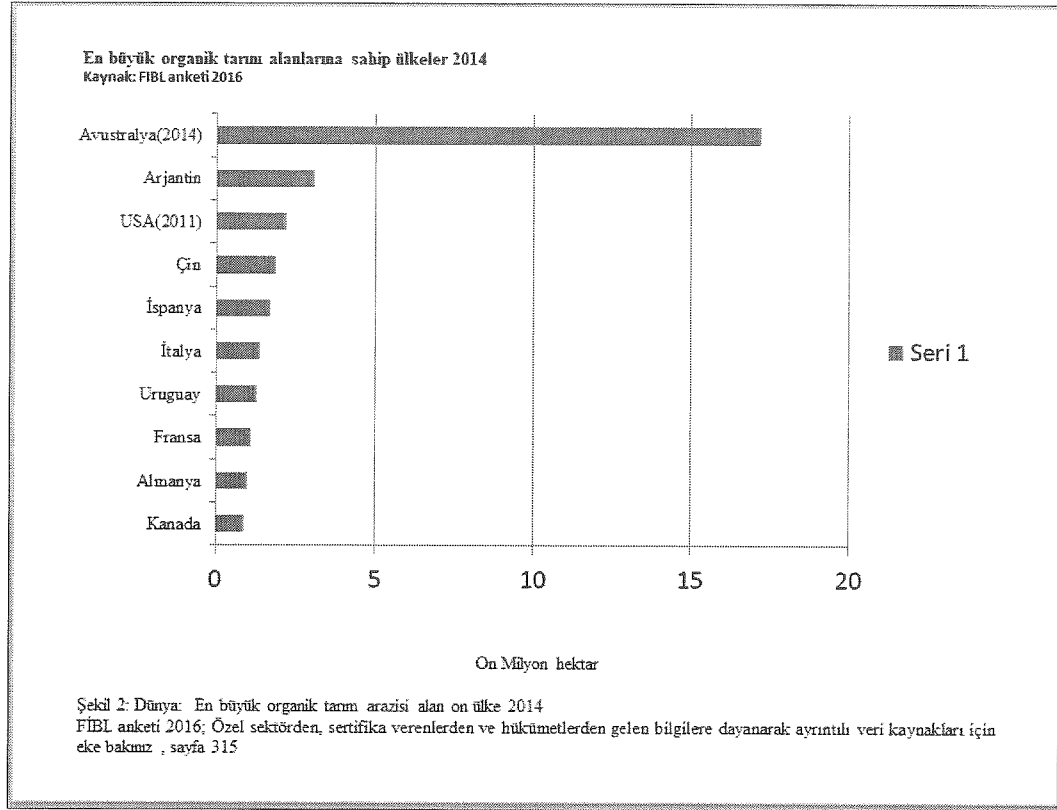

Şekil: Dünya: Organik tarım arazilerinin bölgelere göre dağılımı 2014
Kaynak: FiBL anket 2016; Özel sektörden sertifikalı verenlerden ve hükümetlerden gelen bilgilere dayanarak. Detaylı veri kaynakları için eke bakınız. Sayfa 315.

Okyanusya %40, Avrupa %27, Latin Amerika %15, Asya %8,
Kuzey Amerika %7 Afrika %3

2011'den bu yana büyük bir organik toprak büyümesi yaşayan Avustralya, en iyi organik tarım arazisine sahip ülkedir; Tarım arazilerinin %97'si geniş otlatma alanlarını kapsar (22). Avusturalya'dan sonra sırayı Arjantin ve Amerika izlemektedir (Şekil 2) (22).

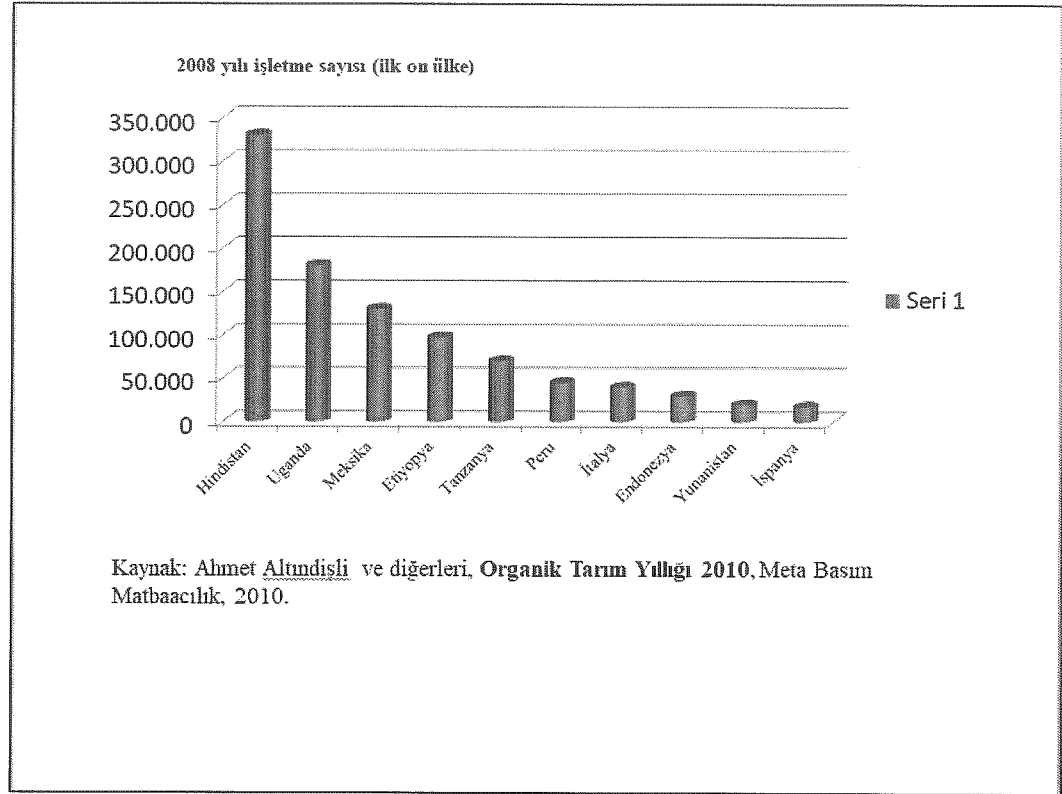
Şekil-2

En önemli ekolojik ekincilik alanlarına sahip olan on ülke toplamda 31,8 milyon hektar olup dünyadaki organik tarımsal arazinin yüzde yetmiş üçünden fazlasını oluşturmaktadır. Organik tarım arazisinin yanı sıra, vahşi toplama alanları gibi başka organik alanlar da vardır. Bu alanlar 37,6 milyondan fazladır (22).

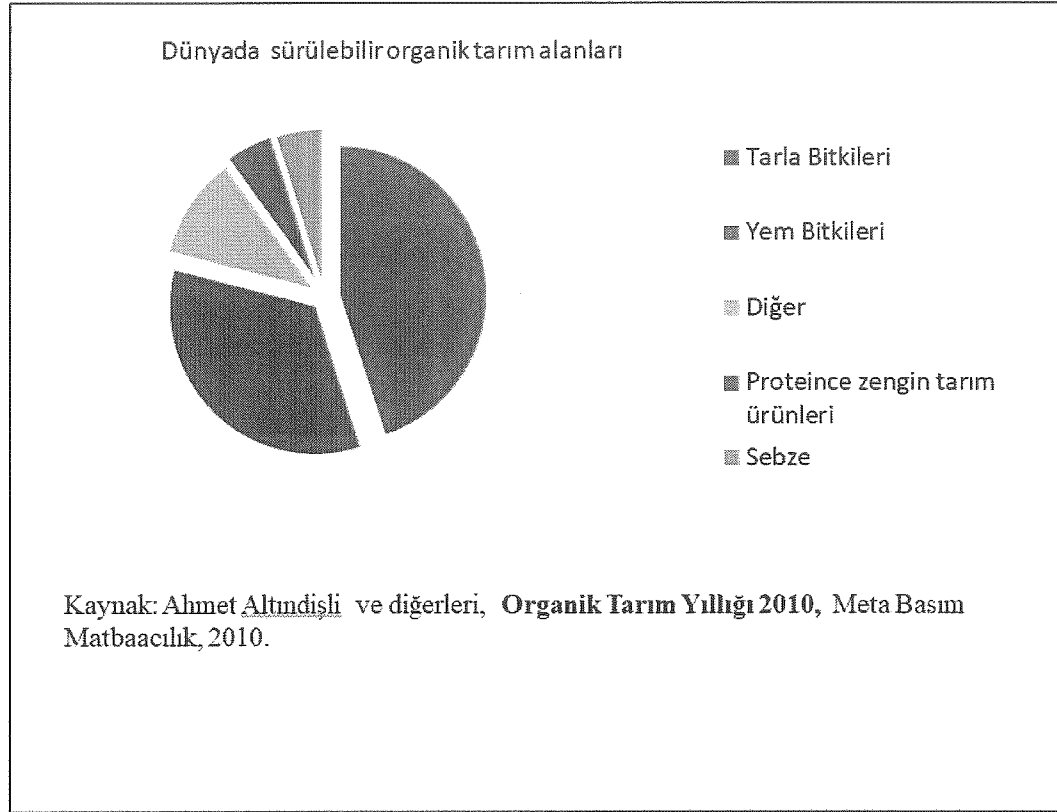
Şekil 3'te, evrende ekolojik üretici sayısı en fazla ve en önemli olan on ülkeye yer verilmiştir. Buna duruma göre Hindistan, dünyada organik tarım imal eden işletme sayısı ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu Uganda, Meksika ve Etiyopya izlemektedir (23).

Şekil-3

Dünyada sürdürülebilir organik tarım alanlarına bakıldığında %45'lik bir oranla tarla bitkileri, hemen ardından %34'lük bir payla yem bitkileri gelmektedir (Şekil 4) (23).

Şekil-4

Kontrol ve sertifikasyon kuruluşları ekolojik tarım yönteminde güvenilirlik ve izlenebilirlik açısından önem taşımaktadır (20).

Dünya çapında ise 481 adet kuruluş kontrol ve sertifikasyon alanında hizmet vermektedir. Bu kuruluşlardan bazıları farklı coğrafyalarda, yani değişik kıta ve ülkelerde görev almaktadır. AB içerisinde en fazla üretim alanına sahip ülke olan İtalya'da 16 adet kuruluş hizmet vermektedir. Yine organik tarım alanı sahipliği bazında dünyada 7. Sırada yer alan Hindistan'da 13 adet sertifikasyon kuruluşu görev yapmaktadır (20).

Ekolojik tarım alanında yapılan yasal düzenlemeler ve getirilen standartlar sektörde oldukça önem taşımaktadır.

Bu konuda tüm dünya tarafından takip edilen IFOAM (Dünya Organik Tarım Hareketleri Federasyonu)'nın "Temel Standartları" önemli bir kaynaktır. Ekolojik tarım alanında ortaya çıkan ilk resmi yönetmelik 20092/91 sayılı yönetmeliktir. Bu yönetmelik 24 Temmuz 1991 tarihinde yayınlanarak Avrupa Birliği'nde yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte daha sonraları birçok değişiklik yapılmıştır. Daha sonra ise AB 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren bir tüzük hazırlamıştır. Bu tüzük 28 Haziran 2007 tarih ve EC 834/2007 sayılı ekolojik üretim ve ekolojik ürünlerin etiketlenmesi hakkındaki kurul tüzüğüdür (20).

Günümüzde organik tarım yönetmeliğinin mevcut olduğu 71 adet ülke bulunmaktadır. Geçici taslak yönetmeliğin hazır olduğu ülke sayısı ise 21'dir. En çok takip edilen yönetmelikler Amerika'daki 'NOP' adı verilen yönetmelik ve Japonya'daki 'JAS' nitelendirmesine tabi tutulan yönetmeliktir. Bu yönetmeliklerin dışında biyodinamik tarım alanı için 'Demeter, Bio-Swiss için ise Bioland, Knospe ve Naturland gibi özel standartlar bulunmaktadır (20).

2.2.1.Dünya'da Organik Tarımın Gelişimi

1930'dan günümüze kadar birçok ülkede ekolojik tarım sistemi denenmiştir. Organik tarımın temellerini oluşturan ülkeler İngiltere, Danimarka ve İsviçre olmuştur. Son yıllarda ise gelişmekte olan ülkelerde de gelişmiş ülkeler gibi organik tarıma önem verilmektedir. Fakat, gelişmekte olan ülkelerde ekolojik tarım, dış pazar talebini karşılamak amacıyla başlamıştır (24).

1950'li yıllara kadar ekolojik tarımın önemsenmesi yerine bu yıllarda daha fazla üretim, daha fazla kar oranı düşüncesi baskın gelmiştir.

1970'lerde 'yeşil devrim' olarak adlandırılan yöntemlerle tarımsal üretimde yükseliş elde edilmiş ancak 1980'li yılların başında doğanın ve çevrenin kirlenmesiyle birlikte konvansiyonel tarım uygulamalarına geçilmiştir (24).

Gelişmekte ve gelişmemiş ülkelerde nüfus artışına paralel olarak gıda üretimini arttırmaya yönelik çabalar yoğunluk kazanmıştır. Teknolojinin sıklıkla kullanımı, bitki ve hayvan refahı çalışmaları, sulama, hormon, pestisit kullanımı ve genetiği değiştirilmiş bitki çeşitlerinin üretime girmesiyle birlikte verimlilik daha da arttırılmıştır. Bundan dolayı da üretimde sağlık kriterleri geri plana atılmıştır. Ulusal bazda organik tarıma yönelik çalışmalar bazı ülkelerde kendi yürütülürken, 1972 yılı ve sonrası bu çalışmalar IFOAM- Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu'nun havuzunda toplanmıştır (21).

Organik gıda kavramının çok sık duyulmaya başlanması, tüketicilerin sağlık kaygıları, çevreci ve politik akımların sonucu ortaya çıkmıştır. Günümüzde hükümet politikaları hazırlanırken Amerika ve Avrupa Birliği ülkeleri dahil birçok gelişmiş ülkede ekolojik tarım ve diğer sürdürülebilir tarım yöntemlerine destek verilmektedir (25).

Böylelikle "organik" kavramı, gelecekte dünya gündemindeki yerini sağlamlaştırmaktadır. Amerika'da, 1990'ların ortalarından itibaren organik sektördeki pazarlar daha canlı bir hal alıp büyüme yolunda ilerlemiştir. Bu büyümenin büyük bir kısmı, organik gıda üreticileri, perakendeciler ve dağıtıcılar için yeni pazar fırsatlarını teşvik eden tüketici ilgisindeki hızlı artış sayesinde mümkün olmuştur (26).

Geleneksel ürünler imal eden, tecrübeli imalatçılar daha küçük organik firmaları bünyelerine katarak daha geniş ürün ağını piyasaya sürmeyi hedeflemektedir (26). Avrupa Birliği ülkesinde organik tarımın gelişmesine 1990'larda, hükümet destek vermiştir.

AB haricindeki diğer ülkelerde, organik tarım gelişimi, organik üretim için talebin artması Avrupa, ABD ve Japonya'da ile hareketlenmiştir (27).

Almanya'nın Bonn şehrinde olan ve bir çatı kuruluşu olan IFOAM'e göre ekolojik gıda dünya pazarı, satışlarla yıllık beş milyar dolardan daha yüksek bir büyüme göstermiş ve 2000 - 2006 yılları arasında iki katına ulaşmıştır (28).

1996 -2000 yılları arasında, örneğin İngiltere'deki organik arazi alanları dokuz kat artış göstermiş ve bununla birlikte organik gıdaların perakende değeri dörtte bir oranında artmıştır. Uzaktan bakıldığında, bu etkileyici büyüme rakamları, İngiltere'de ekolojik tarım arazi alanları için çok parlak bir gelecek olduğuna yönelik söylemi vurgulamaktadır (29).

Tüketicilerin sağlık açısından riskli buldukları herhangi bir gıda ürününden, organik gıda ürünlerine geçmeleri muhtemel gözükmektedir. Batı Avrupa pazarlarında son yıllarda süt ve et ürünleri önem kazanmaya başlamıştır. Meyve ve sebze ürünlerinin satışı dünyadaki toplam ekolojik gıda ürünlerinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır (8).

2.2.2. Dünya'da Organik Gıda Talebi ve Arzı

Tüketicilerin organik gıdalara olan istekleri, gıda güvenliği ve gıda arzı konusunda kaygılandırmaktadır. Tarım ürünlerinin dış ticaret sektöründeki yeri mutlaka ve devamlı olarak takip edilmeli çünkü liberalleşmenin getirdiği değişikliklerle dünya ticaretinde ülkelerin farklı talepleri oluşmuştur (30). Organik gıda tüketimi, ABD'de coğrafik olarak çarpık bir şekilde oluşurken, batı şehirleri ve şehir alanlarda en yüksek talebi oluşturmaktadır. Hiper marketlerdeki genel eğilim, müşteri kartları sayesinde toplanmış olan elektronik veri tabanlarının kolaylaştırdığı küçük bir pazarlama ağına yönelmiştir. Bunun sonucunda daha iyi bir amaca ulaşmak için, perakendecilere ekolojik ürünler gibi özel ürünlerde yardımcı olmuştur (31).

Genellikle Yeni Zelanda, ABD ve Birleşik Krallık 'tan diğer ülkelere yiyecek ve içecek ürünleri gönderilmektedir (32).

Organik ürünler pazarı hızla büyümektedir. Pazarın büyümesi gıda üretiminin endüstrileştiği zaman diliminde “özel” ürünlere olan talebe dayalı arza bağlıdır. Organik ürünlere olan talep diğer ülkelere göre gelişmiş ülkelerde daha fazladır.

Bu durumun nedenleri şöyledir (25):

1. Yaşam kalitesinin ve gelir düzeyinin yüksek olması
2. Yiyeceklerde tat unsurunun önem kazanması
3. Çevreyi korumaya yönelik bilincin ve duyarlılığın artması
4. Gıda güvenliği konusunda insanların ve tüketicilerin daha bilinçli hale gelmeleridir.

İngiltere’de ise pazara birçok yeni firmanın girmesi tüketici talebini artıran önemli bir unsur olmuştur. Bu durumun nedeni artan rekabetle birlikte ekolojik ürünle konvansiyonel ürün arasındaki marjın düşmesidir. Şu anda dünya üzerinde insanların gıda talebinin tamamının organik tarım yöntemiyle karşılanması mümkün değildir. Çünkü bu konuda ileride olan ülkelerde bile üretim yeterli miktarda değildir. Fakat ilerleyen zamanlarda organik ticaret hacminin artacağı açıktır (25). Dünya üzerinde genel olarak gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler organik tarım bazında farklı eğilimler içerisindedirler. Şöyle ki gelişmekte olan ülkeler ekolojik üretimi artırma ve dış pazara tanıtma hedefi içindeyken, gelişmiş ülkeler hem iç üretimle iç pazar talebini karşılamaya çalışmakta hem de dış alımla uğraşmaktadır.

Yani bir bakıma gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelerin hedef pazarı halinde iken gelişmekte olan ülkeler ise daha çok birbirlerine rakip konumda olmuşlardır (33).

2.2.3.Organik Gıda Alanında Faaliyet Gösteren Uluslararası Kuruluşlar

Organik ürünlerin dünya ticaretinde ortaya çıkan sorunlarından birisi organik ürün standartlarıdır. Böylelikle dünya pazarı olumsuz yönde etkilemektedir. Pazarın işleyişinde engel yaratan standartların en gereklileri, devletlerin oluşturduğu standartlardan oluşmaktadır. Bazı hükümetler, belli sertifikasyon kuruluşlarının sertifikalarını reddetmektedir. Budan dolayı dünyada kabul olan

ve tüm dünya ülkelerince kabul edilmiş bir standardın oluşturulması, standartlara ilişkin olarak yaşanan bu sorunların çözümünde güçlü bir rol oynayacaktır.

Uluslararası, üç küresel kuruluş organik ürün standartlarının merkezindedir:

- ☐ Organik Tarım Hareketleri Federasyonu (IFOAM),
- ☐ Codex Alimentarius
- ☐ Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) (34).

Burada dikkat edilmesi gereken nokta Codex'in ulusal ya da uluslararası bir düzenleme olmadığıdır. Bu düzenleme hayvansal ve bitkisel üretim sonucu elde edilmiş olan ekolojik ürünleri kapsamaktadır. Bu düzenleme bir yandan tüketicileri koruma adına bir garanti verirken bir yandan da uluslararası ticaret bazında bir garanti oluşturmaktadır. Bu konudan özellikle gelişmekte olan ülkeler etkilenmektedir. Çünkü bilindiği üzere gelişmekte olan ülkelere hedef iç pazardan çok dış ticarettir. Bu yüzden de ticaret yapılan ülkeler açısından bu düzenlemeler büyük önem kazanmaktadır (14).

İlk uluslararası standart IFOAM tarafından basılmıştır. İlk yasal değişiklikler ise yine 1980 yılında Avrupa ülkelerinde (Ör. Avusturya, Fransa) geliştirilmiştir. Bu değişiklik ile imalat standartları, etiketleme, kontrol standartları ve uluslararası pazarlama ile ilgili yasalar oluşturulmuştur. Avrupa'da, Latin ABD ve Asya'da birçok ülke kendi yönetmeliklerini 1990'ların ortalarında yayımlanmışlardır.

1999'da ilk rehber Codex Alimentarius tarafından ekolojik bitkisel üretim için hazırlanmış olup 2001 yılında kılavuza hayvansal üretim de eklenmiştir.

Sırasıyla 2002 yılında ABD'de, 2005 yılında Çin'de, 2006 yılında Kanada ve Paraguay'da Birleşik Devletler Ulusal Organik Programı yürürlüğe girmiş olup, mevzuatlarını oluşturmuşlardır (21).

2.2.3.1.Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu (IFOAM)

Tüzel firma standartları, IFOAM'ın Temel Standardına dayanmaktadır. Geçmişten günümüze IFOAM Temel Standardı, ülkelerin kendi mevzuatlarını oluşturmaları için bir kaynak olmaktadır. IFOAM 1972 yılında Fransa'da kurulmuştur. IFOAM'ın 30 yılı aşkın geçmişi organik tarım destekçilerinin sosyal ve organik devrim dahilinde etkili bir etmen ortaya çıkardığını göstermektedir (35). IFOAM hali hazırda 116 ülkede 750 adet üye kuruluşu bir araya getiren köklü ve eşit bir teşkilattır (36).

Organik Tarım Hareketleri Federasyonu" (IFOAM), tüm evrendeki organik tarım hareketlerini tek bir yapı altında toplamış ve bu hareketi sağlıklı bir şekilde yönlendirmeyi hedeflemiştir. Ayrıca gerektiği zamanlarda belli standart ve bildiriler oluşturmayı, tüm üyelerine ve üreticilere aktarmayı amaçlamıştır.

IFOAM, FAO (Birleşmiş Milletler, Tarım-Gıda Örgütü), WTO (Dünya Ticaret Organizasyonu), IUCN (Uluslararası Doğa Koruma Birliği), UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) gibi uluslararası kuruluşlarla organik üretime dair bir iş birliği içerisinde (37).

IFOAM'ın amaçları şu şekilde sıralanabilir: (38)

- Küresel bir düzen oluşturur.
- Tarım esasları geliştirir, bu esasları duyurur ve korur.
- Benimsenmesi için ortam oluşturur ve bunu savunur.
- Pazarların gelişimini destekler.
- Yürütülebilir ve mevcut kaynakların etkin bir şekilde yönetilmesini sağlar.

IFOAM'ın, bünyesinde olan ülkelerin birer röprezentantlarından oluşan ve bir Avrupa Birliği çalışma ekibi ile, standartlar ve akreditasyonla ilgili komiteleri

bulunmaktadır. IFOAM, belirli şartları sağlayan kontrol ve belgelendirme birimlerini de akredite etmektedir. Ayrıca IFOAM “Ecology and Farming” isimli bir dergiyi yayımlamaktadır. IFOAM tarafından yayınlanan bu dergi, dünya genelinde organik gıda hakkında gelişmeleri, araştırmaları konferans raporlarını, kitap incelemelerini ve tarımsal siyaset ile ilgili konuları içermektedir (39).

2.2.3.2. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

FAO (The Food and Agriculture Organization of The United Nations), Virginia’da toplanan 44 hükümet ile gıda ve tarıma yönelik kalıcı bir teşkilat kurmak üzere işe koyulmuştur (40).

1962 yılında FAO ve WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından organik olarak gıda maddelerine ait uluslararası standartlar hazırlanmıştır. Bu çalışma Codex Alimentarius kuruluşundaki gıda etiketleme komitesi tarafından oluşturulmuştur (40).

FAO, gelişmekte olan ülkelerin uluslararası ve organik pazara katılmaları için çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar organik tarıma yönelik pazar ve üretim koşullarıyla alakalı bilgi ve deneyimleri üye ülkeler arasında paylaşılmasını sağlamaktır.

2.2.3.3. Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC)

ITC’ nin öncelikli hedefi, gelişmekte olan ülkelerde ortaklar ile beraber tüzel firma, pazarlamayı destekleyen birimler ve karar organlarına yürütülebilir gelişim çözümleri sunarak küçük ölçekli işletmelerin dış pazarlama başarısını arttırmaktır (41). ITC, ithalat ve ihracat olanaklarını arttırmalarına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. ITC, gelişmekte olan ülkeler için, pazar potansiyeli sağlamaktadır. Ayrıca yapılan raporları paylaşmak için eğitim organize etmekte ve yayın yapmaktadır.

ITC' nin en elzem görevi ürün ve ticaret ağını geliştirmedir. Bu kapsam altında organik ürün pazarlarına dair araştırmalar yapılmaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda gelişmekte olan ülkeler için tarımsal ürünlerin ithalat ve ihracatını canlandırmaya yönelik kalkınma planları oluşturulmaktadır. Düzenlediği seminerlerle bilgilendirme faaliyetlerini gerçekleştirerek, gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaretinde kendi faaliyetlerini arttırmalarına destek olmaktadır.

2.2.3.4. Organik Ticaret Birliği (OTA)

Kuruluş amacı, ekolojik ürünlerin var olan özelliklerini korumak ve ticaret oranını arttırmaktır. Tüm bu amaçla Kuzey Amerika'da 1985 yılında kurulmuştur. Kuzey Amerika, Meksika ve Kanada'da bulunan 14 organik üreticiyi kapsayan üyelere oluşmaktadır (42). OTA' nın hedefi ise; kamu, finans, üretici ve çevre yararına ekolojik ticareti desteklemek ve korumaktır (43).

2.3. Türkiye'de Organik Tarım Gelişimi

Türkiye, uygun ekolojisi ve doğal kaynaklarından dolayı organik tarım açısından çok avantajlı bir ülkedir. Türkiye'de çoğu bölgede ekolojik imalatı şartlarında ürün üretilmesine karşın, kontrol ve belgelendirme mekanizmasına tabi olmadığından ekolojik ürün olarak piyasaya sürülmemektedir (12). Kuru üzüm, kuru kayısı, ve kuru incir ile Türkiye'de organik ürün pazarına ilk adım atılmıştır. Ve zamanla ürün ağı büyümüştür. Türkiye'de organik tarım yapılan alanın, toplam tarım alanı içerisindeki payı az olmasına rağmen, özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde popülerleşen ekolojik gıda tüketiminde görülen artıştan, Türkiye'nin iyi bir ticaret karı elde edebilme fırsatı vardır.

Organik tarımda Türkiye'nin birçok avantajı olmasına rağmen, bazı dezavantajları da şu şekilde sıralanabilir: (12)

- Tarım alanlarının yetersiz ve parçalı olması
- Tüketimdeki yetersizlik
- Tarım yayım çalışmalarında kapasite yetersizliği
- Kimyasal girdilerin alımında dışa bağımlılık
- Sağlığı olumsuz etkiler ve sağlığı iyileştirmede çeşitli yöntemlerin yetersizliği
- Laboratuvarların akreditasyonunun tamamlanamaması

Dış pazarda kuru incir ve kuru üzüm taleplerinin olması ülkemizde ekolojik tarıma yönelik ilk çalışmalar başlamıştır. Çalışmaların başladığı yıllarda ülkemizde, ekolojik tarım “Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu” (IFOAM) kurallarına göre sürdürülmüştür. Ülkemizin organik tarıma en elverişli ülkelerden biri olduğu, iklim koşulları, kimyasal girdilerin az olması ve ürün çeşitliliğinin zengin olmasıyla kanıtlanmıştır. Yurtdışından gelen talepler doğrultusunda ülkemizde organik tarım ilk 1980’li yıllarda Ege Bölgesinde başlanmıştır. 1991 yılından sonra Avrupa Birliğinin yönetmeliği doğrultusunda devam etmiştir. (12)

Türkiye’de ekolojik tarım bölümünü üç ayrı zaman diliminde detaylandırmak mümkündür: (44) İlk olarak bu dönemde (1984–1993) herhangi bir ulusal hukuki düzenleme bulunmamaktadır. Sonraki dönemde (1994–2002), yönetmelik düzeyinde bir takım hukuki değişiklikler yapılmış ve ekolojik tarım çalışmaları bir takım “komiteler” aracılığıyla sürdürülmüştür.

Son dönemde ise (2003), organik tarım piyasasındaki çalışmaların tam bir yasal dayanağı oluşturması amacıyla 03 Aralık 2004’ de Organik Tarım Kanunu

yayımlanmış ve bunu takiben, 2092/91 sayılı Organik Tarım AB Konsey Tüzüğü ile uyumlu olan Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına ilişkin Yönetmelik 10 Haziran 2005’ de yürürlüğe girmiştir. Ayrıca son dönemin başlangıcında, ekolojik tarıma yönelik tüm çalışmalar, Tarım ve Köy işleri Bakanlığı (TKB) Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (TÜGEM) bünyesinde kurulan teknik bir daire başkanlığına devredilmiş ve halen “Alternatif Tarımsal Üretim Teknikleri Daire Başkanlığı” olarak adlandırılan bu birim bünyesinde yürütülmektedir.

Türkiye’de organik tarımın gelişmeleri kronolojik olarak şöyledir: (12)

- 1992, Ekolojik Tarım Organik Organizasyonu (ETO) Derneği kurulması
- 24 Aralık 1994, ilk Yönetmelik
- 29 Haziran 1995, Yönetmelik değişikliği
- 11 Temmuz 2002, Yönetmeliğin yeniden düzenlenmesi
- 22 Temmuz 2003 ATÜT’ ün kuruluşu
- 3 Aralık 2004, Organik Tarım Kanunu’nun çıkarılması
- 10 Haziran 2005, Yeni yönetmeliğin çıkarılması

Türkiye’de, öncelikle Tarım ve Köy işleri Bakanlığı olmak üzere, Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği ve Ege İhracatçılar Birliği ekolojik tarımın ilerlemesine yardımcı olan kurum ve kuruluşlardır.

Tarım ve Köy işleri Bakanlığı; organik tarımla ilgili olan bildirilerin belirlenmesi, ekolojik üretim analizlerinin elde edilmesi, belgelendirme kuruluşlarının görevlendirilmesi ve kontrolü, organik tarımla ilgili faaliyetlerin ilerletilmesi ve desteklenmesi gibi çalışmalarda bulunmaktadır.

2.3.1.Türkiye’de Organik Gıda Üretimi

Ülkemizde anlaşmalı yetiştiricilik sistemiyle hareketlenen ekolojik ürün üretimi, isteklerin artması sonucu bağımsız projelerle gerçekleştirilen üretim şekliyle de teşvik edilmeye bağlanmıştır (24).

Türkiye’de ekolojik ürünlerin imalatında ve pazarlanmasında temel, karşılıklı imzalanan “sözleşmeli üretim” modeline dayanmaktadır (30). Ancak, belgelendirme ücretinin ödenmesiyle ürünün pazarlanması, anlaşmayı yapan firma tarafından gerçekleştirilmektedir. Anlaşmalı üretimin üreticiye sağladığı avantajlar ve dezavantajlar mevcuttur (45).

Anlaşmalı üretimde üreticinin avantajları;

- Satış güvencesi vardır,
- Alternatiflere hızlı ulaşılır,
- Planlama aşamasında netlik kazanır,
- Verim artışı sağlanır,

Anlaşmalı üretimde üreticinin dezavantajları ise;

- Fiyatın gizli kalması,
- Yatırımı yetersiz çiftçinin farklı seçeneğinin olmaması
- Karın alıcı firma tarafından belirlenmesi,
- Satın alımda karşılaşılan sorunların çözümsüz kalması.

Ekolojik üretimin iyileştirilmesi ve pazarının arttırılmasına yönelik ülkemize yapılan destekler bulunmaktadır (46). Türkiye’de organik tarım yapan üreticilere verilen hükümetin verdiği çeşitli destekler mevcuttur (46). Devletin sağladığı bu desteğe ilişkin hem çevreye hem de üretici olumlu desteklemeyi amacıyla hazırlanan, usul ve esasları kapsayan tebliğ, 28.10.2011 tarih ve 28098 sayılı

Resmî Gazete’ de yayınlanmıştır (47). Ekolojik tarımın popülerleşme amacını da kapsayan bir uygulama ile ekolojik üretim yapacak olan üreticiye dekar başına 25 TL destekleme ödemesi yapılmasına karar verilmiştir (48). Fakat bu desteklemeden yararlanmak isteyen üreticinin çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olması gerekçesi vardır.

1985-86 yıllarında kuru incir, kuru kayısı, kuru üzüm yurtdışı pazarına konu olan organik tarım ürünleri iken, günümüzde sektör ve ürün ağı genişlemiştir. Bunlar dondurulmuş meyve ve sebzeler, yaş meyveler ve sebzeler, baharatlar ve bakliyat, sert kabuklu ve kuru meyve sektörüne ağırlık verilmiş olup, zeytinyağı, gülsuyu, gülyacağı, üretim ve pazarlaması uygulanan diğer organik gıdalardır (21).

Türkiye’de organik tarım ürünleri üretimine baktığımızda; (49)

Bitkisel Ürünlerinden;

Sert Kabuklu Meyveler: Fındık, ceviz, antepfıstığı, badem, yerfıstığı, kestane.

Kuru Meyveler: Üzüm, kayısı, zerdali, erik, incir, elma, kiraz, vişne, armut, çilek.

Kurutulmuş Sebzeler: Domates, mantar.

Yaş Meyve ve Sebze: Elma, incir, çilek, erik, armut, vişne, kiraz, Trabzon hurması, kırmızı meyveler (berry’ler), karpuz, limon, portakal, greyfurt, mandalina, şeftali, üzüm, domates, biber, salatalık, ıspanak, pırasa, karnabahar, patlıcan, maydanoz, havuç, patates, kuru soğan, sarımsak, kereviz, balkabağı, bezelye.

Bakliyat: Mercimek, nohut, kuru fasulye.

Baharatlar ve Tıbbi-İtri Bitkiler: Defne yaprağı, kekik, kimyon, adaçayı, biberiye, ıhlamur, rezene, nane, ısırgan otu.

Hububat: Buğday, pirinç, mısır, yulaf, arpa.

Sanayi Bitkileri: Pamuk, haşhaş tohumu, anason, şeker pancarı.

Yağlı Tohumlar: Ay çekirdeği, susam.

Diğerleri: Kapari, çam fıstığı, zeytin, kuşburnu, toz biber, fındık unu.

İşlenmiş Gıda Ürünlerinden:

Dondurulmuş Meyve-Sebze: Kayısı, çilek, kiraz, vişne, erik, soğan, kabak, domates, biber.

Meyve Suyu ve Konsantreleri: Kayısı püresi, armut suyu konsantresi, vişne suyu konsantresi, elma suyu konsantresi, elma püresi, kuşburnu püresi.

Diğerleri: Zeytinyağı, bulgur, pekmez, domates ezmesi, reçel, şarap, közlenmiş biber.

Diğer Tarımsal Ürünler: Bal, kayısı çekirdeği, vişne çekirdeği, gül kurusu, gülyağı, gül suyu, mersin yağı, mersin suyu, kekik yağı, lavanta yağı.

2.3.2.Türkiye’de Organik Gıda Tüketimi

Ülkemize dışardaki firmaların vasıtasıyla giren ekolojik tarım, yabancı ülkelerin istekleri doğrultusunda ekolojik ürün çeşidini belirlenmektedir. Fakat günümüzde ülkemizde tüketicilerin beslenme ve sağlık hakkında daha fazla bilinçlendikleri için organik tarım ürünlerinin iç pazarda meydana gelmesine ihtimal sağlamaktadır. Organik (ekolojik) tarım mahsullerinin önce imal edilip sonra satışa çıkarma olanağı bulunmamaktadır. İstenilen çeşitler, talep edilen miktarlarda ve belli şartlar altında üretilmektedir (33).

Türkiye’deki üretimin yüzde 80-90’ı yurt dışına pazarlanarak değerlendirilmektedir. Yurtiçi ticarete değerlendirilen ürün miktarı ise yüzde 5-10 arasında değişmektedir. İlk olarak başlangıçta yurtdışındaki taleplere göre üretilen ekolojik tarım üretimi gün geçtikçe artış göstermiştir. Fakat ülkemizde organik gıdalara yönelik dengeli bir iç pazarlama sistemi yoktur. Bunun sebeplerine bakıldığında gelir düzeyi, eksik veya yanlış bilgi, aşırı pahalı ürün fiyatları, tüketici bilinci gibi negatif durumlarla karşılaşmıştır.

Bu durum ise organik gıdaların tüketiminin daha büyük yelpazelere erişimini engellemektedir (50).

Ekolojik üretimin yurtiçinde satışının değerlendirilebilmesi için satış aşamasında en büyük rol süper/hiper marketlere düşmektedir. Burada da olumsuz bir durum karşımıza çıkmaktadır. Çünkü marketlerin ekolojik ürünler için özel bir stant açmaları maddi bakımdan dolayı problem yaratmaktadır. Bu sebeple organik ürünlerin satışının yapılabilmesi en uygun yerlerin meyve-sebze pazarı olduğu görülmektedir (50).

2.3.3. Organik Tarımda Kontrol ve Sertifikasyon

Ekolojik tarım, üretimin her aşaması detaylı olarak yapılan ve sertifikalandırma yöntemiyle garanti altına alınan bir tarım yöntemidir. Belgelendirme ve akreditasyon pazarlamanın artmasına, satışın ve güven konusunun gelişimine katkı sağlamaktadır. Bunlardan dolayı belgelendirme ve akreditasyon sistemleri artarak gelişmektedir. Bütün tarımsal üretim sistemleri içerisinde ekolojik tarım sistemi güvenilirliği ve izlenebilirliği en yüksek olan tarım türüdür. Çünkü bu konudaki ulusal ve uluslararası standartlar, bu üretimle elde edilen ürünlerin sofraya gelene kadar geçirdiği bütün aşamalarının kontrollü ve denetli bir şekilde yapılmasını öngörür. Kontrol ve sertifikasyon bu işlemde mecburi olduğu için ekolojik tarım sisteminin ilk ayağı yine kontrol ve sertifikasyon işlemidir (46).

Çevre ile dost ve uyumlu bir üretim sistemi olan organik tarım, yerel ve çiftlik kaynaklarının kullanılarak, kendine özgü kapalı bir sistemde oluşturulduğu sistemdir. Bu sistemde sadece en son elde edilen ürün değil tüm aşamalar kontrol edilip sertifikalandırılır. Bu üretimi yapmayı kabul eden çiftçi hiçbir şekilde kimyasal ve sentetik ilaç, gübre ve hormon kullanmamayı kabul eder ve bunu imzaladığı sözleşme aracılığı ile ispat edilebilir niteliğe taşır (51). Ülkemizde bu tarım türünün kontrol ve sertifikasyon işlemlerini bazı özel kuruluşlar tarafından yapmaktadır.

Bu kuruluşlar Tarım ve Köyişleri Bakanlığından yetki almış olan kuruluşlardır. Başlangıçta bu kuruluşlar sadece yabancı firmalardan oluşmakta ancak 1990'lı yılların başından itibaren yetişen Türk uzmanlar, bu yabancı kuruluşların ülkemiz temsilciliği görevini yürütmektedirler (45). Türk menşeli ve yabancı olmak üzere bu kuruluşlar sırasıyla: BCS, IMO, ECOCERT, ETKO, CU, EKOTAR, ICEA, CERES, ORSER, ANADOLU, TURKGAP, NİSSERT, IMC, ANKA GLOBAL, KALİTEST, EGETAR ve BİO İNSPECTA, NOPcert'dir (51). Bu kuruluşlar ekolojik üretimin düzgülere uygun, her aşamasında tedbirli, güçlü bir kaliteye sahip olan ve belgelendirilmiş ürünler olmasını sağlamaktadırlar.

Ayrıca, ekolojik ticaretin gelişmiş olan ülkelerinde özel ölçü ve etiketleme kuralları mevcuttur. Çıkarılacak ürün, ilgili ülkenin bildirilerine göre işlemlere tabi olmaktadır. Mahsullerin pazarlama olarak serbest dolaşımına onaylayan ve uluslararası denkliği olan bir standardın oluşturulması gerekmektedir.

Ekolojik tarımda belgelendirme süreci üreticinin Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yetki verdiği ve akredite olan bir kontrol ve sertifikasyon birimine başvuru yapması ile başlamaktadır. Gerekli değerlendirmeleri yapan denetçi kuruluş, başvurunun uygunluğu durumunda girişimci ile bir sözleşme imzalamaktadır. Üretim sürecinin her aşaması için bir kontrol planı oluşturulur (46). Ardından bir kontrolör iş başına geçerek girişimciye bildirimlerde bulunur. Bu kontrolör Tarım ve Köyişleri Bakanlığının yetki verdiği bir kişidir ve gerekli kontrolün yılda en az bir defa yapılması mecburidir.

Bu ziyaretler, haberli ya da habersiz olabilmektedir. Kontrol üretimin her aşamasında yapılmaktadır. Bu aşamalar arasında tarımsal üretim üniteleri, hasat ve hasat sonu işlemler, işleme, depolama, taşıma, paketleme ve yine satış dahildir (46). Ekim-dikim, raf, el değiştirme dahil bu süreçler kontrole tabi olmaktadır. Risk faktörü değerlendirilerek, kontrol sayısı arttırılabilir ya da azaltılabilir. Buna göre bir risk çizelgesi oluşturulmaktadır.

Organik üründe örnek olarak üzümü ele alındığında, şubat ayında üretici tarafından gübre atılma riski bulunmaktadır. Kontrol ve denetim firması

tarafından gerçekleşen ziyaretler ocak ve mart ayında iki kez gerçekleştirildiği takdirde, risk azaltılabilmektedir. Risk faktörü derken, gübre uygulamaları, hastalık ve zararlıların yoğun olduğu dönemler ya da hasat zamanı denilebilir. Kontrol ve denetim firmalarının üreticilerin depolarına yapmış oldukları ziyaretler önem teşkil etmektedir. Kontrollerde, bu sürecin dışında yer alan üçüncü kişinin verdiği bilgiler dikkate alınmaz.

Yönetmeliğe göre, tek yıllık bitkiler 3 yıl ardı ardına ekilemez (ürün rotasyonuna, münavebe planına bakılır). İşletme kontrolü esnasında incelenmesi gereken dokümanlar şunlardır: İşletme ürün işleyen bir firma ise, “Çalışma İzni ve Gıda Sicili Belgesi”, “Üretim izni belgesi”, reçete (katkı maddeleri listesi vb.), yıllık işletme programı, tedarikçi listesi, tedarikçi klasifikasyonu (sertifika uygunluğu, analiz, diğer belgeler (alım, rapor vb.), hammadde klasifikasyonu (sertifika ve etiket, giriş kayıtları, yetiştiricilik raporu), işleme bilgileri, nihai üründe giren ve çıkan hammadde kayıtlarıdır. Ayrıca ürünün depolanması ve işlenmesi sırasında bütün detayların özellikleri (paketleme, ürüne yapılan müdahaleler vb.) incelenmektedir (52). Tarım alanlarının denetiminde tüm parsellerin ve alet ekipmanlarının denetlenmesi, hastalıkla mücadelede uygulanan işlemlerle ilgili bilgi alınması gereklidir. Bundan sonraki aşamada yapılan işlem ise belirlenen riskler ve şüpheli durumlara göre numuneler alınarak analiz işlemi yaptırılmaktadır. Bu analiz işlemleri ISO -17025 standartlarına uygun hale getirilmiş laboratuvarlarda yapılmaktadır. Bunun dışındaki laboratuvarlarda yapılan analizlerin bir geçerliliği bulunmamaktadır (46).

Bu işlemlerin ardından yapılan denetimin sonuçlarını açıklayan detaylı bir rapor hazırlanır ve sertifikasyon kuruluşu tarafından değerlendirmeye alınır. Yapılan değerlendirmenin ardından sertifikasyon koşullarının sağlanıp sağlanmadığına karar verilerek, eğer sonucun olumlu olması durumunda ilave koşullar ve sertifikalandırma statüsünün belirlenmesi işlemine geçilir. (46). Organik tarıma yeni başlayacak olan bir üreticinin yetiştireceği ürün tek yıllık bir bitki ise 2 yıl, çok yıllık tek bitki ise üç yıl geçiş dönemine tabi

tutulmaktadır. Bu durumda ürün statüsü “geçiş sürecinde” olarak tanımlanmakta ve organik adını taşımamaktadır. Verilen kararın ardından kontrol raporu kararla birlikte girişimciye gönderilir. Burada amaç girişimcinin onayının alınmasıdır. Girişimcinin onayının ardından, sertifika verilmesi için gerekli bütün işlemlerin yerine getirilmesiyle “Organik Tarım Müteşebbis Sertifikası” girişimciye gönderilir. Burada bilinmesi gereken nokta her ayrı organik ürün için ayrı “ürün sertifikası” düzenlenmesi zorunluluğudur (46).

Üreticiler bu belgeyle ticaret yapmaktadırlar. Verilen ürün sertifikasında bazı bilgilerin bulunması zorunludur. Çünkü organik ürünün izlenebilirliği esastır. Bulunması gereken bilgiler arasında; kontrol ve sertifikasyon biriminin adı, kod numarası, adresi, sertifika numarası, ürünün adı ve özelliği, ürün miktarı, hasat yılı, sertifika statüsü bulunmaktadır. Ayrıca yine; üretim yılı, sözleşme numarası, ürünün kaynağı, sertifika onay tarihi gibi bilgilerin yer alması gereklidir (53).

Kontrol ve belgelendirme işlemleri ekolojik üretim yapılan her yıl tekrarlanması gerekmektedir. Çeşitli perakendeciler aracılığıyla piyasaya verilen organik mahsullerin ambalajlarının üzerinde kontrol ve sertifikasyon firmasının logosu ile Tarım ve Köy işleri Bakanlığı’nın simgesi yer almak zorundadır. Kontrol ve sertifikasyon kuruluşları, ISO 65 standardına göre TÜRKAK tarafından kontrol edilip akredite edilmektedir.

3. ORGANİK GIDA KAVRAMI VE ORGANİK GIDALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Organik Gıda Kavramı

Dünyada artan insan popülasyonunun yanında, gıdaya olan talep de artmıştır. Buna karşın tarım ürünlerinde daha çok katkı ve benzeri uygulamalar görülmektedir. Bu durumdan dolayı, bireylerin bilgi ve bilinç seviyesi de artış göstermiş ve yaptıkları her gıda alışverişinde daha fazla sorgulayıp araştırmakta, veri toplamakta ve güvenli gıdaları tercih etmeye özen göstermektedirler. Yeni ve moda olan beslenme şekillerinin de etkisiyle, çevreye ve insan sağlığına verilen önem artmış olup, tüketiciler özellikle sağlık ve beslenme alanında bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda da “organik” adı verilen gıda grubuna talebin gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Organik gıda pazarı, özellikle Avrupa Birliği'nde, dünya genelinde gelişmiş ekonomilerde en hızlı büyüyen sektörlerden biri haline gelmiştir (54).

Son yirmi yılda organik gıda talebindeki büyüme, kısmen, doğal, sağlıklı, güvenli ve kaliteli gıda konusunda tüketici bilincinin artmasına neden olan gıda skandallarından kaynaklanmaktadır (55,56,57,58). Ekolojik tarım ya da ekolojik ürün denildiğinde akla ilk gelen gıda maddeleri olmaktadır. Çünkü piyasanın en çok tekamül göstereceği ve artış sağlayacağı alan gıdadır. Organik gıdalar, üretimlerinde kullanılan metotlar açısından ekolojik olmayan gıdalardan ayırt edilmektedirler (59). Organik olarak üretilen gıdaların en yaygın tanımı, organik felsefe ve/veya uygulanan teknoloji ve üretim uygulamalarını ve ilkelerini vurgulamaktadır (60). Organik gıda “sentetik gübreler ve kimyasallar eklenmeden üretilmiş, depolanmış ve işlenmiş gıda garantisi” olarak tanımlanmıştır (61). Ek olarak, Chinnici, D'Amico ve Pecorino (2002), organik ürünleri, çevre dostu bir işlemlerle yetiştirilen gıda olarak tanımlamıştır (62). Ayrıca, ABD Tarım Bakanlığı Ulusal Organik Standartlar Kurulu (USDA, 2008) “organik” terimi için ulusal bir standart oluşturmuştur (63).

Geçmişte organik gıda üretimi öncelikle küçük çiftlikler ve taze ürünlerin yerel dağıtımını kapsarken, günümüzde organik gıda sistemi, küçük ve büyük gıda üreticileri, yerel ve küresel dağıtım bölgeleri çok çeşitli ürünlerden oluşan kompleks bir kombinasyondur (64). Doğal gıdalar, katkı ve koruyucu madde içermez; fakat genetiği değiştirilmiş içerikler ihtiva edebilir. Başka bir deyişle, içindekiler etiketleri benzer olsa da bu ürünler organik şekilde üretilmemiş yani organik gıdalarla aynı kriterlere göre düzenlenmemiştir (65). Doğal ürün, yapay bileşen, katkı maddesi içermeyen fakat organik yerine geleneksel bileşenlerden oluşabilir. Doğal ürünlerin etiketlenmesi söz konusu olmayıp, aynı zamanda devlet tarafından kontrol edilen “doğal” etiketi de yoktur (21).

Yeşil yiyecekler iki gruba ayrılabilir. İlk grup yeşil gıdalardır. Yeşil gıdalar güvenli, kaliteli, besleyici, tüketiciler için sağlıklı ve sürdürülebilir kalkınma ilkesi altında üretilen hayvan refahı ile ilgilenen gıdalara atıfta bulunur (66).

Ek olarak yeşil gıdaların yeşil yiyeceklerin şemsiyesi olduğu, tipik nontoksik olan, geri dönüştürülmüş malzemeden yapılmış veya en az miktarda paketlenmiş ürünler olarak tanımlanır. Yeşil gıdalar ayrıca organik olarak yetiştirilen, geri dönüştürülebilir veya tekrar kullanılabilen, doğal içerik veya geri dönüşüm içeriği ile çevreyi kirletmemeyi ve hayvan refahını korumayı esas alan gıda anlamına da gelir (67,68). İkinci grup organik gıdalara atıfta bulunur. Organik gıdalar, sentetik olarak üretilen kimyasallar veya gübreler, herbisitler, pestisitler, mantar öldürücüler, jenerik modifikasyonlar kullanılmadan üretilen ve depolanan ve/veya işlenen yiyecekler anlamına gelir (69). Tüm yeşil yiyecekler organik yiyecek değildir. Yeşil gıda logosuyla satılmasına izin verilen gıdalar güvenli ve besleyicidir, organik gıdalar ise en katı sertifikasyondur (70). Organik gıdalar ile yeşil gıdaların ortak özellikleri gıda güvenliğini sağlamak, sağlık sorunlarını en aza indirmek, çevre ve hayvan refahını korumaktır (71). Ek olarak Organik gıdalar, geleneksel gıdalardan daha sağlıklı, daha güvenli, daha lezzetli ve daha kaliteli olarak kabul edilir (72,73,74).

3.2.Organik Gıda Ürünlerinin Besin İçeriklerinin Değerlendirilmesi

Gıda Pazarlama Enstitüsü (FMI) tarafından hazırlanan Sağlık için Alışveriş - 2005 Raporu'na göre tüketicilerin %81'i besleyici değeri nedeniyle organik gıdaları satın almaktadır (75). Ancak, organik gıdalar ile geleneksel yöntemlerle üretilmiş gıdaların besin değeri ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların sonuçları tutarsızdır.

Yapılan bir meta-analiz çalışmasında (76); organik şeftali (77) ve domates (78,79) gibi ürünlerin C vitamini içeriklerinin organik olmayanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmışken, diğer yapılan birçok çalışmada ise; organik domates (80), brokoli (81), biber (79), armut (77) organik olmayan eşdeğerleri ile karşılaştırıldığında daha az ya da aynı oranda C vitamini içerdikleri saptanmıştır. Ekolojik olarak yetiştirilmiş tatlı biber, sarı erik, domates ve havucun daha yüksek oranda karotenoid içerdiği bazı çalışmalarda saptanmışken (82, 83) aynı zamanda ağartma işlemi uygulanmış havuç ve domateslerin aynı veya daha düşük miktarda karotenoid içerdiğini bulan çalışmalar da vardır (84,85). Bu sonuçlar, Barrett ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmada bildirilen karotenoid miktarının toprağın tipine, genotipine, gübre veya pestisit kullanımına bağlı değiştiği hipotezi ile tutarsızdır (80).

Çilek, mısır ve ahududu üzerinde yapılan bir çalışmaya göre, bazı organik gıdaların antioksidanları organik olmayan gıdalara göre daha yüksek seviyelerde içerdikleri tespit edilmiştir (86). Bunun sebebinin; konvansiyonel gıdaların üretiminde kullanılan pestisit ve herbisitlerin gıdalardaki total antioksidan kapasiteyi düşürdüğü ve dolayısıyla organik gıdaların total antioksidan kapasitelerinin konvansiyonel gıdalara oranla daha yüksek olduğu şeklinde açıklanmıştır.

Organik Merkez tarafından yayınlanan başka bir çalışmada ise bu çalışmanın sonuçlarına paralel bir şekilde, organik gıdalardaki antioksidan seviyesinin aynı şartlar altında yetiştirilen geleneksel gıdalara oranla %30 daha fazla olduğu saptanmıştır (86, 87).

Yine yapılan başka bir çalışmada, organik olarak üretilen portakalların C vitamini içeriğinin geleneksel yolla üretilmiş gıdalara oranla %30 daha fazla olduğu bildirilmiştir (88). Organik brokoli ile ilgili yapılan bir çalışmada; organik ve organik olmayan brokolilerin aynı miktarda C vitamini içeriklerinin olduğu biçiminden ziyade mevsimsel değişikliklerin C vitamini üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (89). Organik üretilen ve üretilmeyen çileklerin karşılaştırıldığı bir çalışmada da organik çileklerin antosiyanin içeriklerinin (19.3 ± 6.8 mcg/g), organik olmayan çileklere göre (9.8 ± 1.8 mcg/g) daha fazla olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde organik çileklerin C vitamini içeriklerinin de (86.4 ± 12.7 mg/100g), organik olmayanlara göre (71.2 ± 4.9 mg/100g) daha fazla olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada, yetiştirme biçiminin (organik veya geleneksel) çileklerin antioksidan kapasitelerine etki ettiği ve organik çileklerin antioksidan kapasitelerinin geleneksel olanlara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (90). Konvansiyonel ve ekolojik olarak imal edilen tahılların aminoasit ve protein içeriklerinin karşılaştırıldığı birçok çalışmada; geleneksel gıdaların daha yüksek gübreleme oranına sahip olmaları nedeni ile daha yüksek oranda aminoasit ve protein içerdikleri saptanmıştır (91,92). Bazı çalışmalarda ise; organik olarak yetiştirilen tahılların esansiyel aminoasitleri daha yüksek oranda içermeleri nedeni ile protein kalitelerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (93). Hayvansal organik gıdalar üzerinde yapılan çalışmaların sonuçlarında da farklılıklar mevcuttur. Hollanda, Birleşik Krallık, Danimarka ve Amerika'da süt ile ilgili yapılan çalışmalarda; organik sistemle yetiştirilen hayvanların sütlerinin geleneksel sistemlere göre; özellikle yaz aylarında daha yüksek oranda n-3 yağ asidi ve konjuge linoleik asit (CLA) içerdiği gösterilmiştir. Bunun sebebinin; ekolojik sistemlerde hayvanların rahat ve açık bir mera alanlarının olması şeklinde açıklanmıştır (94,95).

Birleşik Krallık 'ta yakın zamanda yapılan bir çalışmada ise; ekolojik olmayan sütlerin daha yüksek oranda n-3 yağ asidi ve CLA içerdiği bildirilmiştir. Açık otlatma, meralardaki zengin biyoçeşitlilik, düşük konsantrasyonlarda veya hiçbir şekilde silajlık yemlemenin kullanılmamasının sütün yağ asitleri kompozisyonu için baskın faktör olarak bulunmuştur (96).

2009 yılında Fransız ve İngiliz Gıda Standartları Ajansları tarafından yayınlanan iki farklı derlemede (97,98); birbirinden farklı sonuçların olduğu bildirilmiştir. Fransızlara ait yayınlanan derlemede (97) önceki çalışmaların sonuçlarına paralel şekilde organik gıdaların %50 oranlarında daha az nitrat ve %94-100 oranlarında daha düşük pestisit kalıntısı ve denk miktarlarda mikotoksin içerdikleri buna ek olarak ise kuru maddede daha çok mineral (Fe, Mg), antioksidan (polifenol ve salisalik asit), çoklu doymamış yağ asidi içerdiği bulunmuştur.

İngilizlerin yapmış olduğu ve son 50 yılı kapsayan çalışmaların incelenmesi sonucunda ise; ekolojik gıdaların daha düşük oranda nitrat içeriklerinin olduğunu ve daha yüksek oranda fosfor ve asit içeriğinin olduğunu ancak bunun dışında konvansiyonel gıdalardan başka hiçbir farklarının olmadığı rapor edilmiştir (98). Organik ve geleneksel olarak yetiştirilen elma, patates, şeftali, buğday ve tatlı mısırın mineral içeriklerinin analiz edildiği bir çalışmada; organik olarak yetiştirilenlerin mineral içeriklerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çalışmanın neticesinde; ekolojik olan gıdalar konvansiyonel kıyasla, %73 oranında demir, %63 oranında kalsiyum, %91 oranında fosfor, %125 oranında potasyum, %178 oranında molibden, ve %60 oranında çinkoyu daha yüksek içermektedir. Ayrıca organik olan gıdaların; cıvayı %29 oranında daha az içerdiği de belirtilmiştir (99). Genel olarak; organik gıdaların geleneksel gıdalara göre daha az ağır metal içeriklerinin olduğu son yapılan bir çalışmada da desteklenmektedir (100). Son on yılda organik ve organik olmayan gıdalar arasındaki besinsel farklılıklar üzerine çeşitli çalışmalar ve incelemeler yayınlanmıştır (97-101).

Davis, California Üniversitesi'nde (UC) yapılan üç yıllık bir çalışmada, çeşitler arasında ve yıldan yıla domateslerin fitokimyasal düzeylerinde anlamlı farklılıklar tespit edildi. Organik olarak yetiştirilen Burbank domateslerinde, askorbik asit (%26), flavonoid ve kuersatin (%30) ve kaempferol (%17) düzeyleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (102).

Organik gıdaların lezzetinin geleneksel gıdalara oranla daha iyi olduğunu bildiren çalışmalar da mevcuttur. Yapılan birkaç çalışmada; organik gıdaların geleneksel gıdalara kıyasla iyi depolandığı, daha uzun bir raf ömrünün olduğu ve bunun lezzet için olumlu bir katkısının olduğu rapor edilmiştir. Organik imalatında; daha iyi ve güçlü depolanabilirlik daha düşük nitrat seviyesi ile ilişkilendirilmektedir. Pek çok çalışmada düşük nitrat seviyesi ile daha iyi, hoş bir tat algısı arasında ilişki olduğu belirtilmektedir (49).

Yapılan son çalışmalarda ekolojik gıda imalatında ve tüketiminde oldukça yükseliş meydana gelmiştir (75). Araştırmalarda; ekolojik gıda tüketimindeki yükselişin ana sebebinin, doğayı koruyan, kaliteli, lezzetli ve sağlıklı gıdalara yönelik artan isteklerin olduğu rapor edilmiştir (104). Fakat ekolojik gıdaların bu konu ile ilgili yapılan araştırma sonuçları oldukça çelişkilidir (105). Saba ve Messina (106), çalışmasında insanlarda artan sağlık düzeylerini böcek ilacı yokluğu ile ilişkilendirmiştir. Lee ve ark. (107) ise çalışmalarında organik ürünlerin daha yüksek besinsel değerlere sahip olduğu çalışmasında vurgulamaktadır. Organik tüketimin sağlık motivasyonları üzerinde önemli bir gücü olmasına rağmen, organik ürünlerin organik olmayanlara göre daha sağlıklı olduklarını bilimsel olarak kanıtlamak zor gibi görünüyor (108,109). Bu durum çok az sayıda yapılan çalışmada göze çarpmaktadır. Bazı spesifik organik ürünlerin organik olmayan muadillerinden daha besleyici olduğu çalışmalarla tespit ediliyor (110,111). Sağlıkla ilgili kaygıların yanı sıra, organik gıdaların geleneksel olarak yetiştirilmiş gıdalardan daha taze veya daha lezzetli olduğu inancının diğer özel iyi niteliklerin organik gıda satın alma niyetini önemli ölçüde arttırdığı bulunmuştur (112,113).

Lairon'un yaptığı çalışmada (97) minerallerle ilgili olarak, organik gıdaların organik olmayan gıdalardan yüzde 21 daha fazla demir ve yüzde 29 daha fazla magnezyum içerdiğini bildirdi. Vitaminler incelendiğinde ise askorbik asit test edilen birçok organik meyve ve sebzede daha yüksek miktarlarda bulunan en yaygın vitamin olarak incelenmiştir.

Worthington (76) organik ürünlerde dört besin ögesinin oldukça yüksek seviyelerde bulunduğunu belirten sonuçlara ulaşmıştır. Askorbik asit ortalama yüzde 27, demir yüzde 21, magnezyum yüzde 29 ve fosfor yüzde 13,6 daha yüksek çıkmıştır.

Amerikan Klinik Beslenme Dergisinde yayımlanan Dangour (98) tarafından yapılan sistematik derleme, yazarların nitrat terimini “nitrojen bileşikleri” olarak değiştirmesine rağmen, geleneksel olarak yetiştirilen gıdalarda önemli ölçüde daha yüksek nitrat içeriği olduğunu bildirmiştir. Askorbik asit, demir veya magnezyum için organik ve konvansiyonel gıdalar arasında önemli farklılıklar bulamamışlardır, ancak organik ürünlerde daha yüksek fosfor seviyelerinin bulunduğunu rapor etmişlerdir. Ne yazık ki bu geniş çaplı yayınlanmış çalışma, sonuçları için kullanılan 55 çalışmanın referanslarını içermemiştir. Dolayısıyla bulguların doğrulanması mümkün değildir. Bu nedenle, bu makale diğer çalışmalardaki vitamin ve mineral farklılıkları konusundaki sonuçlara odaklanacaktır.

Son 20 yılda besinlerin fito-besin içeriğinin önemi belirlenmiştir. Karotenoidler, flavonoidler ve diğer polifenoller dahil olmak üzere bu bileşikler, birçok araştırmanın odak noktası olmuştur ve çoğu, artık diyet takviyesi olarak sağlanmaktadır. Flavonoid molekülleri güçlü antioksidanlardır (114,115). Karotenoid likopenin, kanser riskini azaltmaya yardımcı olduğu gösterilmiştir (116). Meyvelerdeki antosiyanin bileşiklerinin nöronal ve bilişsel beyin fonksiyonlarını ve oküler sağlığı iyileştirdiği ve genomik DNA bütünlüğünü koruduğu gösterilmiştir (117). Fito-besinlerin sağlığa yararlarının nedenleri ile organik gıdaların besin değerlerinin araştırılması odak noktası haline gelmiştir. (Tablo 2)

Tablo 2: Gıdaların Besin İçeriği: Organik ve Organik Olmayanlar (a)

Besin	Besin maddesi analizi	Sonuçlar
Çekoslovakya'da Patates	Askorbik ilave, klorojenik asit(kahvenin antioksidan aktivitesinin çoğundan sorumlu olan bir polifenol)	Organik olarak yetiştirilen patateslerin askorbik asit ve klorojenik asitlerden daha düşük nitrat seviyeleri ve daha yüksek seviyeleri vardır
New Jersey'deki highbush yaban mersini	Şekerler, malik asit, toplam fenolik, toplam antiyosiyenler ve antioksidan aktivite	Test edilen tüm besinler de organik olarak büyüyen yaban mersini geleneksel olarak büyüyenlerden daha yüksek bulundu.
Oregon organik bir çiftlikten çilek, kızcık ve mısır	Askorbik asit ve toplam polifenoller	Her üç yiyeceğin de, kendisinden önemli ölçüde daha yüksek miktarda askorbik asit ve toplam polifenol vardı.
Finlandiya'daki beş geleneksel ve üç organik çiftliğin siyah kuş üzümü	Toplam polifenoller	Organik çiftliklerden (4.73-4.24 g/kg) toplamı hafif fakat istatistiksel olarak farklı değildir, çiftliklerin ne kadar süredir organik olduklarına dair bilgi yoktur.
Fransa'ya ait üzümler	Antosiyenin içeriği	Geleneksel olarak yetiştirilen üzümler, organik üzüm bağları hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadıklarından daha yüksek seviyelerde anthogvanin içerdi.

Besin	Besin maddesi analizi	Sonuçlar
Brezilya'ya ait üzüm suyu	Toplam polifenoller; resveratrol	Belirgin derecede daha yüksek toplam polifenol ve resveratrol <u>mn</u> organik suyu seviyeleri
Altın Delidous elmaları(üç yıllık çalışma)	Toplam antioksidan aktivite (polifenoller, toplam antioksidan aktivitenin %90'ını sağlar)	Organik elmanın antioksidan aktivitesindeki üç yılın ikisi, %15 daha yüksek geleneksel elmaları, fark yok üç yılda
Erik	Askorbik eklenti, alfa ve gama-tokoferol, beta- karoten; toplam polifenoller	Doğla çayır, askorbat, tokoferol ve beta- karoten olarak solmuş organik bahçeler; Trifolium toprak örtüsüne sahip organik meyve bahçelerinde, toplam polifenoller en yüksek olmasına rağmen, en yüksek toplam polifenol seviyeleri geleneksel eriklerdedir.
Şeftali ve armut (üç yıllık çalışma, beş yaşında meyve bahçeleri)	Toplam antioksidan aktivite, toplam polifenoller, askorbik asit	Organik meyvede yüksek antioxdant, total polifenoller ve askorbik ürünler

Besin	Besin maddesi analizi	Sonuçlar
İtalya'dan kırmızı portakal	Toplam polifenoller, toplam antiyosyaninler, askorbikni ilave, toplam antioksidan aktivite	Organik portakallar daha yüksek seviyelerde toplam polifenollere, toplam antosiyaninlere, askorbik asitlere, toplam antioksidan aktiviteye sahiptir.
Hindistan'dan buğday çeşitleri	Protein, nişastalar, gluten	Daha yüksek protein, daha kolay sindirilebilir nişasta ve organik buğdayda düşük gluten; Organik çiftliklerin tarihi hakkında bilgi yok
İsveç'ten yulaf	Toplam polifenoller	Organik ve organik olmayan farklılıklar arasında yıldan yıla ve çeşitler arasında önemli bir fark yoktur; Organik çiftliklerin tarihi hakkında bilgi yok.
Süt	Omega-3 yağ asitleri (alfa-linolenik asit [ALA] ve elosapentaenok ilavesi)	Organik olarak yetiştirilmiş süt sığırcılığı, Omega-3 seviyelerinde daha yüksek verim vermiştir, A veya E37 vitaminlerinde fark yoktur.
İtalya'dan Grana Padano peyniri	Konjuge linoleik eklenti (CLA). ALA	Organik süttten peynir numunelerinde yüksek CLA ve ALA seviyeleri.

a) Crinnion, W. (2010). Organic foods contain higher levels of certain nutrients, lower levels of pesticides, and may provide health benefits for the consumer. (Altern Med Rev 2010;15(1):4-12).

3.3. Organik Gıdaların İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri

Nitel bir çalışmada Lundand Jensen (118), organik içeriği yüksek olan Danimarkalı tüketicilerin daha çok sağlıklı beslenmeye odaklandıklarını gözlemlemiştir.

Bir çalışmada, 39 çocuk iki gruba ayrılmaktadır – çocukların diyetlerinden bir grup en az yüzde 75 organik diyet diğer grup ise çoğunlukla konvansiyonel olarak yetiştirilmiş yiyeceklerden oluşan diyet tüketmiştir.

Organik yiyecekleri yiyen çocuklarda altı kat daha düşük seviyede pestisit kalıntısı bulunmuştur (119). Bir başka çalışmada Organik şarap içmenin LDL oksidasyonuna karşı geleneksel şaraba göre daha fazla koruma sağlayıp sağlamadığı incelemiştir. Çalışmada organik ve organik olmayan şaraplar arasında bir fark bulunamamıştır (120,121).

Son zamanlarda yapılan bir meta-analiz çalışmasında organik ve geleneksel gıdalar arasında besin değeri açısından bir fark olmadığı, ancak organik ürünlerin daha düşük pestisit kalıntısı seviyelerine sahip olduğu kanıtlanmıştır (122). Bir diğer çalışmada ise organik gıda tüketiminin sağlık üzerindeki rolünü doğrudan araştıran çalışmalar yetersiz olsa da organik gıda tüketicilerinin daha sağlıklı beslenme düzenleri sergiledikleri gösterilmiştir (7,123). Bu bağlamda, organik gıda tüketimi ve Akdeniz diyetleri, sürdürülebilir diyetlerin ümit verici modelleri olarak görülebilir. Ancak, bildiğimiz kadarıyla, hiçbir çalışma bu diyet davranışlarını tek başına veya bir arada, bireysel davranışları kullanarak sürdürülebilirlikle ilgili özellikler açısından değerlendirmemiştir. Bir çalışmada, sadece organik kökenli süt ürünlerini tüketen 2 yaşındaki çocukların, geleneksel süt ürünleri tüketen çocuklara kıyasla egzama gelişme riskinin önemli ölçüde düştüğü gözlemlenmiştir (124). Bu kanıtlara ve diğer gelecek vaat eden çalışmalara (125,126) rağmen, özellikle hamile kadınlarda organik gıda tüketiminin sağlıkla ilgili olası etkileri hakkında daha fazla araştırma yapılması garanti edilmektedir. Gıda analizlerinde defalarca rapor edildiği gibi, organik gıdalar düşük seviyelerde pestisit kalıntıları ile karakterize edilir (127,122,97) ve organik bir diyetin benimsemesinin çocuk ve yetişkinlerde pestisit kalıntıları ve idrar metabolitlerinde ciddi bir azalmaya yol açtığını gösteren deneysel çalışmalarda rapor edilmiştir (119,120). Organik gıdaların antioksidandan güçlü olduğunu vurgulayan bir derlemede; epidemiyolojik çalışmalarda diyet müdahalesi olarak organik ürünün içeriğindeki bileşiklerin birçoğunun kronik hastalık riskini azaltması ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir (128,129). Ancak bazı kanser hastalıklarında antioksidan alımının zararlı olabileceği de vurgulanmıştır (130).

Faller ve Fialho'nun 2009'daki çalışmasına göre organik olarak yetiştirilen meyve ve sebzeler, polifenol içeriği daha yüksek olan bitki besinlerine sahip olduğu bu çalışmada belirtilmiştir (131). Organik ürünler, bitki besleyicileri ve bazı vitamin ve minerallerden zengin olması yüksek sağlık seviyelerine ve düşük insektisit kalıntılarına sahip gibi görüldüğü için, organik ürünlerin sağlık yararları sağlayacağı varsayılabilir (132).

Birçok çalışma, bitki fenolik bileşiklerinin antikanserojen, antienflamatuvar, antimikrobiyal, antihipertansif, immünomodüle edici, kardiyoprotektif, vazoaaktif ve analjezik özelliklere sahip bir antioksidan olduğunu bildirmiştir (133). Ek olarak, organik gıda tüketimi ile azalan alerjik hastalık riski arasında güçlü bir bağlantı olduğu Kesse-Guyot'un 2016'da yaptığı çalışmada önerilmektedir. Ve ayrıca organik gıda tüketiminin yetişkinlerde aşırı kilo / obezite üzerine potansiyel yararlı etkisinin olduğuna dair göstergeler vardır (134). Organik Ticaret Birliği'ne (OTA) göre; organik ürünlerin konvansiyonel ürünler kadar güvenli olduğu bildirilmiştir (135). Bir önceki çalışmalardan farklı olarak organik gıda ürünlerinin insan sağlığı üzerindeki gerçek etkileri ile ilgili az sayıda çalışma vardır, bunlar çoğunlukla beslenme biyobelirteçlerine atıfta bulunur (polifenol atılımı, karotenoidleri içermesi (özellikle flavonoidler), fosfor ve C Vitamini). Üç haftalık bir organik diyetten sonra daha yüksek quercetin ve kaempferol atılımı bildiren randomize kontrollü bir çapraz çalışma dışında organik ile konvansiyonel gıda tüketimi arasında herhangi bir fark bildirilmemiştir (136).

4. TÜKETİCİLERİN ORGANİK GIDALARA KARŞI DAVRANIŞ VE TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Organik gıdaların satın alınması ve tüketilmesinin ana nedenlerinin; algılanan sağlık yararları, gıda güvenliği, kalite ve lezzet olduğu bazı araştırmacılar tarafından belirtilmiştir (137-150). Magitris'in yaptığı çalışmada tüketicilerin organik ürünler konusunda bilgilendirilmeleri, tüketicilerin ürünlere yönelik pozitif bir tutum sergilemelerine neden olacağını vurgulamıştır. Ek olarak bireylerin ekolojik ürün satın alma sürecinin onların bazı tutumlarının organik ürünü alma tercihini etkileyen önemli etkenlerden biri olduğu sonucuna varılmıştır. Sağlıklı bir diyet programı ve dengeli beslenme şeklini tercih eden tüketicilerin diğer tüketicilere nazaran organik ürünlere yönelik daha olumlu tutumlar sergiledikleri de araştırmanın önemli bulguları arasında sayılabilmektedir (148).

Bireylerin satın alma davranışlarını etkileyen etmenlerden biride besin hakkında bilgi düzeyidir. Çevre ve sağlık bilinci gibi önemli faktörlerin yanında lezzet, kalite, tazelik, besin güvenliği, besin değeri, fiyatı tüketicide ekolojik gıda satın almayı etkileyen diğer faktörleridir (149).

Organik gıdalara karşı satın alma davranışındaki tutum bazı araştırmacılara göre, bireylerin yaşam dönemine göre değişiklik gösterdiği gözlemlenmiştir (149). Organik gıdalarda satın alma tutumunun farklı yaş gruplarındaki etkisini araştırmışlardır. Sonucunda genç bireylerin ekolojik gıda tercihlerini çevre ile ilgili kaygıları nediniyle gerçekleştirdiği görülürken, yaşlı bireylerin ekolojik gıda satın almalarına, kendi sağlıkları ile ilgili kaygılarının neden olduğu rapor edilmiştir (150). Çalışmalarda genç bireylerin doğaya daha duyarlı olmalarına karşın satın alma güçlerinin az olması nedeniyle ekolojik gıdalar için yüksek fiyat ödeme konusunda daha az talepkar oldukları belirlenmiştir (149).

Bireylerin en etkilendikleri satın alma ölçütünün “tat” olduğu ve bunun yanında ürünün organik olup olmamasını pek önemsemediklerini gösteren çalışma İsveç’te gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada ankete katılanların büyük bir kısmı gıdaların uzun raf ömrü ve sağlıklı olmasını önemli ya da çok önemli olarak nitelemiştir. Çelişkili olan bir durumda bireylerin ekolojik olarak yetiştirilmiş mahsullerin geleneksel yöntemlerle yetiştirilmiş mahsullerden daha iyi olduklarını anlamamalarıdır. Ekolojik gıdalar ile ilgili en geniş inanışlar geleneksel yöntemlerle yetiştirilen ürünlerden daha yüksek fiyatta ve daha sağlıklı olduklarıdır. Çalışmaya katılan bireyler organik muadillerinin daha lezzetli ya da daha uzun bir raf ömrüne sahip olduklarını düşünmemişlerdir (151).

Genellikle bireyler ekolojik besinlerin tat yönünden daha lezzetli olduğu düşünseler dahi, satın alma isteği ile satın alma davranışlarının farklı olduğu görülmektedir. Organik gıdaların tüketicilere ulaşılabilirliği, satın alma konusunda iyi bir etken özelliği taşımaktadır. Ekolojik gıdalar çeşidi ve fiyatı konusunda belirli dönemlerde önemli ölçüde değişmektedir. Çünkü mevsimsel ürünlerdir. Ayrıca dağıtım hatlarındaki yetersizlikler, bu ürünlerin satın

alınmasını engellemektedir. Süpermarketlerin yanı sıra bazı yerlerde organik ürün satan mağazalar da bulunmaktadır. Genellikle bu şekilde sunulan organik satış yerlerinin müşteri profili; orta yaş ve üzeri, yüksek eğitilmiş ve gelir seviyesi yüksek tüketicilerden oluşmaktadır. Güven, daha uygun fiyatlar, daha fazla ürün çeşidi ve arz da devamlılık bireylerin bu şekilde pazarlanan satış yerlerden bekledikleri hizmet öğeleridir (152). Tüketicide ailede gıdaları veya alışveriş kararını kimin verdiği önemli bir unsurdur. Bu konuda ailenin yapısı ve rolleri, sosyodemografik özellikleri içeren faktörler büyük rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra, ailede eşlerin görev dağılımı satın almaya etkide bulunmaktadır (153).

Organik gıda ürünleri ile ilgili tüketici davranışı birçok ülkede yapılan çalışmalara konu olmuştur. Burada önemli olan bireyin ekolojik kavramını nasıl anladığı, tüketici davranış ve tutumları, talebi etkileyen konular ve organik ürünlerin yaygınlaşmasını kolaylaştıran ya da engelleyen faktörler üzerinde durulmaktadır.

Organik gıda ürünü satın alma davranışı besin değeri, tat ve fiyat gibi ürüne ilişkin özelliklerin yanında ek olarak çevreci /etik türde bir kalite/sağlık bilinci ile keşifsel gıda alışveriş davranışları dayandırılmalıdır (154). Yapılan araştırmalar pek çok tüketicinin organik gıda satın almaya yönelmesindeki nedenlerin algılanan sağlık ve beslenme faydaları olduğunu göstermektedir (155). Ülkemiz pazarında yaşanan önemli bir sorun, organik ürünün yeterince tanınmaması ve bilinmemesidir. Bu konuda yapılan araştırmalarda bu sonucu doğrular niteliktedir. Bu durum piyasada yer alan firmalar ve kuruluşlar tarafından da kabul edilmekte ancak bunu değiştirmeye yönelik bir hamle yapılmamaktadır. Bu konuda firma temsilcilerinin, firmaların bu noktada tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinin masraflarını kaldıramayacağı şeklinde görüş bildirmesi dikkat çekicidir. Birçok sektör temsilcisi bu görevin devlete düştüğünü savunmaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde de aynı görüş hakimdir. Aslında devlet tutundurma noktasında, çiftçilere verdiği düşük faizli krediler ve yasal düzenlemeler aracılığı ile sağlamaktadır.

Ayrıca devlet tüm ulusal radyo ve televizyon kanallarına ayda 30 dakika gibi bir süre boyunca halkı organik ürün konusunda bilinçlendirmek için yayın yapma kuralı koymuştur. Fakat maalesef kanal ve radyolar bu yayınları yapmayı bırakmıştır. Aslında bu fırsat üretici örgütleri tarafından kullanılmalı, toplumu bilgilendirici bu yayınların yapılması sağlanmalıdır (156).

Satın alma davranışlarını etkileyen en önemli etkenlerden biri tüketicide bilgi düzeyidir. Ekolojik tüketimi etkileyen en önemli konu, bireylerin sağlıklarına daha çok önem vermeye başlamasıdır.

Ancak günümüzde hala “organik” tanımını ve bu tanımın doğaya ve sağlığa olan yararlarını net bir şekilde bilmeyen bir kesim vardır. Organik gıdalardaki hukuki değişiklikler, firmaların gıda ambalajlaması konusundaki faaliyetlerine hız katmıştır. Ek olarak bireyi bilinçlendirerek ambalaj kadar etiket bilgilerinin de önemini arttırmıştır. Etiketlemenin ürün ve üretici firma hakkında tüketicilere bilgi sunmak açısından önem taşımaktadır.

Bu bilgiler; ürünün adı ve içeriği, firma adı, kalite ve firmanın almış olduğu diğer belgeler (ISO 9000, ISO 22000, BRC, İTÜ, HACCP, GLOBALGAP vb.) varsa bunların neler olduğu gibi birçok unsuru içermektedir. Organik tarımda eğitim ve yayım çalışmaları ile özellikle tüketici ve üretici gruplarının bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de tüketiciler organik ürünlerin özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Bu özellikler arasında üretim yöntemleri, çevreyi korumadaki etkinliği ve sağlık üzerindeki olumlu etkileri yer alır. Aslında bu bilgi eksikliği piyasadaki diğer ürünler için de geçerlidir. Ayrıca tüketici mevcut katkı değerleri, bu değerlerdeki sınırlamalar gibi bilgilerin resmi makamlarca duyurulmaması, tüketici örgütlerinin de bu noktada yetersiz ve geri planda kalmaları yüzünden bilinçsiz kalmaktadır. Örneğin genetik modifikasyon kavramı tüm dünya çapında tartışılan bir konu iken, bizim ülkemizde hala sadece bilim çevresinde konuşulan bir konudur. Tüketicuyu bilinçlendirmeye ve de duyarlılığını artırmaya yönelik çalışmalar da maalesef çok azdır (142,157).

5. GEREÇ VE YÖNTEM

5.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu araştırma bireylerin organik gıdalara karşı bilgi, bilinç düzeylerini değerlendirip; tüketiciye organik gıda seçimi ve tercihi konusunda yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Araştırma, kesitsel ve analitik bir çalışma olarak planlanmıştır.

5.2. Araştırmanın Yeri, Zamanı ve Örneklem Seçimi

Araştırma Şubat-Mayıs 2019 tarihleri arasında İstanbul ili Kadıköy ilçesi Kozyatağı, Erenköy, Caddebostan, Fikirtepe, Göztepe ve Koşuyolu semtlerinde halk pazarları ve marketlere gelen 18 yaş ve üzeri toplam 370 yetişkin erkek ve kadın bireyin organik gıdalara karşı bakış açılarını değerlendirmek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda;

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Basit Rastgele Örneklemede Örneklem Genişliği Tahmini

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq}$$

N: Evrendeki birey sayısı

n: Örneklem alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı

q: İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosundan bulunan teorik değer

d: Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen $\pm$ sapma

$$n = \frac{(10000)(1.96)^2(0.5)(0.5)}{(0.05)^2(10000-1)+(1.96)^2(0.5)(0.5)}$$

Çalışma evreninden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile örneklem genişliği hesaplaması yapıldığında, 10000 kişi evren kabul edildiğinde gerekli değerler formülde yerine konulduğunda toplanması gereken minimum kişi sayısı 370 olarak hesaplanmıştır.

Burada n'in seçimi önsel olarak hiçbir bilginin olmadığı durum için seçilmiştir. Çünkü, p.q değerini maksimum yapan değerdir (Yamane, 2010 (sayfa 118)). p.q değeri arttıkça formülde bulunan değeri de büyüyeceğinden, örneklem boyutunun en büyük çıkabilmesi için herhangi bir önsel bilginin olmadığı durumda olarak kabul edilir.

Yamane, Taro (2010), Temel Örnekleme Yöntemleri, Literatür yayıncılık, 3. Basım.

5.3. Araştırmanın Genel Planı

Araştırmaya başlamadan önce İstanbul Bilgi Üniversitesi Etik Kurulu'nun 12.02.2019 tarihli, 2019-20016-26 nolu kararı ile "Etik Kurul Onayı" alınmıştır (EK-3). Araştırma gönüllülük esasına uygun olarak gönüllü katılımcılar tarafından yönetilmiştir. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu (EK-2) detaylı anlatılıp imzalatıldıktan sonra tek bölümden oluşan anket formu (EK-1) uygulanmıştır.

5.4. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Veri toplama yöntemi olarak uygulanan anket formu, konu ile ilişkili literatür taraması sonucunda geçmişte yapılan benzer çalışmalar örnek alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Anket formu tek bölümden oluşmuştur. Bu bölümünde; bireyin sosyodemografik özellikleri (yaş, eğitim durumları, meslek durumları, medeni durumları), sosyoekonomik özellikleri (aylık gelirleri vb.) ve organik gıda hakkında bilgi, bilinç düzeylerini değerlendiren sorular ile organik gıdaları tercih etme/etmeme nedenleri için gerekli sorular yer almaktadır. Aylık gelir ile ilgili soru hazırlanırken asgari ücreti bilgisi, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sitesi, sendika üyeliği ve istatistik daire başkanlığı tarafından hazırlanan verilere göre planlanmıştır (158). Hazırlanan anket araştırmanın yapılacağı yerlerde olan yetişkin kadın ve erkek bireylere yapılıp, anketin amacı kısaca anlatıldıktan sonra bilgilendirilmiş onam formunu imzalatıp, yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

5.5. Verilerin İstatistiksel Olarak Değerlendirilmesi

Çalışmada istatistiksel programlardan olan IBM SPSS STATISTICS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Kullanılan testler, Tanımlayıcı istatistikler (frekans analizi, betimsel istatistikler) ve Ki-kare ilişki testidir. Verilerin çözümlenmesinde istatistiksel program olan SPSS v22.0 programı kullanılmıştır.

Verilerin frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maksimum gibi tanımlayıcı istatistiklerden faydalanılmıştır. Verilerin analizinde parametrik testlerden faydalanılmıştır. Kategorik 2 grubun karşılaştırılmasında ise ki-kare ilişki testi kullanılmıştır (KALAYCI Şeref, Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Dinamik Akademi, Ankara 2018).

6.BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde geliştirilmiş olan ölçme araçlarından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular sunulmuştur.

Araştırmaya katılan bireylerin genel özellikleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Bireylerin sosyo-demografik özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	225	60.8
	Erkek	145	39.2
Yıl	24 yaş altı	53	14.3
	25- 34 arası	120	32.4
	35- 44 arası	105	28.4
	45-54 arası	56	15.1
	55 ve üzeri	36	9.7
Okuryazar	Okuryazar değil	35	9.5
	İlkokul	53	14.3
	Ortaokul	48	13.0
	Lise	62	16.8
	Üniversite	172	46.5
Medeni durum	Evli	183	49.5
	Bekar	187	50.5

Meslek	Hizmet Sektörü	83	22.4
	Kamu sektörü	30	8.1
	Eğitim Sektörü	10	2.7
	Sağlık Sektörü	30	8.1
	Özel Sektör	98	26.5
	Üst Düzey Yönetim	20	5.4
	Çalışmayan	83	22.4
	Emekli	16	4.3
Evli ise çocuk sayısı	Yok	173	46.8
	1-3 çocuk	168	45.4
	3 ve üzeri	29	7.8
Aylık gelir*	1600-1999 TL	32	8.6
	2000-3999 TL	102	27.6
	4000-4999 TL	88	23.8
	5000 TL üzeri	148	40.0

*T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı <https://www.ailevecalisma.gov.tr>.

Araştırmaya katılan kişilerin % 60.8' i kadın bireylerden oluşmaktadır. %32.4' ü ise 25-34 yaş aralığında olup diğer yaş gruplarına göre çalışmaya en çok katılım sağlayan bireylerdir (%9.7'si en az katılım sağlayan, 55 yaş ve üzeri bireylerdir). Okuryazarlık düzeyleri değerlendirildiğinde, katılımcıların %46.5'inin lisans seviyesinde olduğu bulunmuştur. Ek olarak bireylerin %9.5'inin ise okuryazar olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların; medeni durumları değerlendirildiğinde ise %49.5'i evlidir.

Mesleğe göre değerlendirildiğinde bireylerin en çok özel sektörde görev yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır (%26.5). Özel sektörden sonra sıralamayı hizmet sektörü (%22.4) ve çalışmayan bireyler (%22.4) almaktadır.

Katılımcıların %46.8'i çocuk sahibi değildir. Son olarak bireylerin; %8.6'sı 1600 ile 1999 gelire sahipken, %40'ı 5000 tl ile üzeri aylık gelire sahiptir.

Tablo 4: Bireylerin gıda alışverişlerinde önem verdikleri faktör ve organik bilgi durum dağılımları

		N	%
Gıda alışverişinde sizin için önemli olan faktör	Fiyatı	43	11,6
	Çeşitliliği	10	2,7
	Kalitesi	69	18,6
	Hepsi	248	67,0
"Organik gıda" hakkında yeterli bilgiye sahip olma	Evet	181	48,9
	Hayır	189	51,1

Katılımcıların; %11.6'sı gıda alışverişinde fiyatı önemsemektedir, %2.7'si gıda alışverişinde çeşitliliği önemsemektedir, %18.6'sı gıda alışverişi yaparken kaliteyi önemsemektedir, %67.0'si ve büyük çoğunluğu ise hepsini önemsemektedir.

Ek olarak katılımcıların; %48.9'u organik gıda hakkında bilgi sahibidir.

Tablo 5: Organik gıda tanımını dağılımları

Organik gıda tanımı	N	%
Hormonsuz yetişmiş ürün	133	22.2
Doğal ürün	147	24.5
İşlenmemiş ürün	105	17.5
Sağlıklı gıda ürünü	92	15.3
Çevre dostu ürün	69	11.5
Tarım bakanlığı sertifikalı ürün	49	8.1
Diğer	4	0.6

Araştırmada kişiler organik gıda tanımını en çok doğal ürün (%24.5) ve hormonsuz yetişmiş ürün (%22.5) olarak betimlemişlerdir.

Tablo 6: Bireylerin “organik gıdaların sağlığa olumlu etkisi” üzerine merak edilen soruya verdikleri cevabın dağılımı

		N	%
Organik gıdaların sağlığa olumlu etkisi	Evet	159	88.8
	Hayır	1	0.6
	Emin değilim	19	10.6

Araştırmada bireylerin %88.8’i organik gıdaların sağlığa olumlu etkisinin olduğu belirtmiştir.

Tablo 7: Bireylerin organik gıda hakkında edinilen bilginin kaynağı ve organik gıda tüketme nedenleri

Organik gıda hakkında edinilen bilginin kaynağı	N	%
İnternet	105	27.3
Çevre duyumları	109	28.3
Televizyon	78	20.3
Dergi/gazete	45	11.7
Diğer	31	0.80
Satış elemanları	16	4.1
Organik gıda tüketme nedeni	n	%
Besin değeri yüksek	129	26.9
Kalitesine güveniyorum	98	20.4
Doğal yaşama katkısı var	117	24.4
Tadı ve lezzeti çok iyi	108	22.5
Fiyatı uygun	27	5.6

Araştırmada kişilere organik gıda hakkında merak edilen bilgilere nereden ulaşıyorsunuz sorusu yöneltildiğinde, daha çok çevre duyumlarından (%28.3) öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bireylere organik gıdaları tüketme nedenleri sorulduğunda, çoğunlukla besin değerinin yüksek olmasından dolayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (%26.9).

Tablo 8: Bireylerin organik gıda satın alma sıklığı dağılımı

		N	%
Organik gıdaları satın alma sıklığı	Birkaç ayda bir	16	8.8
	Haftada bir	39	21.6
	Haftada birden fazla	50	27.7
	Ayda bir	40	22.2
	Ayda bir ve fazlası	35	19.1

Araştırmada bireylerin en çok haftada birden fazla organik gıdaları satın aldıkları bulunmuştur (%27.7).

Tablo 9: Bireylerin organik gıda tercihi dağılımı

Organik gıda tercihi	N	%
Tahıl ürünleri	103	24.4
Sebze- Meyve ürünleri	143	33.8
Süt ürünleri	106	25.1
Et ürünleri	70	16.5

Araştırmada kişiler organik gıda tercihlerini sırasıyla sebze-meyve ürünleri %33.8, süt ürünleri %25.1, tahıl ürünleri %24.4, et ürünleri %16.5 şeklinde seçtiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 10: Bireylerin organik gıda tercih nedeni, ayırt edici özellikler ve yaş grupları arasında tüketim durumuna ait bulgular

		N	%
Organik gıda tercih nedeni	Sağlıklı olduğu için	160	89.3
	Diğerlerine göre daha uygun fiyatlı olduğu için	4	2.23
	Kolay ulaşabildiğim için	15	8.3
Organik ürün satın almada diğer üründen ayırt etme	Organik gıda logosu olmalı	99	55.0
	Diğer ürünlerden ayrı reyonda olmaları	19	10.5
	Kesinlikle ambalaj içerisinde olmalı	6	3.3
	Fikrim yok	56	31.1
Hangi yaş grupları organik gıdaları tüketmeli	Bebekler	8	4.4
	Çocuklar	4	2.2
	Gençler	1	0.6
	Yaşlılar	3	1.7
	Hepsi	163	90.6

Araştırmada kişilerin %89.3'ü organik gıdayı sağlıklı olduğu için tercih ettiğini, %55'i organik ürün satın alırken üründe organik gıda logosu olması gerektiğini; %90.6'sı ise organik gıdayı tüm yaş gruplarının (bebekler, çocuklar, gençler ve yaşlılar) tüketmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 11: Bireylerin organik olmayan gıda tanımını analizi

Organik olmayan gıda tanımı	N	%
Genetik olarak değiştirilmiş ürün	120	28.44
Kimyasal katkı maddesi olan ürün	121	28.67
İşlenmiş ürün	107	25.26
Serada yetiştirilen ürün	74	17.54

Araştırmada kişilere “organik olmayan gıda tanımını” sorulduğunda verdikleri cevaplar sonucunda birbirine yakın oranlarda bulgular elde edilmiştir.

Tabloya göre diğer yanıtlara en uzak ve en az cevap %17.54 oranında “serada yetiştirilmiş ürün” organik olmayan gıda ürünü olarak tanımlanmıştır.

Tablo 12: Bireylerin organik gıda tüketmeme sebepleri ve organik gıda ile ilgili özelliklere ilişkin bulgular

		N	%
Organik gıdaları tüketmemenin en önemli sebebi	Pahalı	89	47.0
	Alışveriş yaptığım yerde bulunmuyor	32	16.9
	Organik ürünleri diğer ürünlerden farklı göremiyorum	25	13.2
	Taze değil	1	0.5
	Güvenli gelmiyor	42	22.2

Şimdiye kadar organik ürün satın alma	Evet	154	81.4
	Hayır	35	18.6
Organik tarım logosunu bilme durumu	Evet	9	4.7
	Hayır	180	95.2
Organik gıdaya ihtiyaç konusunda ilgili düşünce	Çok ihtiyaç var	144	76.1
	Biraz ihtiyaç var	39	20.6
	Hemen hemen hiç yok	2	1.1
	Hiç ihtiyaç yok	4	2.1
Organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı	Kesinlikle fiyatının uygun olması	81	42.9
	Her yerde bulabileceğim bir ürün olmalı	47	24.9
	Sertifikasının olduğunu bilmek	36	19.0
	Diğer	25	13.2
Organik gıda tüketimini artırıcı sebepler	Genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması	60	31.7
	Gelecek nesilleri koruması	24	12.7
	Yapay kimyasalların insanlar, çevre ve hayvanlar üz. olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması	54	28.6
	Daha güvenli ve daha uygun maliyetli satılan bir ürün olması	51	27.0

Araştırmada sırasıyla kişilerin %47'si organik gıdaları pahalı buldukları için tüketmediklerini, bununla birlikte kişilerin %81.4' şimdiye kadar bir organik ürün satın aldıklarını belirtmiştir.

Ek olarak bireylerin %95.2'sinin organik tarım logosunu bilmedikleri bulunmuştur.

Bireylere organik gıdaya ihtiyaç konusuyla ilgili düşünceleri sorulduğunda büyük çoğunluk organik gıdaya çok fazla ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir (%76.1).

Katılımcılara "organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı" sorusuna bireylerin %42.9'u fiyatının uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Son olarak bireylerin organik gıda tüketimini arttırıcı sebepleri arasında en çok genetiğiyle oynanmamış tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması gerektiği belirtilmiştir (%31.7).

Tablo 13: Cinsiyete göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların sorulara verdikleri cevap dağılımları

	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Organik gıdanın tanımını aşağıdakilerden hangisi iyi bir şekilde betimleyebilir?				
Hormonsuz yetişmiş ürün	90	61.2	57	38.8
Doğal ürün	65	61.9	40	38.1
İşlenmemiş ürün	84	63.2	49	36.8
Sağlıklı gıda ürünü	45	65.2	24	34.8
Çevre dostu ürün	33	67.3	16	32.7
Tarım bakanlığı sertifikalı ürün	58	63.0	34	37.0
Diğer	3	75.0	1	25.0
Organik gıdaları neden tüketiyorsunuz?				
Kalitesine güveniyorum	61	62.2	37	37.8
Tadı ve lezzeti çok iyi	65	60.2	43	39.8
Fiyatı uygun	13	48.1	14	51.9
Besin değeri yüksek	82	63.6	47	36.4

Araştırmaya katılanların organik gıdayı hangisi en iyi tanımlar sorusuna yaklaşımları cinsiyet bazında incelendiğinde; kadınların da erkeklerin de seçenekler arasında baskın bir şekilde cevapladıkları şık yoktur ve cevap dağılımları birbirine çok yakındır. Kadınlar organik gıdayı besin değeri yüksek olduğu için tercih etmektedirler ve erkekler organik gıdayı fiyatı uygun olduğu için tercih etmektedirler.

Tablo 14: Cinsiyete göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevaplarının analizleri

	Cinsiyet				Test değeri
	Kadın		Erkek		
	N	%	N	%	
Organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu düşünüyor musunuz?					
Evet	97	86.60	62	92.50	χ^2 :1.76 p:0.413
Hayır	1	00.90	0	00,00	
Emin değilim	14	12.50	5	10.60	
Organik gıdaları ne kadar sıklıkla satın alırsınız?					
Birkaç ayda bir	11	9.8	5	7.4	χ^2 :14.6 p:0.006*
Haftada bir	25	22.3	14	20.6	
Haftada birden fazla	21	18.8	29	42.6	
Ayda bir	32	28.6	12	11.8	
Ayda bir ve fazlası	23	20.5	68	17.6	
Sizce hangi yaş gruplarının organik gıdaları tüketmesi daha önemlidir?					
Bebekler	5	4.50	3	4.41	χ^2 :2.85 p:0.583
Çocuklar	3	2.70	1	1.47	
Gençler	1	0.90	0	0.00	
Yaşlılar	3	2.70	0	0.00	
Hepsi	99	89.20	64	94.12	
Ki-Kare Analizi					

Araştırmada kişilerin organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu dūřınme durumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Kadınlar ve erkekler organik gıdanın sağlığa etkisinin olumlu olduğunu büyük oranda dūřınmaktadırlar.

Araştırmada kişilerin organik gıdayı ne sıklıkla aldıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0.05$). Kadınlar organik gıdayı ayda bir almayı tercih ederken, erkekler organik gıdayı haftada birden fazla tercih etmektedirler.

Arařtırmada kiřilerin organik gıdaları hangi yař grubunun tūketmesi daha önemlidir yaklařımı ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Kadınlar ve erkekler organik gıdayı her yař grubunun tūketmesi gerektięini dūřınmaktadırlar.

Tablo 15: Cinsiyete göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevaplarının analizleri

	Cinsiyet				Test değeri
	Kadın		Erkek		
	N	%	N	%	
Şimdiye kadar hiç organik gıda ürünü satın aldınız mı?					
Evet	90	80.4	64	83.1	$\chi^2:0.23$ p:0.631
Hayır	122	19.6	13	16.9	
Organik tarım logosunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?					
Evet	4	3.6	5	6.5	$\chi^2:0.859$ p:0.354
Hayır	108	96.4	72	93.5	
Organik gıdaya ihtiyaç konusunda ne düşünüyorsunuz?					
Çok ihtiyaç var	89	79.5	55	71.4	$\chi^2:2.663$ p:0.447
Biraz ihtiyaç var	19	17.0	20	26.0	
Hemen hemen hiç yok	1	0.9	1	1.3	
Hiç ihtiyaç yok	3	2.7	1	1.3	

Organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı?					
Kesinlikle fiyatının uygun olması	48	42.9	33	42.9	χ^2 :3.13 p:0.371
Her yerde bulabileceğim bir ürün olmalı	30	26.8	17	22.1	
Sertifikasının olduğunu bilmek	23	20.5	13	16.9	
Diğer	11	9.8	14	18.2	
Ki-Kare Analizi					

Araştırmada kişilerin şimdiye kadar organik gıda alanlar ile almayanların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Kadınlar ve erkekler organik gıdayı şimdiye kadar büyük oranla tüketmişlerdir.

Araştırmada kişilerin organik gıdanın logosunu bilenlerle bilmeyenlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Kadınlar ve erkekler organik gıda logosunu büyük oranla bilmemektedirler.

Araştırmada kişilerin organik gıda ihtiyacı ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Kadınlar ve erkekler organik gıdaya çok ihtiyaç olduğunu düşünmektedirler.

Araştırmada kişilerin organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı yaklaşımları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Kadınlar ve erkekler organik gıdayı kesinlikle fiyatının uygun olması durumunda tüketceklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 16: Yaşa göre ‘Organik Gıda’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevap dağılımları

	Yıl									
	25 yaş altı		25-34 arası		35-44 arası		45-54 arası		55 yaş ve üzeri	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Organik gıdanın tanımını aşağıdakilerden hangisi iyi bir şekilde betimleyebilir?										
Doğal ürün	12	8.2	48	32.7	39	26.5	27	18.4	21	14.3
İşlenmemiş ürün	9	8.6	32	30.5	31	29.5	22	21.0	11	10.5
Hormonsuz yetişmiş ürün	17	12.8	42	31.6	33	24.8	27	20.3	14	10.5
Çevre dostu ürün	6	8.7	22	31.9	15	21.7	20	29.0	6	8.7
Tarım bakanlığı sertifikalı ürün	2	4.1	12	24.5	18	36.7	12	24.5	5	10.2
Sağlıklı gıda ürünü	10	10.9	27	29.3	28	30.4	17	18.5	10	10.9
Diğer	0	.0	2	50.0	0	.0	1	25.0	1	25.0
Organik gıdalar hakkında merak ettiğiniz bilgileri nereden öğreniyorsunuz?										
İnternet	14	13.3	53	50.5	24	22.9	10	9.5	4	3.8
Televizyon	6	7.7	17	21.8	25	32.1	18	23.1	12	15.4
Dergi/Gazete	7	15.6	17	37.8	13	28.9	7	15.6	1	2.2

Çevre duyumları	5	4.6	30	27.5	30	27.5	26	23.9	18	16.5
Satış elemanları	2	12.5	7	43.8	4	25.0	2	12.5	1	6.3
Diğer	2	6.5	8	25.8	9	29.0	7	22.6	5	16.1
Organik gıdaları neden tüketiyorsunuz?										
Kalitesine güveniyorum	13	13.3	31	31.6	27	27.6	15	15.3	12	12.2
Tadı ve lezzeti çok iyi	11	10.2	26	24.1	33	30.6	22	20.4	16	14.8
Fiyatı uygun	2	7.4	4	14.8	5	18.5	10	37.0	6	22.2
Besin değeri yüksek	12	9.3	43	33.3	31	24.0	28	21.7	15	11.6
Doğal yaşama katkısı var	13	11.1	31	26.5	27	23.1	28	23.9	18	15.4
Organik gıdaları satın alırken en çok hangi çeşit ürün/ürünleri tercih ediyorsunuz?										
Tahıl ürünleri	9	8.7	29	28.2	23	22.3	26	25.2	16	15.5
Sebze-Meyve ürünleri	16	11.2	44	30.8	37	25.9	27	18.9	19	13.3
Süt ürünleri	12	11.3	34	32.1	28	26.4	17	16.0	15	14.2
Et ürünleri	7	10.0	20	28.6	21	30.0	14	20.0	8	11.4

Araştırmaya katılanların organik gıda tanımlaması ile yaş arasındaki ilişki analizi değerlendirildiğinde, 25 ile 34 yaş aralığı doğal, işlenmemiş ve çevre dostu olarak tanımlamıştır ve 35 ile 44 yaş aralığı tarım bakanlığı sertifikalı bir ürün ile sağlıklı bir gıda ürünü olarak tanımlamıştır.

Bireylerin organik gıda hakkında merak edilen bilgileri öğrendikleri kaynaklar ile yaş arasındaki değerlendirme sonucu incelendiğinde; 25 ile 34 yaş aralığındaki katılımcıların internet, dergi/gazete ve satış elemanlarından, 35 ile 44 yaş aralığındaki katılımcıların ise televizyon olduğu belirtilmiştir.

Araştırmaya katılanların organik gıdayı tüketme nedenleri ile yaş grubu analiz edildiğinde; 25 ile 34 yaş aralığına sahip bireylerin besin değeri yüksek olduğu için, 45 ile 54 yaş aralığındaki bireylerin ise organik gıda fiyatının uygun olduğu için tükettikleri belirtilmiştir.

Katılımcıların organik gıda satın alırken en çok tercih ettikleri ürünler ile yaş analizi değerlendirildiğinde; 25 ile 34 yaş aralığındaki bireylerin sebze/meyve ile süt ürünlerini tercih ettikleri, 35 ile 44 yaş aralığındaki katılımcıların ise sebze/meyve ile et ürünlerini daha çok tercih ettikleri sonucuna varılmıştır.

Tablo 17: Yaşa göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevaplarının analizleri

	Yaş									Test değeri	
	25 yaş altı		25-34 arası		35-44 arası		45-54 arası		55 yaş ve üzeri		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu düşünüyor musunuz?											
Evet	19	95.0	51	87.9	41	87.2	31	93.9	17	81.0	χ^2 :2.850 p:0.583
Hayır	1	0.0	0	0.0	1	2.1	0	0.0	0	0.0	
Emin Değilim	20	5.0	7	12.1	5	10.6	2	6.1	4	19.0	
Organik gıdaları ne kadar sıklıkla satın alırsınız?											
Birkaç ayda bir	3	15.0	6	10.3	5	10.6	2	6.1	0	0.0	χ^2 :6.494 p:0.011*
Haftada bir	6	30.0	13	22.4	11	23.4	7	21.2	2	9.1	
Haftada birden fazla	7	35.0	16	27.6	11	23.4	10	30.3	6	27.3	
Ayda bir	1	5.0	11	19.0	14	29.8	5	15.2	9	40.9	
Ayda bir ve fazlası	3	15.0	16	20.7	6	12.8	9	27.3	5	22.7	

Organik gıdaları satın alırken diğer ürünlerden nasıl ayırt edersiniz?											
Organik gıda logosu olmalı	12	60.0	35	60.3	27	57.4	15	45.5	10	55.0	χ^2 :30.49 p:0.002*
Diğer ürünlerden ayrı reyonda olmaları	5	25.0	8	13.8	5	10.6	0	4.5	1	10.6	
Kesinlikle ambalaj içerisinde olmalı	2	10.0	1	1.7	3	6.4	0	0.0	0	3.3	
Fikrim yok	1	5.0	14	24.1	12	25.5	18	50.0	11	31.1	
Sizce hangi yaş gruplarının organik gıdaları tüketmesi daha önemlidir?											
Bebekler	1	5.3	4	6.9	1	2.1	2	6.1	0	0.0	χ^2 :17.25 p:0.370
Çocuklar	1	5.3	2	3.4	0	0.0	1	3.0	0	0.0	
Gençler	1	5.3	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	
Yaşlılar	0	0.0	1	1.7	2	4.3	0	0.0	0	0.0	
Hepsi	16	84.2	51	87.9	44	93.6	30	90.9	22	100.0	

Ki-Kare Analizi

Araştırmada kişilerin organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu dūřınme durumları ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her yař grubundan katılımcı, organik gıdanın sağlığa etkisinin olumlu olduğunu bųyık oranda dūřınmaktadırlar.

Araştırmada kişilerin organik gıdayı ne sıklıkla aldıkları ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0.05$). 24 ile 35 yaş aralığı ve 45 ile 54 yaş aralığı organik gıda alışverişini haftada birden fazla yaptığını belirtirken, 55 ile üzeri yaş grubu katılımcılar organik gıda alışverişini ayda bir yaptıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada kişilerin organik gıda alırken nasıl ayırt ettikleri ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0.05$). 24 ile 45 yař arası katılımcılar organik gıda logosu olduğunu bųyık oranla dūřınırken, 45 ve üzeri yař grubu katılımcılar organik gıdayı nasıl ayırt edeceklerine dair bir fikirleri olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırmada kişilerin organik gıdaları hangi yař grubunun tüketmesi daha önemlidir yaklaşımı ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her yař grubundan katılımcı, organik gıdayı her yař grubunun tüketmesi gerektiğini dūřınmaktadırlar.

Tablo 18: Yaşa göre “Organik Gıda” hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevap dağılımları

	Yaş									
	25 yaş altı		25-34 arası		35-44 arası		45-54 arası		55 yaş ve üzeri	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Size göre Organik olmayan gıdanın tanımını aşağıdakilerden hangisi iyi bir şekilde betimleyebilir?										
Genetik olarak değiştirilmiş ürün	22	18.3	47	39.2	31	25.8	15	12.5	5	4.2
Serada yetiştirilen ürün	4	5.4	19	25.7	26	35.1	18	24.3	7	9.5
İşlenmiş ürün	15	14.0	36	33.6	32	29.9	13	12.1	11	10.3
Kimyasal katkı maddesi olan ürün	20	16.5	43	35.5	34	28.1	16	13.2	8	6.6

Araştırmaya katılanların organik olmayan gıdayı hangisi en iyi tanımlar sorusuna yaklaşımları yaş bazında incelendiğinde; 25 ile 34 yaş arası katılımcılar genetiği değiştirilmiş ürün ve kimyasal katkı maddesi olan ürün olarak tanımlamış, 35 ile 44 yaş arası katılımcılar ise serada yetiştirilmiş ürün olarak tanımlamıştır.

Tablo 19: Yaşa göre “Organik Gıda” hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevaplarının analizleri

	Yaş									Test değeri	
	25 yaş altı		25-34 arası		35-44 arası		45-54 arası		55 yaş ve üzeri		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Organik tarım logosunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?											
Evet	2	6.1	4	6.5	2	3.4	0	0.0	1	7.7	χ^2 :2.130 p:0.712
Hayır	31	93.9	58	93.5	56	96.6	23	100	12	92.3	
Organik gıdaya ihtiyaç konusunda ne düşünüyorsunuz?											
Çok ihtiyaç var	25	75.8	49	79.0	43	74.1	17	73.9	10	76.9	χ^2 :7.009 p:0.857
Biraz ihtiyaç var	7	21.2	11	17.7	13	22.4	6	26.1	2	15.4	
Hemen hemen hiç yok	1	3.0	1	1.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	
Hiç ihtiyaç yok	0	0.0	1	1.6	2	3.4	0	0.0	1	7.7	

Organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı?											
Kesinlikle fiyatının uygun olması	15	45.5	24	38.7	25	43.1	9	39.1	8	61.5	χ^2 :20.89 p:0.042
Her yerde bulabileceğim bir ürün olmalı	8	24.2	20	32.3	14	24.1	2	8.7	3	23.1	
Sertifikasının olduğunu bilmek	6	18.2	12	19.4	14	24.1	3	13.0	1	7.7	
Diğer	4	12.1	6	9.7	5	8.6	9	39.1	1	7.7	
Aşağıdakilerden hangisi organik gıda tüketiminizi arttırıcı bir sebep olabilir?											
Genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş ürün olması	11	33.3	22	35.5	17	29.3	10	43.5	0	0.0	χ^2 :25.43 p:0.013
Gelecek nesilleri koruması	8	24.2	5	8.1	6	10.3	2	8.7	3	23.1	
Yapay kimyasalların insanlar, çevre ve hayvanlar üz. Olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması	8	24.2	24	38.7	16	27.6	4	17.4	2	15.4	
Daha güvenli ve daha uygun maliyetli satılan bir ürün olması	6	18.2	11	17.7	19	32.8	7	30.4	8	61.5	

Ki-Kare Analizi

Araştırmada kişilerin organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilip bilmemeleri durumu ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her yaş grubundan katılımcı, organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilmemektedirler.

Bireylerin organik gıdaya ihtiyaç konusundaki yaklaşımları ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her yaş grubundan katılımcıların organik gıdaya çok ihtiyaç olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmada kişilerin organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı yaklaşımı ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. ($p<0.05$). 18 ile 24 yaş arası organik gıdayı kesinlikle fiyatı uygun olursa, 25 ile 34 yaş arası hem fiyatının uygun olması hem de her yerde bulunan bir ürün olması durumunda, 35 ile 44 yaş arası katılımcılar organik gıdayı kesinlikle fiyatı uygun olması, 45 ile 54 yaş arası organik gıdayı hem fiyatı uygunsa hem de diğer sebeplerle ve 55 yaş üzeri katılımcılar organik gıdayı kesinlikle fiyatının uygun olması durumlarında ürünü satın almalarını sağlayacaklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların organik gıda tüketimini arttırıcı sebepler ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0.05$). 18 ile 24 yaş grubu ve 45 ile 54 yaş grubuna sahip bireyler genetiğiyle oynanmamış tohum kullanılarak elde edilmiş ürün olması durumunda, 25 ile 34 yaş grubundaki bireyler yapay kimyasalların insanlar, evre ve hayvanlar üzerinde olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması durumunda, 35 ile 44 yaş grubu ve 55 yaş ile üzeri yaş grubu daha güvenli ve daha uygun maliyetli satılan bir ürün olması durumunda organik gıda tüketimini arttırıcı bir sebep olacağını ifade etmişlerdir.

Tablo 20: Okuryazarlık durumuna göre “Organik Gıda” hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevap dağılımları

	Okuryazar								Lisans ve/veya üzeri	
	Okuryazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Organik gıdanın tanımını aşağıdakilerden hangisi iyi bir şekilde betimleyebilir?										
Doğal ürün	12	8.2	48	32.7	39	26.5	27	18.4	21	14.3
İşlenmemiş ürün	9	8.6	32	30.5	31	29.5	22	21.0	11	10.5
Hormonsuz yetişmiş ürün	17	12.8	42	31.6	33	24.8	27	20.3	14	10.5
Çevre dostu ürün	6	8.7	22	31.9	15	21.7	20	29.0	6	8.7
Tarım bakanlığı sertifikalı ürün	2	4.1	12	24.5	18	36.7	12	24.5	5	10.2
Sağlıklı gıda ürünü	10	10.9	27	29.3	28	30.4	17	18.5	10	10.9
Diğer	0	.0	2	50.0	0	.0	1	25.0	1	25.0
Organik gıdalar hakkında merak ettiğiniz bilgileri nereden öğreniyorsunuz?										
İnternet	1	1.0	8	7.6	6	5.7	18	17.1	72	68.6
Televizyon	8	10.3	14	17.9	12	15.4	14	17.9	30	38.5
Dergi/Gazete	0	.0	4	8.9	7	15.6	12	26.7	22	48.9
Çevre duyumları	15	13.8	23	21.1	20	18.3	11	10.1	40	36.7
Satış elemanları	4	25.0	1	6.3	0	.0	1	6.3	10	62.5

Diğer	0	.0	11	35.5	5	16.1	1	3.2	14	45.2
Organik gıdaları neden tüketiyorsunuz?										
Kalitesine güveniyorum	7	7.1	12	12.2	7	7.1	18	18.4	54	55.1
Tadı ve lezzeti çok iyi	8	7.4	24	22.2	19	17.6	13	12.0	44	40.7
Fiyatı uygun	3	11.1	12	44.4	9	33.3	1	3.7	2	7.4
Besin değeri yüksek	10	7.8	22	17.1	18	14.0	17	13.2	62	48.1
Doğal yaşama katkısı var	13	11.1	25	21.4	18	15.4	14	12.0	47	40.2
Organik gıdaları satın alırken en çok hangi çeşit ürün/ürünleri tercih ediyorsunuz?										
Tahıl ürünleri	12	11.7	22	21.4	15	14.6	11	10.7	43	41.7
Sebze- Meyve ürünleri	13	9.1	26	18.2	19	13.3	18	12.6	67	46.9
Süt ürünleri	11	10.4	16	15.1	8	7.5	15	14.2	56	52.8
Et ürünleri	1	1.4	15	21.4	6	8.6	12	17.1	36	51.4

Araştırmaya katılanlardan organik gıda tanımlaması değerlendirildiğinde; okuryazar olmayan bireyler hormonsuz yetişmiş ürün, ilkokul eğitim seviyesindeki katılımcılar doğal ürün ve çevre dostu ürün, ortaokul eğitim seviyesindeki katılımcılar tarım bakanlığı sertifikalı ürün ve sağlıklı gıda ürünü, lise eğitim seviyesindeki katılımcılar çevre dostu ürün ve lisans seviyesindeki katılımcılar diğer şekilde tanımlamışlardır.

Bireylerin organik gıda hakkında merak edilen bilgileri öğrendikleri kaynaklar ile okuryazarlık durumu değerlendirildiğinde, lisans eğitim seviyesi internet, dergi/gazete ve satış elemanlarından, ilkokul eğitim seviyesindeki bireylerin organik gıda hakkındaki bilgilerin kaynağının satış elemanları olduğunu ve lise eğitim seviyesindeki katılımcıların bilgi kaynağının dergi/gazete olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin organik gıdayı tüketme nedenleri okuryazarlık durumu ile analiz edildiğinde; lisans eğitim seviyesinde olan katılımcılar organik gıdanın kalitesine güvendikleri ve besin değeri yüksek olduğu için, ilkokul eğitim seviyesindeki katılımcılar ise fiyatının uygun olduğunu düşündükleri için organik gıdayı tercih ettiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılanların organik gıda satın alırken en çok tercih ettikleri ürünler ile okuryazarlık durumu değerlendirildiğinde; okuryazar olmayan bireyler tahıl ürünleri, ilkokul eğitimindeki katılımcılar tahıl ile et ürünleri, ortaokul eğitimine sahip katılımcılar tahıl ürünleri, lise eğitimdeki katılımcılar süt ile et ürünleri ve lisans seviyesindeki katılımcılar ise süt ile et ürünleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 21: Okuryazarlık durumuna göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevaplarının analizleri

	Okuryazar										Test değeri
	Okuryazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Lisans		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu düşünüyor musunuz?											
Evet	10	62.5	27	93.1	18	90.0	26	89.7	78	88.8	χ^2 :19.69 p:0.012*
Hayır	1	6.3	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.6	
Emin Değilim	5	31.3	2	6.9	2	10.0	1	10.3	9	10.6	
Organik gıdaları ne kadar sıklıkla satın alırsınız?											
Birkaç ayda bir	0	0.0	1	3.4	0	0.0	3	11.1	12	13.8	χ^2 :4.419 p:0.036*
Haftada bir	3	18.8	6	20.7	6	28.6	8	29.6	16	18.4	
Haftada birden fazla	8	0.0	10	34.5	9	42.9	5	18.5	26	29.9	
Ayda bir	5	50.0	7	24.1	2	9.5	6	22.2	17	19.5	
Ayda bir ve fazlası	16	31.3	5	17.2	4	19.0	5	18.5	16	18.4	

Organik gıdaları satın alırken diğer ürünlerden nasıl ayırt edersiniz?											
Organik gıda logosu olmalı	3	18.8	13	44.8	9	42.9	19	70.4	55	63.2	χ^2 :43.49 p:0.000*
Diğer ürünlerden ayrı reyonda olmaları	0	0.0	2	6.9	0	0.0	3	11.1	14	16.1	
Kesinlikle ambalaj içerisinde olmalı	0	0.0	1	3.4	0	0.0	1	3.7	4	4.6	
Fikrim yok	13	81.3	13	44.8	12	57.1	4	14.8	14	16.1	
Sizce hangi yaş gruplarının organik gıdaları tüketmesi daha önemlidir?											
Bebekler	1	6.3	0	0.0	0	0.0	2	7.4	5	4.5	χ^2 :25.58 p:0.060
Çocuklar	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	4	2.2	
Gençler	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	3.7	1	0.6	
Yaşlılar	1	6.3	0	0.0	2	9.5	0	0.0	3	1.7	
Hepsi	14	87.5	29	100.0	19	90.5	24	88.9	163	91.1	

Ki-Kare Analizi

Araştırmada kişilerin organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu dūřınme durumları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0.05$). Her eğitim seviyesindeki katılımcı, organik gıdanın sağlığa etkisinin olumlu olduğunu büyük oranda dūřınmaktadırlar.

Araştırmada kişilerin organik gıdayı ne sıklıkla aldıkları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0.05$). Okuryazar olmayan eğitim grubu ve lise eğitim seviyesindeki katılımcılar haftada bir, ilkokul, ortaokul ve lisans eğitim seviyesindeki katılımcılar haftada birden fazla organik gıda satın almaktadırlar.

Araştırmada kişilerin organik gıda alırken nasıl ayırt ettikleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$). Okuryazar olmayan katılımcılar büyük oranla fikri olmadığını belirtirken, lise ve lisans eğitim seviyesine sahip kişiler organik gıda logosu olduğunu dūřınmakteler.

Araştırmada kişilerin organik gıdaları hangi yař grubunun tūketmesi daha önemlidir yaklaşımı ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her eğitim seviyesinden katılımcı, organik gıdayı her yař grubunun tūketmesi gerektiğini dūřınmaktadırlar.

Tablo 22: Okuryazarlık durumuna göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevap dağılımlar

Size göre Organik olmayan gıdanın tanımını aşağıdakilerden hangisi iyi bir şekilde betimleyebilir?	Okuryazar									
	Okuryazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Lisans	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Genetik olarak değiştirilmiş ürün	10	8.3	11	9.2	13	10.8	21	17.5	65	54.2
Serada yetiştirilen ürün	12	16.2	17	23.0	18	24.3	11	14.9	16	21.6
İşlenmiş ürün	14	13.1	18	16.8	15	14.0	16	15.0	44	41.1
Kimyasal katkı maddesi olan ürün	15	12.4	14	11.6	20	16.5	16	13.2	56	46.3

Araştırmaya katılan bireylerin organik olmayan gıdayı hangisi en iyi tanımlar sorusuna yaklaşımları eğitim bazında incelendiğinde; lisans seviyesindeki katılımcılar genetiği değiştirilmiş ürün ve kimyasal katkı maddesi olan ürün olduğunu, ilkokul ve ortaokul seviyesi katılımcılar serada yetiştirilmiş ürün olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 23: Okuryazarlık durumuna göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevaplarının analizleri

	Eğitim										Test değeri
	Okuryazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Lisans		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Organik gıdaları tüketmemenizin en önemli sebebi nedir?											
Pahalı	6	33.3	10	41.7	10	37.0	20	57.1	43	50.6	χ^2 :28.02 p:0.031*
Alışveriş yaptığım yerde bulunmuyor	0	0.0	2	8.3	3	11.1	7	20.0	20	23.5	
Organik ürünleri diğer ürünlerden farklı göremiyorum	5	27.8	6	25.0	7	25.9	1	2.9	6	7.1	
Taze değil	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	1.2	
Güvenli gelmiyor	7	38.9	6	25.0	7	25.9	7	20.2	15	17.6	

Organik tarım logosunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?											
Evet	0	0.0	0	0.0	2	7.4	2	5.7	5	5.9	χ^2 :2.822 p:0.588
Hayır	18	100.0	24	100	25	92.6	33	94.3	80	94.1	
Organik gıdaya ihtiyaç konusunda ne düşünüyorsunuz?											
Çok ihtiyaç var	13	72.2	16	66.7	22	81.5	21	60.0	72	84.7	χ^2 :19.32 p:0.081
Biraz ihtiyaç var	5	27.8	7	29.2	5	18.5	10	28.6	12	14.1	
Hemen hemen hiç yok	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	5.7	0	0.0	
Hiç ihtiyaç yok	0	0.0	1	4.2	0	0.0	2	5.7	1	1.2	
Organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı?											
Kesinlikle fiyatının uygun olması	6	33.3	12	50.0	10	37.0	16	45.7	37	43.5	χ^2 :26.37 p:0.009*
Her yerde bulabileceğim bir ürün olmalı	4	22.2	3	12.5	3	11.1	10	28.6	27	31.8	
Sertifikasının olduğunu bilmek	1	5.6	4	16.7	8	29.6	7	20.0	16	18.8	
Diğer	7	38.9	5	20.8	6	22.2	2	5.7	5	5.9	

Aşağıdakilerden hangisi organik gıda tüketiminizi artırıcı bir sebep olabilir?											
Genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması	6	33.3	4	16.7	3	11.1	14	40.0	33	38.8	χ^2 :29.66 p:0.003*
Gelecek nesilleri koruması	2	11.1	1	4.2	6	22.2	8	22.9	7	8.2	
Yapay kimyasalların insanlar, çevre ve hayvanlar üz. olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması	4	22.2	5	20.8	11	40.7	7	20.0	27	31.8	
Daha güvenli ve daha uygun maliyetli satılan bir ürün olması	6	33.3	14	58.3	7	25.9	6	17.1	18	21.2	

Ki-Kare Analizi

Araştırmadaki kişilerin organik gıda tükettmelerinin en önemli sebepleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$). Okuryazar olmayan bireylere organik gıda güvenli gelmediği için, ilkokul eğitim seviyesindeki katılımcılara pahalı geldiği için, ortaokul, lise ve lisans eğitim seviyesindeki katılımcılara pahalı geldiği için organik gıda tüketmemektedirler.

Araştırmada kişilerin organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilip bilmemeleri durumu ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her eğitim grubundan katılımcı, organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilmemektedirler.

Araştırmada kişilerin organik gıdaya ihtiyaç konusundaki yaklaşımları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her eğitim grubundan katılımcı organik gıdaya çok ihtiyaç olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmada kişilerin organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı yaklaşımları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Okuryazar olmayan katılımcılar belirttikleri diğer sebepler dolayısıyla ürünü satın alabileceklerini söylerken, ilkokul, ortaokul, lise ve lisans eğitim seviyesindeki katılımcılar ürünün fiyatı uygun olursa kesinlikle ürünü alabileceklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmada kişilerin organik gıda tüketimini arttırıcı sebepler ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$). Okuryazar olmayan katılımcılar, genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması, daha güvenli ve daha uygun maliyetli satılan bir ürün olması durumunda, ilkokul eğitim seviyesindeki katılımcılar daha güvenli ve daha uygun maliyetli satılan bir ürün olması durumunda, ortaokul seviyesindeki katılımcılar yapay kimyasalların insanlar, çevre ve hayvanlar üzerine olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması durumunda, lise eğitim seviyesindeki katılımcılar genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması durumunda ve lisans eğitim seviyesindeki katılımcılar ise genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz

bir ürün olması durumunda ve yapay kimyasalların insanlar, çevre ve hayvanlar üzerinde olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması durumlarında organik gıda tüketiminin artacağını belirtmişlerdir.

Tablo 24: Aylık gelire göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevap dağılımları

	Aylık Gelir							
	1600-1999 TL		2000-3999 TL		4000-4999 TL		5000 TL üzeri	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Organik gıdaları satın alırken en çok hangi çeşit ürün/ürünleri tercih ediyorsunuz?								
Tahıl ürünleri	6	5.8	29	28.2	24	23.3	44	42.7
Sebze- Meyve ürünleri	10	7.0	39	27.3	32	22.4	62	43.4
Süt ürünleri	8	7.5	26	24.5	29	27.4	43	40.6
Et ürünleri	2	2.9	18	25.7	20	28.6	30	42.9

Araştırmaya katılan bireylerin organik gıda satın alırken en çok hangi ürünleri tercih ettikleri konusu değerlendirildiğinde; 1600 ile 1999 TL aylık gelire sahip olan katılımcı en fazla süt ürünlerini, 2000 ile 3999 TL aylık gelire sahip olan katılımcı en fazla tahıl ve sebze/meyve ürünlerini, 4000 ile 5999 TL aylık gelire sahip olan katılımcı en fazla et ürünlerini ve 5000 TL ile üzeri aylık gelire sahip olan katılımcı en fazla sebze/meyve ürünleri ile et ürünlerini tükettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 25: Aylık gelire göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevaplarının analizleri

	Aylık Gelir								Test değeri
	1600-1999 TL		2000-3999 TL		4000-4999 TL		5000 TL üzeri		
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu düşünüyor musunuz?									
Evet	11	78.6	43	87.8	39	88.6	66	91.7	χ^2 :4.817 p:0.567
Hayır	3	0.0	1	2.1	0	0.0	0	0.0	
Emin Değilim	14	21.4	5	10.2	5	11.4	6	8.3	
Organik gıdaları neden tüketiyorsunuz?									
Kalitesine güveniyorum	9	9.2	26	26.5	24	24.5	39	39.8	χ^2 :4.817 p:0.567
Tadı ve lezzeti çok iyi	8	7.4	26	24.1	31	28.7	43	39.8	
Fiyatı uygun	0	.0	4	14.8	4	14.8	19	70.4	
Besin değeri yüksek	9	7.0	36	27.9	32	24.8	52	40.3	
Doğal yaşama katkısı var	9	7.7	35	29.9	30	25.6	43	36.8	

Organik gıdaları ne kadar sıklıkla satın alırsınız?									
Birkaç ayda bir	1	7.1	9	18.4	3	6.7	3	4.2	χ^2 :35.58 p:0.000*
Haftada bir	3	21.4	5	10.2	12	26.7	19	26.4	
Haftada birden fazla	5	21.4	4	8.2	11	24.4	32	44.4	
Ayda bir	2	35.7	16	32.7	8	17.8	11	15.3	
Ayda bir ve fazlası	14	14.3	15	30.6	11	24.4	7	9.7	
Neden bu çeşidi/çeşitleri en çok tercih ediyorsunuz?									
Sağlıklı olduğu için	13	92.9	43	87.8	37	82.2	67	94.4	χ^2 :5.010 p:0.512
Diğerlerine göre daha uygun fiyatlı olduğu için	0	0.0	1	2.0	2	4.4	1	1.4	
Kolay ulaşabildiğim için	1	7.1	5	10.2	6	13.3	3	4.2	

Ki-Kare Analizi

Araştırmada kişilerin organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu düşünme durumları ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Her gelir düzeyindeki katılımcı, organik gıdanın sağlığa etkisinin olumlu olduğunu büyük oranda düşünmektedirler.

Araştırmadaki kişilerin organik gıdayı neden tükettikleri ile gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). 1600 ile 1999 TL gelire sahip kişiler kalitesine güvendiği için, 2000 TL ile 3999 TL aylık gelire sahip kişiler doğal yaşama katkısı olduğunu düşündüğü ve besin değeri yüksek olduğu için, 4000 TL ile 4999 TL aylık gelire sahip kişiler doğal yaşama katkısı olduğu için ve tadı lezzeti çok iyi olduğu için, 5000 TL ile üzeri aylık gelire sahip katılımcılar fiyatı uygun olduğu için ve besin değeri yüksek olduğu için organik gıda tüketmektedirler.

Araştırmada kişilerin organik gıdayı ne sıklıkla aldıkları ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$). 1600-1999 ile 2000-3999 TL arası gelire sahip olanlar ayda bir, 4000 TL ile 4999 TL arası aylık gelire sahip kişiler haftada birden fazla ve 5000 TL ile üzeri gelire sahip kişiler haftada birden fazla organik gıda alışverişi yapmaktadırlar.

Araştırmada kişilerin organik gıda alırken hangi ürünleri daha çok tercih etmeleri ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Her gelir durumuna sahip katılımcılar organik gıdada tercih ettikleri çeşitleri sağlıklı olduğunu düşündükleri için tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 26: Aylık gelire göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların cevaplarının analizleri

	Aylık Gelir								Test değeri
	1600-1999 TL		2000-3999 TL		4000-4999 TL		5000 TL üzeri		
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Organik gıdaları tüketmemenizin en önemli sebebi nedir?									
Pahalı	13	76.5	31	58.5	23	53.5	22	28.9	χ^2 :29.38 p:0.003*
Alışveriş yaptığım yerde bulunmuyor	3	17.6	10	18.9	6	14.0	13	17.1	
Organik ürünleri diğer ürünlerden farklı göremiyorum	0	0.0	6	11.3	4	9.3	15	19.7	
Taze değil	0	0.0	1	1.9	0	0.0	0	0.0	
Güvenli gelmiyor	1	5.9	5	9.4	10	23.3	26	34.2	
Şimdiye kadar hiç organik gıda ürünü satın aldınız mı?									
Evet	9	52.9	42	79.2	38	88.4	65	85.5	χ^2 :11.53 p:0.009*
Hayır	8	47.1	11	20.8	5	11.6	11	14.5	

Organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı?

Kesinlikle fiyatının uygun olması	13	76.5	38	71.7	36	83.7	57	75.0	χ^2 :4.128 p:0.903
Her yerde bulabileceğim bir ürün olmalı	4	23.5	12	22.6	7	16.3	16	21.2	
Sertifikasının olduğunu bilmek	0	0.0	1	1.9	0	0.0	1	1.3	
Diğer	0	0.0	2	3.8	0	0.0	2	2.6	

Aşağıdakilerden hangisi organik gıda tüketiminizi arttırıcı bir sebep olabilir?

Genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması	12	70.6	28	52.8	19	44.2	22	28.9	χ^2 :25.59 p:0.002*
Gelecek nesilleri koruması	3	17.6	17	32.1	9	20.9	18	23.7	
Yapay kimyasalların insanlar, çevre ve hayvanlar üz. olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması	1	5.9	6	11.3	11	25.6	18	23.7	
Daha güvenli ve daha uygun maliyetli satılan bir ürün olması	1	5.9	2	3.8	4	9.3	18	23.7	

Ki-Kare Analizi

Araştırmadaki kişilerin organik gıda tüketmelerinin en önemli sebepleri ile aylık gelir arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$). 1600 TL ile 1999 TL, 2000 TL ile 3999 TL ve 4000 TL ile 4999 TL aylık gelire sahip kişiler pahalı olduğu için organik gıda tüketmediklerini ifade erken, 5000 TL ve üzeri aylık gelire sahip kişiler organik gıdalar güvenli gelmediği için organik gıda tüketmediklerini belirtmişlerdir.

Bireylerin şimdiye kadar organik gıda ürünü satın alıp almamaları durumu ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). 1600 TL ile 1999 TL arası aylık gelire sahip katılımcıların yarısı şimdiye kadar organik gıda almamıştır, 2000 TL ve üzeri aylık gelire sahip katılımcılar ise büyük oranla şimdiye kadar organik gıda ürünü aldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada katılımcıların organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı yaklaşımları ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Her gelir düzeyinden katılımcı büyük oranla kesinlikle fiyatının uygun olmasının organik ürünü satın alacağını söylerken ikinci olarak etkilendikleri faktörün her yerde bulabilecekleri bir ürün olmasını ifade etmişlerdir.

Araştırmada kişilerin organik gıda tüketimini arttırıcı sebepler ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0.05$). 1600 TL ile 1999 TL aylık gelire sahip katılımcıların genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması, 2000 TL ile 3999 TL arası aylık gelire sahip katılımcıların genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması ve gelecek nesilleri koruması, 4000 TL ile 4999 TL arası aylık gelire sahip katılımcıların genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması ve yapay kimyasalların insanlar, çevre ve hayvanlar üzerinde olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması sebepleri organik gıda tüketimini arttırmaktadır.

5000 TL ve üzeri aylık gelire sahip katılımcıların ise her sebebe yaklaşık aynı oranda katılarak 4 seçeneğin de onlar için organik gıda tüketimini arttırıcı sebep olduğu belirtmişlerdir.

Tablo 27: Yaş'a göre gıda alışverişinde önemli olan nedir cevaplarının analizi

	Yaş										Test değeri	
	25 yaş altı		25-34 arası		35-44 arası		45-54 arası					55 yaş ve üzeri
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Gıda alışverişinde sizin için önemli olan nedir?												
Fiyatı	8	28.6	5	17.9	7	25.0	4	14.3	4	14.3		χ^2 :17.27 p:0.140
Çeşitliliği	0	0.0	3	42.9	1	14.3	3	42.9	0	0.0		
Kalitesi	5	16.1	12	38.7	9	29.0	2	6.5	3	9.7		
Hepsi	20	16.3	42	34.1	41	33.3	14	11.4	6	4.9		
Ki-Kare Analizi												

Araştırmada kişilerin gıda alışverişinde sizin için önemli olan nedir sorusu ile bireylerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$).

25 yaş altı bireyler için fiyatı, 25 ile 34 yaş aralığı bireyler için önemli olan besin çeşitliliği, 35 ile 44 yaş aralığı kişiler için fiyatı, çeşitliliği ve kalitesi, 45 ile 54 yaş aralığı kişiler için çeşitliliği, 55 ve üzeri yaş gurubu bireyler için ise fiyatı önemlidir.

Tablo 28: Mesleğe göre ‘‘Organik Gıda’’ hakkında yeterli bilgiye sahip olan katılımcıların cevap dağılımları

	Meslek															
	Hizmet		Kamu		Eğitim		Sağlık		Özel		Yönetim		Çalışmaya n		Emekli	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Organik gıdanın tanımını aşağıdakilerden hangisi iyi bir şekilde betimleyebilir?																
Doğal ürün	36	24.5	14	9.5	5	3.4	7	4.8	33	22.4	6	4.1	37	25.2	9	6.1
İşlenmemiş ürün	22	21.0	12	11.4	6	5.7	6	5.7	22	21.0	6	5.7	24	22.9	7	6.7
Hormonsuz yetiştirilmiş ürün	31	23.3	13	9.8	6	4.5	7	5.3	33	24.8	5	3.8	32	24.1	6	4.5
Çevre dostu ürün	18	26.1	5	7.2	1	1.4	6	8.7	16	23.2	3	4.3	18	26.1	2	2.9
Tarım bakanlığı sertifikalı ürün	11	22.4	6	12.2	1	2.0	4	8.2	12	24.5	0	0.0	12	24.5	3	6.1
Sağlıklı gıda ürünü	20	21.7	10	10.9	3	3.3	4	4.3	23	25.0	5	5.4	22	23.9	5	5.4
Diğer	0	.0	1	25.0	0	0.0	1	25.0	0	0.0	0	0.0	2	50.0	0	.0
Organik gıdaları satın alırken en çok hangi çeşit ürün/ürünleri tercih ediyorsunuz?																
Tahıl ürünleri	26	25.2	11	10.7	3	2.9	3	2.9	21	20.4	3	2.9	29	28.2	7	6.8
Sebze- Meyve ürünleri	36	25.2	10	7.0	3	2.1	7	4.9	36	25.2	6	4.2	36	25.2	9	6.3
Süt ürünleri	19	17.9	12	11.3	4	3.8	7	6.6	24	22.6	7	6.6	27	25.5	6	5.7
Et ürünleri	13	18.6	11	15.7	4	5.7	4	5.7	14	20.0	2	2.9	18	25.7	4	5.7

Araştırmaya katılan bireylerin organik gıda tanımı ile meslek grubu değerlendirildiğinde; hizmet sektörü ve kamu sektörü doğal ürün olarak, eğitim sektörü işlenmemiş ürün ve hormonsuz ürün olarak, sağlık sektörü ve özel sektör doğal ürün ve hormonsuz yetiştirilmiş ürün olarak, üst düzey yöneticiler doğal ve işlenmemiş ürün olarak, çalışmayanlar ve emeklilerde doğal ürün olarak tanımlamışlardır.

Bireylerin organik gıda alırken en çok hangi çeşit ürünleri tercih ettikleri, meslek gruplarına göre değerlendirildiğinde; hizmet sektörü çalışanları en çok sebze ve meyve, kamu sektörü en fazla süt ürünleri, eğitim sektörü en fazla süt ve et ürünleri, sağlık sektörü en fazla sebze meyve ile süt ürünleri, özel sektör en fazla sebze ve meyve, üst düzey yöneticiler en fazla süt ürünleri, çalışmayanlar ve emekliler en fazla sebze ve meyve ürünlerini tercih etmektedirler.

Tablo 29: Mesleğe göre “Organik gıdaları tüketmemenizin en önemli sebebi nedir?” soru analizi

Organik gıdaları tüketmemenizin en önemli sebebi nedir?												
		Pahalı		Alışveriş yaptığım yerde bulunmuyor		Organik ürünleri diğer ürünlerden farklı göremiyorum		Taze değil		Güvenli gelmiyor		Test Değeri
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Meslek	Hizmet	17	19.1	5	15.6	8	32.0	0	0.0	14	33.3	χ^2 30.89 p:0.322
	Kamu	8	9.0	3	9.4	0	0.0	0	0.0	2	4.8	
	Eğitim	1	1.1	2	6.3	0	0.0	0	0.0	1	2.4	
	Sağlık	11	12.4	3	9.4	2	8.0	1	100	3	7.1	
	Özel	23	25.8	10	31.3	7	28.0	0	0.0	14	33.3	
	Yönetici	7	7.9	0	0.0	2	8.0	0	0.0	2	4.8	
	Çalışmayan	17	19.1	9	28.1	6	24.0	0	0.0	6	14.3	
	Emekli	5	5.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	

Araştırmadaki kişilerin organik gıda tüketmemelerinin en önemli sebebi ile meslek durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Hizmet sektörü daha çok güvenli gelmediği için tüketmemektedir, kamu sektörü ve eğitim sektörü alışveriş yaptığı yerde bulunmadığı için tüketmemektedir, sağlık sektörü pahalı olduğu için tüketmemektedir, özel sektör güvenli gelmediği için ve alışveriş yaptığı yerde bulunmadığı için, yönetici olanlar organik ürünlerle diğer ürünler arasında fark göremediği için, çalışmayanlar alışveriş yaptığı yerde bulunmadığı için ve emekliler pahalı olduğu için organik gıda tüketmemektedirler.

Tablo 30: Mesleğe göre “Organik tarım logosunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?” soru analizi

Organik tarım logosunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?						
		Evet		Hayır		Test Değeri
		N	%	N	%	
Meslek	Hizmet	1	11.1	43	23.9	$\chi^2:7.73$ p:0.357
	Kamu	0	0.0	13	7.2	
	Eğitim	0	0.0	4	2.2	
	Sağlık	2	22.2	18	10.0	
	Özel	3	33.3	51	28.3	
	Yönetici	2	22.2	9	5.0	
	Çalışmayan	1	11.1	37	20.6	
	Emekli	0	0.0	5	2.8	

Araştırmadaki kişilerin organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilmeleri ile meslek durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$). Logonun ne anlama geldiğini en çok bilenler; özel sektör, üst düzey yöneticiler ve sağlık sektörü çalışanlarıdır. Logonun ne anlama geldiğini en çok bilmeyen sektörler ise; hizmet sektörü çalışanları ve hiç çalışmayan katılımcılardır.

7.TARTIŞMA

Dünyada artan insan popülasyonunun yanında, gıdaya olan talep de artmıştır. Buna karşın tarım ürünlerinde daha fazla katkı ve benzeri uygulamalar görülmektedir. Bu durumdan dolayı, bireylerin bilgi ve farkındalık düzeyinde artış sağlanmıştır. Aynı zamanda her gıda alışverişinde daha çok sorgulayıp, güvenli gıdaları tercih etmeye özen göstermektedirler. Yeni ve moda olan beslenme şekillerinin de tesiriyle, doğaya ve bireyin sağlığına verilen duyarlılık artmış olup, kişiler özellikle beslenme ve sağlık konusunda farkındalık sağlatılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda da “organik” adı verilen gıda grubuna talebin gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Organik tarım, doğanın dengesini koruyan alternatif bir sistemdir. Özellikle bitki-hayvan ve insan refahını koruyan ve bu bakış açısını benimseyen bir sistemdir. Organik tarım hem birçok avantaja hem de dezavantaja sahiptir. Çevreye uyumlu bir tarım yöntemi olması, ekolojik tarımın avantajlarından biridir. Organik tarım sadece gıda ürünlerinde yoktur. Ve bu durumun tüketiciler tarafından yeterince bilinmemesi sektörün gelişimi açısından bir dezavantajdır.

Yapılan çalışmalara göre; geleneksel çiftçilikle organik çiftçilik karşılaştırıldığında, organik çiftçiliğin potansiyel olarak daha çevre dostu bir gıda üretim sistemi olduğu gösterilmiştir (15,7). Organik Merkez tarafından yayınlanan başka bir çalışmada ise bu çalışmanın sonuçlarına paralel bir şekilde, organik gıdalardaki antioksidan seviyesinin aynı şartlar altında yetiştirilen geleneksel gıdalara oranla %30 daha fazla olduğu saptanmıştır (86,87).

Amerika’da yapılan bir çalışmada organik ürün satın alan tüketicilerin çevreye ve doğaya daha duyarlı oldukları çalışmanın bulguları sonucu elde edilmiştir. Ayrıca organik ürün tüketicilerinin gıda güvenliği tehdidini azaltmak için geleneksel ürünlere göre daha pahalı olan organik ürünleri satın almayı tercih etmişlerdir (158).

Bu çalışmaya destek olarak kendi çalışmamda da gelir düzeyi düşük olan bireyler organik gıdaların güvenli ve gelecek nesilleri koruyan bir üretim sistemine sahip olduğunu düşündükleri için organik ürünleri satın alırken maliyetinden önce güvenliğini ön planda tutmuşlardır.

Organik ürünler ile geleneksel ürünleri satın alan tüketicileri Lea ve Worsley (144), Avustralya ekseninde karşılaştırmaya çalışmıştır. Araştırmada, organik ürünlerin geleneksel ürünlere göre daha lezzetli, sağlıklı ve çevreye duyarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer açıdan, organik ürünlerin pahalı olması ve sayıca yetersizliği organik ürün tüketimini sınırlayan unsurlar olarak belirlenmiştir.

Bu çalışma ile özdeşleşen kendi çalışmamda tüketicilerin organik gıdalara karşı bakış açıları değerlendirilirken, organik gıda tercih etme nedenlerinin başında besin değerinin yüksek olması, kalitesinin güvenilir olması, doğal yaşama katkı sağlaması, tat ve lezzetinin iyi olması gelmektedir. Ayrıca gelir düzeyi düşük veya yüksek olan bireylerin organik gıdaları pahalı buldukları tespit edilmiştir.

Bu çalışmada kişilerin organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı yaklaşımları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Okuryazar olmayan katılımcılar belirttikleri diğer sebepler dolayısıyla ürünü satın alabileceklerini söylerken, ilkökul, ortaokul, lise ve lisans eğitim seviyesindeki katılımcılar ürünün fiyatı uygun olursa kesinlikle ürünü alabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgunun sonucu okuryazar olmayan bireylerin organik gıdalarla ilgili daha çok sorguladıklarını göstermektedir (kalitesi, çeşitliliği, üretim koşulları vb.).

Bir diğer bulgu sonucunda katılımcıların organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı yaklaşımları ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Her gelir düzeyinden katılımcı büyük oranla kesinlikle fiyatının uygun olmasının organik ürünü satın alacağını söylerken ikinci olarak etkilendikleri faktörün her yerde bulabilecekleri bir ürün olmasını ifade

etmişlerdir. Bu durum ise aylık gelirin düşük ya da yüksek olması organik gıda fiyatının pahalı olduğu düşüncesini değiştirmemektedir.

Organik gıda tüketimin sağlık motivasyonları üzerinde önemli bir gücü olmasına rağmen, organik ürünlerin organik olmayanlara göre daha sağlıklı olduklarını bilimsel olarak kanıtlamak zor gibi görünüyor (108,105). Sağlık bilinci, kişileri sağlıkla ilgili alınacak her türlü karar konusunda gönüllü kılmaktadır. Bu kişiler genelde; nasıl bir yaşam sürerlerse, nasıl aktivitelerde bulunurlarsa ne yiyip ne içerlerse daha sağlıklı olacaklarını araştırırlar, bu sorulara cevap bulmak için uğraşırlar, okurlar ve bu kişilerin dış uyarıcılara karşı algıları çok açıktır. Literatürde organik ürünlerin tercih edilme sebepleri incelendiğinde ilk sırada sağlıkla ilgili faydaları yer almaktadır (159-163).

Tüketiciler satın almak istedikleri organik gıdalar ile ilgili olarak gerçekten organik olup olmadıklarına dair güvensizlik yaşamaktadırlar. Örneğin Londra’da yapılan bir araştırma, organik ürün ibaresiyle satılan birçok ürünün gerçekte organik yöntemlerle üretilmediğini ortaya çıkarmıştır (164). Ülkemizde yapılan bir çalışmada da tüketicilerin organik gıdalara karşı güven eksikliğinin olduğu ve kontrol ve denetimler hakkında bilgi sahibi olmaya özen gösterdikleri saptanmıştır (33). Tüketicilerin bilgi sahibi olup olmadıkları hakkında yöneltilen sorulara bakıldığında tüketicilerin cevapları aslında bireylerin organik gıdalar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve bu bilgi yetersizliğinin sadece eğitim seviyesiyle ilgili değil bireylerin sahip oldukları meslek grubu, yaşam şekli, gelir seviyesi gibi etkenlerinde bilgi edinme konusunda önem taşıdığı göz önünde bulunmalıdır.

Tüketicilerde satın aldıkları gıda ürünlerinde yarar sağlama düşüncesi çeşitli yaş gruplarında ve kadın ile erkeklerin düşüncelerine göre değişebilmektedir. Sağlıklı beslenmeyi ve doğayı seven tüketiciler sağlık konusunda oldukça bilinçli ve farkında bireylerdir ve bu bireyler ekolojik gıdaların sağlıklı olduğu konusunda hem fikirdirler. Ekolojik gıdalara ilişkin davranışları da bu yönde olmaktadır. Bireylerin bir bölümü finansal şartlardan dolayı satın alma hareketlerini sınırlarken, bir bölümü ise yalnız davranışları ve alışkanlıkları

yönünde hareket etmektedirler. Bazen bireylere, ekolojik gıdaların satış fiyatı yüksek gelmekte ve fiyat/değer dengesini sorgulamaktadırlar.

Bazı tüketiciler organik gıdaların gerçekten organik olup olmadığına emin olamazken, bazıları ise konvansiyonel gıda almak yerine organik gıda hakkında hiçbir şey sorgulamadan o gıdanın sadece organik olmasına bakarak satın alabiliyor.

Bunun yanı sıra araştırma bulgularında tüketicilerin ‘satın alınan organik gıda hakkında bilgileri’ konusundaki kararsızlıkları aslında organik gıda hakkında bilginin tam da gelişmediğini göstermektedir ve organik gıda alımı sadece merak duygusuyla ya da organik gıda satın alarak modaya uyma davranışıyla da ilişkilendirilebilir.

Ülkemizde 2013 yılında yapılmış bir çalışmada da organik gıda satın alarak modaya uymak ile organik gıdaları merak etmekten ötürü satın almak arasında pozitif doğrusal bir ilişkiye rastlanmıştır (165). Son zamanlarda medyada bu konuda yer alan haberlerin ve içinde yer aldıkları sosyal sınıfın da etkisiyle tüketiciler merak ve modaya uyma düşüncesiyle organik gıda satın almaktadırlar.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

8.1. Sonuç

Bu çalışma İstanbul ili Kadıköy ilçesi Kozyatağı, Erenköy, Caddebostan, Fikirtepe, Göztepe ve Koşuyolu semtlerinde halk pazarları ve marketlere gelen 18 yaş ve üzeri 370 yetişkin erkek ve kadın bireyin organik gıdalara karşı bakış açılarını değerlendirmektir. Araştırmaya katılan kişilerin %60.8'i kadın, %39.2'si erkek olup çalışmaya katkı sağlayan büyük grubu ise 25-34 yaş aralığı oluşturmuştur.

Araştırmada kişilerin organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu düşünme durumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Kadınlar ve erkekler organik gıdanın sağlığa etkisinin olumlu olduğunu büyük oranda düşünmektedirler. Ancak araştırmada kişilerin organik gıdayı ne sıklıkla aldıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0.05$). Kadınlar organik gıdayı ayda bir almayı tercih ederken, erkekler organik gıdayı haftada birden fazla tercih etmektedirler.

Medeni durumları değerlendirildiğinde ise katılımcıların %49.5'i evlidir. Ek olarak çalışmaya katılan bireylerin %46.5'i lisans mezunudur. Ayrıca bireylerin %9.5'inin ise okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. Gelir düzeyi olarak değerlendirildiğinde katılımcıların %40'ı 5000 TL ve üzeri aylık gelire sahiptir. Verilen değerler incelendiğinde, %67.0'si gıda alışverişinde fiyatı, çeşitliliği ve kalitesini önemsemektedir.

Araştırmamızda bireylerin büyük çoğunluğu organik gıdaların sağlığa olumlu etkisinin olduğu belirtmiştir. Ve katılımcılar sağlığa olumlu etkilerinden dolayı organik gıdaları tercih etmektedir (%89.3). Ancak bir diğer sonuçta ise bazı bireyler organik gıdaların gerçekten organik gıda olup olmalarını sorguladıkları ve güven duymadıkları için tüketmediklerini belirtmiştir.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç kişilerin %47'si organik gıdaları pahalı buldukları için tüketmedikleri bulunmuştur. Pahalı buldukları için organik gıdaları tüketmeyen bireylerin çoğu gelir seviyesi düşük olan bireylerdir. Ancak gelir seviyesi yüksek olan bireylerin de organik gıdaları pahalı buldukları söylenebilir.

Katılımcılara organik gıda hakkında merak edilen bilgilere nereden ulaşıyorsunuz sorusu yöneltildiğinde, daha çok çevre duyumlarından (%28.3) öğrendiklerini belirtmişlerdir. Çevreden duyan ve sadece bu şekilde bilgi alan bireylerin çoğu organik gıdalar hakkında bilgi sahibi olmayanların bireylerdir.

Araştırmada bireylerin en çok haftada birden fazla organik gıdaları satın aldıkları bulunmuştur (%27.7). Katılımcılar organik gıda ürünü olarak daha çok sebze-meyve ürünlerini tercih etmiştir (%33.8). Katılımcıların gelir seviyesi ise satın alınan organik gıda ürünü arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık bulunmamıştır.

Çalışmamızda katılımcıların; %51.1'i organik gıda hakkında bilgi sahibi değildir. Bireylerin hemen hemen yarısı lisans eğitim seviyesine sahip olmasına rağmen organik gıda hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları çalışma sonucunda bulunmuştur. Bu durumda bireylerin eğitim seviyesi ile organik gıda hakkında yeterli bilgiye sahip olan ve olmayan bireyler incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu sonuca ek olarak araştırmada kişilerin organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilip bilmemeleri durumu ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($p>0.05$). Her eğitim grubundan katılımcı, organik gıda logosunun ne anlama geldiğini bilmemektedirler. Organik tarım logosunu bilmeyen kişilerin çoğu ise üniversite düzeyinde eğitilmiş kişilerdir. Dolayısıyla bu ve bunun gibi çelişkili çalışmalar organik gıda konusunda tüketiciyi etkilemektedir. Ve bu konu daha çok araştırmaya ışık tutmaktadır.

8.2. Öneriler

- Tüketilen ürünün gerçekten satın almak için yüksek değerli olması ve tercih edilmesinin karşılığı hem besin değeri hem de kalite gibi özelliklerle karşılaması beklenmektedir.
- Organik gıdaların satışa sunulduğu yerlerde, organik gıdaların raf yerlerinin artırılması ve tüketicilerin rahatça fark edebilecekleri yerde kategori düzenlemesi yapılmalıdır.
- Sağlıklı ve güvenli gıda maddelerine olan talebin gelecek yıllarda daha da artması beklenmektedir. Satın alınacak gıdaların tercihi konusundaki bilgilenmenin, tüketici bilinci doğrultusunda yeni metotlarla desteklenmesi gerekmektedir.
- Ayrıca organik gıdaların fiyatları yerine bu ürünlerin kalitesi, sağlık açısından faydası ve besin değeri vurgulanmalıdır.
- Yukarıdaki öneriler doğrultusunda tüketicilerin organik gıdalara bakış açıları değerlendirilirken bireylerin daha fazla bilgilendirilmeye ve yönlendirilmeye ihtiyaç vardır. Doğru bilgilendirme ve yönlendirme ile organik pazar güçlenecektir. Gıda ürünlerinde kimyasal girdinin kullanımı sonucunda ortaya çıkabilecek sağlık risklerinin azaltılması mümkün hale gelecektir. Bunlara ek olarak doğa ve insan sağlığı korunacak, gelecek nesillere iyi bir dünya bırakılacaktır.
- Tüketicideki pahalı organik ürün algısını kırmak amacıyla organik ürünlerdeki düşük fiyat beklentisi karşılanmalı ve düzenli bir dağıtım ağı oluşturulmalıdır.
- Potansiyel organik ürün tüketicilerinin kullanımı kolay, çabuk bozulmayan ürün talepleri değerlendirilmelidir.
- Tüketiciler de organik ürünlerin üretim aşamaları, belgelendirilmeleri ve etiketlenmeleri, gıda güvenliği gibi konular hakkında daha fazla bilgi talep etmelidirler.

9. KAYNAKLAR

1. Annunziata A., Vecchio R. “ Organic farming and sustainability in food choices: an analysis of consumer preference in Southern Italy”, Agriculture and Agricultural Science Procedia, 2016, 8: 193 – 200.
2. Alınacı, Ü. ve Koç, F. 2009. Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği ile Üniversite Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. Balıkesir Üniversitesi Burhaniye MYO Bölgesel Kalkınma Kongresi,14-16 Kasım 2009, Balıkesir
3. Yücel, M, Altunkasa, F., Güçray, S.S., Uslu, C. ve Peker Say, N., 2006. Adana’da Halkın Çevre Duyarlılığının Saptanması ve Bu Duyarlılığı Arttırabilecek Önlemlerin Geliştirilmesi. Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Proje No:ZF2004BAP12, Adana
4. Aksoy, U. ve Altındışli, A. (1998). Ekoloji (Organik, Biyolojik) Tarım Organizasyonu Derneği
5. Ataseven, Y. 2010. Tarımsal Faaliyetlerin İçme Suyu Havzalarındaki Etkilerinin Araştırılması: Ankara İli Örneği. Ankara Üniversitesi Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
6. Burlingame, B. & Dernini, S. (editors) (2012). Sustainable Diets and Biodiversity – Directions and Solutions for Policy Research and Action, Proceedings of the International Scientific Symposium Biodiversity and Sustainable Diets United Against Hunger, 3–5 November 2010, FAO Headquarters, Rome. Rome: FAO.
7. Strassner C, Cavoski I, Di Cagno R et al. (2015). How the organic food system supports sustainable diets and translates these into practice. Front Nutr 2, 19.

8. Demiryürek K. “Dünya ve Türkiye’de Organik Tarım”, Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Cilt:8, Sayı:3/4, 2004, ss. 63-71.
9. Stephan Dabbert, Anna Maria Haring, Raffaele Zanolì, AB ve Türkiye’de Organik Tarım, çev. Harun Vatansever, Özkan Matbaacılık, Ankara, 2007, s.3.
10. Kaplan M (2009). Organik gıdalar neden tercih edilmeli? Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı:501, 30-33.
11. “Ekolojik Tarım Nedir?”, <http://www.eto.org.tr/nedir.html>, (20.08.2010)
12. Vatansever N, Çelik N. “Dünya’da Ve Türkiye’de Organik Tarımın Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi”, uluslararası sosyal araştırmalar dergisi, 2017.
13. “Neden Ekolojik Ürünler”, <http://www.eto.org.tr/neden.html>, (20.08.2010)
14. Turhan Ş. “Tarımda Sürdürülebilirlik ve Organik Tarım”, Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt:11, Sayı:1, 2005, ss.13-24.
15. Reganold, J.P.; Wachter, J.M. Organic agriculture in the twenty-first century. Nat. Plants 2016, 2, 15221, [CrossRef] [PubMed]
16. Rundlöf M, Nilsson H & Smith HG (2008) Interacting effects of farming practice and landscape context on bumble bees. Biol Conserv 141, 417–426.
17. Hole DG, Perkins AJ, Wilson JD et al. (2005) Does organic farming benefit biodiversity? Biol Conserv 122, 113–130.
18. Tuck SL, Winqvist C, Mota F et al. (2014) Land-use intensity and the effects of organic farming on biodiversity: a hierarchical meta-analysis. J Appl Ecol 51, 746–755.
19. Gürbüz M. “Türkiye’de Arazi ve Toprak Kaynaklarının Yönetimi ve Sorunları”, <http://www.tema.org.tr/Sayfalar/CevreKutuphanesi/Pdf/Tarim/ToprakKaynaklariYonetimiSorunlari.pdf>, (12.09.2011)

20. “Dünyada Ekolojik Tarım”, <http://www.eto.org.tr/dunya.html>, (20.08.2010)
21. KOÇ, Dilek Subaşı. Organik Tarım Ürünleri Dış Pazar Araştırması, Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Ankara, 2009.
22. FİBL & IFOAM- Organics International (2016): The World of Organic Agriculture 2016.
23. ALTINDİŞLİ, Ahmet, Emre Bilen, Özge Çiçekli ve Uygun Aksoy. Organik Tarım Yıllığı 2010, Meta Basım Matbaacılık, İzmir, 2010.
24. AYTOĞU, Rasim Kaan. Organik Tarım Analizi ve AB Pazarı Fırsatı, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2006.
25. YANMAZ, Ruhsar. “Organik Ürünlerin Pazarlanması ve Ticareti”, www.agri.ankara.edu.tr/bahce/1097_1183723867.doc , (28.07.2009)
26. DIMITRI, Carolyn ve Luanne Lohr. “The US Consumer Perspective on Organic Foods”, Organic Food, Springer, New York, 2007, s. 157-159.
27. DEFRANCESCO, Edi ve Luca Rossetto. “From Niche to Market: The Growth of Organic Business in Italy”, Organic Food, Springer, New York, 2007, ss. 3-16.
28. TAYLOR, David A. “Recovering the Good Earth: China's Growing Organic Market”, Environmental Health Perspectives, Cilt:116, Sayı:8, 2008, ss. 346-349.
29. SMITH, Everard ve Terry Marsden. “Exploring the ‘limits to growth’ in UK organics: beyond the statistical image”, Journal of Rural Studies, Cilt:20, Sayı:3, 2004, s. 345.
30. Ataseven Y, Güneş E (2008). Türkiye’de İşlenmiş Organik Tarım Ürünleri Üretimi ve Ticaretindeki Gelişmeler, U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt. 22, Sayı. 2, 25-33.

31. Klonsky K (2000). Forces impacting the production of organic foods, Agriculture and Human Values, Cilt:17, Sayı:3, 233-243.
32. Lüleci S (2012). İzmir’de Organik Gıdalara İlişkin Tüketici Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma.
33. Sarıkaya N (2007). Organik Ürün Tüketimini Etkileyen Faktörler ve Tutumlar Üzerine Bir Saha Çalışması, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, 110-125.
34. Lotter DW (2003). Organic agriculture, Journal of Sustainable Agriculture, Cilt:21, Sayı:4, 59-128.
35. History of IFOAM”,
http://www.ifoam.org/about_ifoam/inside_ifoam/history.html, (05.09.2010)
36. “The IFOAM Organizational Structure”,
http://www.ifoam.org/about_ifoam/inside_ifoam/organization.html,
(05.09.2010)
37. “Official Status”, http://www.ifoam.org/about_ifoam/status/index.html,
(05.09.2010)
38. “Mission and Goals”
http://www.ifoam.org/about_ifoam/inside_ifoam/mission.html, (05.09.2010)
39. “Magazine: Ecology & Farming”,
<http://www.ifoam.org/press/magazine.html>, (05.09.2010)
40. “FAO's mandate”, <http://www.fao.org/about/en/>, (10.09.2010)
41. Mission, Objectives”, <http://www.intracen.org/about/mission-and-objectives/>, (11.09.2010)

42. Türköz, U. T.” Ekolojik (Organik) Tarım Ürünleri Pazarlaması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, 2002 (Aktaran; S. Adalet Gök Genişleyen Avrupa Birliği Pazarında Türkiye’nin Organik Tarım Ürünleri Ticareti Açısından Değerlendirilmesi. AB Uzmanlık Tezi, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dış ilişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, 2008, s. 14)
43. “Who We Are”,
<http://www.ota.com/about/accomplishments.html>, (20.09.2010)
44. Müfit Engiz, “Türkiye’de ve AB’de Organik Tarım Mevzuatının Son Durumu”,
<http://organik.bahcesehir.edu.tr/UserFiles/File/sunumlar2/MufitEngizOK.doc>, (26.08.2010)
45. MARANGOZ, Mehmet. Organik Ürünlerin Pazarlanması, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara, 2008.
46. “Türkiye’de Ekolojik Tarım”,
<http://www.eto.org.tr/turkiye.html> (20.08.2010)
47. “Resmi Gazete – Tebliğ”
http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/10/20111028_9.htm, (14.11.2011)
48. “Organik Tarımda Destekler”,
http://www.tarim.gov.tr/uretim/Organik_Tarim,org_tarim_destekler.html, (14.11.2011)
49. Anonim (1999). International Trade Centre web sitesi.
<http://www.intracen.org> (erişim tarihi: 26.05.2010)
50. Hüseyin Gazi Kaya, “Dünya’da ve Türkiye’de Tarımsal Ürün Ticareti ve Tüketici Reaksiyonları”,
http://www.bahce.biz/organik/organik_ticareti.htm, (25.08.2010)

51. “Organik Tarım Nedir?”, <http://www.orguder.org.tr/tarim.html>, (11.06.2011)
52. AYAN, R. ve Bayturan, N. Ekolojik Tarımda Kontrol- Sertifikasyon Sistemi ve Karşılaşılan Sorunlar, Emre Basımevi, İzmir, 2002, S. 52.
53. TOZAN, M. ve Altındişli, A. “Gıda Dışı Organik Ürünler ve Ticareti”, Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu Kitabı, Narenciye ve Seracılık Araştırma Enstitüsü ve ETO Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği, Antalya, 14-16.11.2001.
54. Chen, M.-F. (2007). Consumer attitudes and purchase intentionsin relation to organic foods in Taiwan: Moderating effects of food-related personality traits. *Food Quality and Preference*, 18, 1008-1021.
55. Miles, S., & Frewer, L. J. (2001). Investigating specific concerns about different food hazards. *Food Quality and Preference*, 12, 47-61.
56. Onyango, B. M., Hallman, W. K., & Bellows, A. C. (2007). Purchasing organic food in US food systems. A study of attitudes and practice. *British Food Journal*, 109, 399-411.
57. Schmid, O., De Fontguyon, G., & Sans, P. (2007). Desarrollo del mercado de productos de la agricultura ecologica en Europa: un analisis de sus condiciones y del papel de las iniciativas comerciales. *Rivista Espanola de Estudios Agrosociales y Pesqueros*, 214,11-44.
58. Kalogeras, N., Valchoska, S., Baourakis, G., & Kalaitzis, P. (2009). Dutch consumers' willingness to pay for organic olive oil. *Journal of International Food & Agribusiness Marketing*, 21, 286-311.
59. Luannne Lohr, “Benefits of U.S. Organic Agriculture”, http://www.wto.org/english/forums_e/ngo_e/cce_organic_agric_e.pdf, (23.12.2010)

60. Samuel Bonti-Ankomah ve Emmanuel K Yiridoe, "Organik ve Geleneksel Gıda: Tüketici Tercih ve Algılama Ekonomilerinin Litertür İncelemesi".
61. Lockie, S., Lyons, K., Lawrence, G., & Mummary, K. (2002). Eating green: Motivations behind organic food consumption in Australia. *European Society for Rural Sociology*, 41(1), 23-40.
62. Chinnici, G., D'Amico, M., & Pecorino, B. (2002). A multivariate statistical analysis on the consumers of organic products. *British Food Journal*, 104(3), 17-23.
63. United States Department of Agriculture (USDA). (2008). Organic Labeling and Marketing Information. National Organic Program, Policy No. 202-720-3252. Retrieved from www.ams.usda.gov/nop.
64. Carl K. Winter ve Sarah F. Davis, "Organic Foods", *Journal of Food Science*, Cilt:71, Sayı:9, 2006, ss. 117-124.
65. "Organic Myths", <http://www.organic.org/articles/showarticle/article-207>, (19.04.2011).
66. Liu L. J. Enhancing sustainable development through developing green foods: China's option. *First Consum* 2003.
67. Ottman, J., and Books, N. B. Green marketing: Opportunity for innovation. *The Journal of Sustainable Product Design* 1998; 60.
68. Mishar P., and Sharma, P. Green marketing in India: Emerging opportunities and challenges. *Journal of Engineering, Science and Management Education* 2010; 3(1): 9-14.
69. Jones, P., Hill, C.C., and Hiller, D. Case study: Retailing organic food products. *British Food Journal* 2001; 103(5): 358-365
70. Yu, X., Gao, Z., and Zeng, Y. Willingness to pay for the "Green Food" in China, *Food Policy* 2014; 45: 80-87.

71. Rezai, G., Teng, P. K., Mohamed, Z., and Shamsudin, M. N. Consumer awareness and consumption intention towards green foods; *African Journal of Business Management* 2012; 6(12): 4496-4503.
72. Schifferstein, H. N. J., & Oude Ophuis, P. A. M. (1998). Health-related determinants of organic food consumption in the Netherlands. *Food Quality and Preference*, 9, 119-133.
73. Magnusson, M., Arvola, A., Koivisto, U., Aberj, L., & Sjoden, P. (2001). Attitudes towards organic foods among Swedish consumers. *British Food Journal*, 103, 209-226.
74. Magkos, F., Arvaniti, F., & Zampelas, A. (2006). Organic food: buying more safety or just peace of mind? A critical review of the literature. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 46, 23-56.
75. Food Marketing Institute (FMI). 2005. Natural and Organic Foods. www.fda.gov/ohrms/dockets/dockets/06p0094/06p-0094-cp00001-05-Tab-04-Food-Marketing-Institute-vol1.pdf (Accessed 5 November 2013).
76. Worthington V. 2001. Nutritional quality of organic versus conventional fruits, vegetables, and grains. *J Altern Complement Med* 7 (2): 161-173.
77. Carbonaro M, Mattera M, Nicoli S, Bergamo P, Cappelloni M. 2002. Modulation of antioxidant compounds in organic vs. conventional fruit (peach, *Prunus persica* L. and pear, *Pyrus communis* L.). *J Agric Food Chem* 50 (19): 5458-5462.
78. Caris-Veyrat C, Amiot MJ, Tyssandier V, Grasselly D, Buret M, Mikolajczak M, Guillard JC, Bouteloup-Demange C, Borel P. 2004. Influence of organic versus conventional agricultural practice on the antioxidant microconstituent content of tomatoes and derived purees: consequences on antioxidant plasma status in humans. *J Agric Food Chem* 52 (21): 6503-6509.

79. Chassy AW, Bui L, Renaud ENC, Van Horn M, Mitchell AE. 2006. Three-year comparison of the content of antioxidant microconstituents and several quality characteristics in organic and conventionally managed tomatoes and bell peppers. *J Agric Food Chem* 54 (21): 8244-8252.
80. Barrett DM, Weakley CDiaz JV, Watnik M. 2007. Qualitative and nutritional differences in processing tomatoes grown under commercially organic and conventional production systems. *J Food Sci* 72 (9): 441-450.
81. Wunderlich SM, Feldman C, Kane S, Hazhin T. 2008. Nutritional quality of organic, conventional, and seasonally grown broccoli using vitamin C as a marker. *Int J Food Sci Nutr* 59 (1): 34-45.
82. Lombardi-Boccia G, Lucarini M, Lanzi S, Aguzzi A, Cappelloni M. 2004. Nutrients and antioxidant molecules in yellow plums (*Prunus domestica* L.) from conventional and organic productions: a comparative study. *J Agric Food Chem* 52 (1): 90-94.
83. Perez-Lopez AJ, Lopez-Nicolas JM, Nunez- Delicado E, Amor FM, Carbonell-Barrachina AA. 2007. Effects of agricultural practices on color, carotenoids composition, and minerals contents of sweet peppers, cv. Almuden. *J Agric Food Chem* 55 (20): 8158-8164.
84. Rossi F, Godani F, Bertuzzi T, Trevisan M, Ferrari F, Gatti S. 2008. Health-promoting substances and heavy metal content in tomatoes grown with different farming techniques. *Eur J Nutr* 47 (5): 266-272.
85. Stracke BA, Rüfer CE, Bub A, Briviba K, Seifert S, Kunz C, Watzl B. 2009. Bioavailability and nutritional effects of carotenoids from organically and conventionally produced carrots in healthy men. *Br J Nutr* 101 (11): 1664-1672.
86. Asami DK, Hong YJ, Barrett DM, Mitchell AE. 2003. Comparison of the Total Phenolic and Ascorbic Acid Content of Freeze-Dried and Air-Dried Marionberry, Strawberry, and Corn Grown Using Conventional, Organic, and Sustainable Agricultural Practices. *J Agric Food Chem* 51 (5): 1237-1241.

87. Benbrook CM. 2005. Elevating Antioxidant Levels in Food through Organic Farming and Food Processing. The Organic Center, 1-20 p.
88. Clark T.: The Organic Center. 2002. American Chemical Society Research At Great Lakes Meeting Shows More Vitamin C In Organic Oranges Than Conventional Oranges. Science Daily. www.sciencedaily.com/releases/2002/06/020603071017.htm (Accessed 2 September 2013).
89. Wunderlich SM, Feldman C, Kane S, Hazhin T. 2008. Nutritional quality of organic, conventional, and seasonally grown broccoli using vitamin C as a marker. *Int J Food Sci Nutr* 59 (1): 34-45.
90. Woese K, Lange D, Boess C, Bogl KW. 1997. A comparison of organically and conventionally grown foods-results of a review of the relevant literature. *J Sci Food Agric* 74: 281-293.
91. Benbrook C, Zhao X, Yanez J, Davies N, Andrews P. 2008. New evidence confirms the nutritional superiority of plant-based organic foods. *State Sci. Rev.* www.organic-center.org (Accessed 1 January 2013).
92. Maeder P, Hahn D, Dubois D, Gunst L, Alföldi T, Bergmann H, Oehme M, Amad! R, Schneider H, Graf U, Velimirov A, Flie! bach A, Niggli U. 2007. Wheat quality in organic and conventional farming: results of a 21 year field experiment. *J Sci Food Agric* 87: 1826-1835.
93. Zorb C, Langenkamper G, Betsche T, Niehaus K, Barsch A. 2006. Metabolite profiling of wheat grains (*Triticum aestivum* L.) from organic and conventional agriculture. *J Agric Food Chem* 54 (21): 8301-8306
94. Bloksma J, Adriaansen-Tennekes R, Huber M, van de Vijver LPL, Baars T, de Wit J. 2008. Comparison of organic and conventional raw milk quality in the Netherlands. *Biol Agric Horti* 26 (1): 69-83.

95. Butler G, Nielsen JH, Slots T, Seal C, Eyre MD, Sanderson R, et al. 2008. Fatty acid and fat-soluble antioxidant concentrations in milk from high- and lowinput conventional and organic systems: seasonal variation. *J Sci Food Agric* 88: 1431-1441.
96. Kusche D. 2009. Organic milk and nutritional benefits for the consumer. Organic Food Quality and Health Workshop -"Latest Research Results on Organic Food Quality and Health". BioFach Congress, February 19th, Nuremberg, Germany.
97. Lairon D. 2009. Nutritional quality and safety of organic food. A review, *Agron. Sustain. Dev.* www.agronomy-journal.org (Accessed 20 November 2013).
98. Dangour A, Dodhia SK, Hayter A, Allen E, Lock K, Uauy R. 2009. Nutritional quality of organic foods: a systematic review. *Am J Clin Nutr* 90 (3): 680-685.
99. Worethington V. 1999. Evidence for the Nutritional Superiority of Organic Crops. Nutrition and Biodynamics. [www.soilandhealth.org/ 01 aglibrary/Arun/V%20Worethington. pdf](http://www.soilandhealth.org/01aglibrary/Arun/V%20Worethington.pdf) (Accessed 21 November 2013).
100. Vrcek IV, Cepo DV, Rasic D, Peraica M, Zuntar I, Bojic M, Mendas G, Medic-Saric M. 2014. A comparison of the nutritional value and food safety of organically and conventionally produced wheat flours. *Food Chem* 143: 522-529. doi: 10.1016/j.foodchem.2013.08.022. Epub 2013 Aug 14.
101. Dangour A, Aikenhead A, Hayter A, et al. Comprasion of putative health effects of organically and conventionally produced foodstuffs: a systematic review. <http://www.food.gov.uk/multimedia/pdfs/organicreviewreport.pdf> [Accessed January 20, 2010]
102. Chassy AW, Bui L, Renaud EN, et al. Three-year comprasion of the content of antioxidant microconstituents and several quality characteristics in organic and conventionally managed tomatoes and bell peppers. *J Agric Food Chem* 2006;54:8244-8252.

103. Theuer RC. Organic Center. State of Science Review, Do Organic Fruits and Vegetables Taste Better Than Conventional Produce? www.organiccenter.org (Accessed 20 November 2013).
104. USDA Food Safety and Inspection Service (FSIS). 2007. Natural Foods Are Distinct From Organic Foods: Comments of the Organic Trade Association on Docket Number FSIS 2006-0040. www.ota.com/pp/otaposition/frc/FSIS01-11-07.html (Accessed 15 November 2013).
105. Guéguen L, Pascal G. 2013. Organic Foods. In: *Encyclopedia of Human Nutrition*, Caballero B (chief ed), Third Edition, Elsevier Ltd., UK, pp. 413-417.
106. Saba A, Messina F, Attitudes towards organic foods and risk/benefit perception associated with pesticides, *Food Quality and Preference* 14 (2003) 637–645.
107. Lee W.-c.J, Shimizu M, Kniffin K.M, Wansink B, You taste what you see: Do organic labels bias taste perceptions? *Food Quality and Preference* 29 (1)(2013) 33–39.
108. Magnusson M.K, Arvola A, Hursti U.K, Aaberg L, Sjöden P.O, Choice of organic foods is related to perceived consequences for human health and to environmentally friendly behavior, *Appetite* 40 (2) (2003) 109–117.
109. Guéguen L, Pascal G., Organic food, *Encyclopedia of Human Nutrition*, Third Edition (2013) 413–417.
110. Vallverdú-Queralt A, Medina-Remón A, Casals-Ribes I, Lamuela-Raventós R.M, Is there any difference between the phenolic content of organic and conventional tomato juices? *Food Chemistry* 130 (1) (2012) 222–227.

111. Brandt K, Leifert C, Sanderson R, Seal J, Agroecosystem Management and Nutritional Quality of Plant Foods: The Case of Organic Fruits and Vegetables, *Critical Reviews in Plant Sciences* 30 (1–2) (2011) 177–197.
112. Aertens J, Verbeke W, Mondelaers K, Van Huylenbroeck G, Personal determinants of organic food consumption: a review, *British Food Journal* 111(10) (2009) 1140–1167.
113. Wier M, Jensen K.O, Andersen L.M, Millock K, The character of demand in mature organic food markets: Great Britain and Denmark compared, *Food Policy* 33 (5) (2008) 406–421.
114. Van Acker SA, Tromp MN, Haenen GR, et al. Flavonoids as scavengers of nitric oxide radical. *Biochem Biophys Res Commun* 1995;214:755-759.
115. Pietta PG. Flavonoids as antioxidants. *J Nat Prod* 2000;63:1035-1042.
116. Karppi J, Kurl S, Nurmi T, et al. Serum lycopene and the risk of cancer: the Kuopio Ischaemic Heart Disease Risk Factor (KIHD) study. *Ann Epidemiol* 2009;19:512-518.
117. Zafra-Stone S, Yasmin T, Bagchi M, et al. Berry anthocyanins as novel antioxidants in human health and disease prevention. *Mol Nutr Food Res* 2007;51:675-683.
118. Lund T.B, Jensen K.O, Consumption of Organic Foods from a Life History Perspective: An Explorative Study among Danish Consumers, Country Report Denmark, Department of Human Nutrition, University of Copenhagen, Denmark, 2008.
119. Curl CL, Fenske RA, Elgethun K. Organophosphorus pesticide exposure of urban and suburban preschool children with organic and conventional diets. *Environ Health Perspect* 2003;111:377-382.

120. Kalkan Yıldırım H, Delen Akcay Y, Guvenc U, Yıldırım Sozmen E. Protection capacity against low-density lipoprotein oxidation and antioxidant potential of some organic and non-organic wines. *Int J Food Sci Nutr* 2004;55:351-362.
121. Delen Akcay, Y., Kalkan Yıldırım, H., Guvenc, U., Yıldırım Sozmen, E. The effects of consumption of organic and nonorganic red wine on low-density lipoprotein oxidation and antioxidant capacity in humans. *Nutr Res* 2004;24:541-554.
122. Smith-Spangler, C., Brandeau, ML., Hunter GE, et al. (2012) Are organic foods safer or healthier than conventional alternatives? a systematic review. *Annals of Internal Medicine* 157(5):348–366.
123. Baudry, J.; Méjean, C.; Allès, B.; Péneau, S.; Touvier, M.; Hercberg, S.; Lairon, D.; Galan, P.; Kesse-Guyot, E. Contribution of Organic Food to the Diet in a Large Sample of French Adults (the NutriNet-Santé Cohort Study). *Nutrients* 2015, 7, 8615–8632. [CrossRef] [PubMed]
124. Kummeling, I., Thijs, C., Huber, M et al. (2008) Consumption of organic foods and risk of atopic disease during the first 2 years of life in the Netherlands. *Br J Nutr* 99, 598–605.
125. Torjusen, H., Brantsaeter, AL., Haugen, M et al. (2014) Reduced risk of pre-eclampsia with organic vegetable consumption: results from the prospective Norwegian Mother and Child Cohort Study. *BMJ Open* 4, e006143.
126. Brantsaeter, AL., Torjusen, H., Meltzer, HM et al. (2016) Organic food consumption during pregnancy and hypospadias and cryptorchidism at birth: the Norwegian Mother and Child Cohort Study (MoBa). *Environ Health Perspect* 124, 357–364.

127. Baranski, M., Srednicka-Tober, D., Volakakis, N., et al. (2014) Higher antioxidant and lower cadmium concentrations and lower incidence of pesticide residues in organically grown crops: a systematic literature review and meta-analyses. *Br J Nutr* 112, 794–811.
128. Gutteridge, JM & Halliwell B (2010) Antioxidants: molecules, medicines, and myths. *Biochem Biophys Res Commun* 393, 561–564.
129. Bast, A. & Haenen, GR (2013). Ten misconceptions about antioxidants. *Trends Pharmacol Sci* 34, 430–436.
130. Chandel, NS. & Tuveson, DA. (2014) The promise and perils of antioxidants for cancer patients. *N Engl J Med* 371, 177–178.
131. Faller, A.L.K., Fialho, E., (2009). The antioxidant capacity and polyphenol content of organic and conventional retail vegetables after domestic cooking, *Food Research International*, 42, 210–215.
132. Crinnion, W.J., (2010). Organic food contain higher levels of certain nutrients, lower levels of pesticides, and may provide health benefits for the consumer, *Alternative medicine review*, 15(1), 4–12.
133. Talhaoui, N., Taamalli, A., Gómez-Caravaca, A.M., Fernández-Gutiérrez, A., Segura-Carretero, A., (2015). Phenolic compounds in olive leaves: Analytical determination, biotic and abiotic influence, and health benefits, *Food Research International*, 77, 92–108.
134. Kesse-Guyot, E., (2016). Studies on the health effects of organic food in humans. *Human health implications of organic food and organic agriculture*, 12–18.
135. Organic Trade Association (OTA). 2011. Food Safety of Organic Foods. www.ota.com/organic/foodsafety/food.html (Accessed 20 November 2013).

136. Grindler-Pedersen, L., Rasmussen, S.E., Bügel, S., Jørgensen, L.V., Dragsted, L.O., Gundersen, V., Sandström, B., (2013). Effect of diets based on foods from conventional versus organic production on intake and excretion of flavonoids and markers of antioxidative defense in humans. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 51(19), 5671-5676.
137. Harper, G. C., & Makatouni, A. (2002). Consumer perception of organic food production and farm animal welfare. *British Food Journal*, 104, 287-299.
138. Lubienie, S.A. (2002). Romanian consumers' behaviour regarding organic food. *British Food Journal*, 104, 337-344.
139. Hamm, U., & Gronefeld, F. (2004). *The European Market for Organic Food: Revised and Updated Analysis*. Aberystwyth: School of Management and Business University of Wales.
140. Millock, K., Wier, M., & Andersen, L. M. (2004). Consumer's demand for organic foods-attitudes, value and purchasing behaviour. In XIII Annual Conference of European Association of Environmental and Resource Economics, Budapest, 25-28 June.
141. Chrysosoidis, G.m., & Krystallis, A. (2005). Organic consumers' personal values research: testing and validating the list of values (LOV) scale and implementing a value-based segmentation task. *Food Quality and Preference*, 16, 585-599.
142. Radman, M. (2005). Consumer consumption and perception of organic products in Croatia. *British Food Journal*, 107, 263-273.
143. Rimal, A., Moon, W., & Balasubramanian, S. (2005). Agro-biotechnology and organic food purchase in the United Kingdom. *British Food Journal*, 107, 84-97.
144. Lea, E., & Worsley, T. (2005). Australians' organic food beliefs, demographics and values. *British Food Journal*, 107, 855-869.

145. Gifford, K., & Bernard, J. C. (2006). Influencing consumer purchase likelihood of organic food. *International Journal of Consumer Studies*, 30, 155-165.
146. Stobbelaar, D. J., Casimir, G., Borghuis, J., Marks, I., Meijer, L., & Zebeda, S. (2007). Adolescents' attitudes towards organic food: a survey of 15- to 16-year old school children. *International Journal of Consumer Studies*, 31, 349-356.
147. Schmid, O., De Fontguyon, G., & Sans, P. (2007). Desarrollo del mercado de productos de la agricultura ecologica en Europa: un analisis de sus condiciones y del papel de las iniciativas comerciales. *Revista Espanola de Estudios Agrosociales y Pesqueros*, 214, 15-44.
148. Magistris, T., & Gracia, A. (2008). The decision to buy organic food products in Southern Italy. *British Food Journal*, 110, 929-947.
149. Roitner-Schobesberger, B., Darnhofer, I., Somsook, S., & Vogl, C. R. (2008). Consumer perceptions of organic foods in Bangkok, Thailand. *Food Policy*, 33, 112-121.
150. Gracia, A., & Magistris, T. (2008). The demand for organic foods in the South of Italy: A discrete choice model. *Food Policy*, 33, 386-396.
151. Shepherd, R, Magnusson, M, Sjöden, PO (2005). Determinants of Consumer Behavior Related to Organic Foods, *Ambio: A Journal of the Human Environment*, Cilt:34, Sayi:4-5, 352-359.
152. "Dünya'da ve Türkiye'de Organik Tarımsal Ürün Ticareti ve Tüketici Reaksiyonları", http://www.bahce.biz/organik/organik_ticareti.htm, (25.08.2010)
153. "Türkiye'de Tarımsal Ürünlerin Pazarlama Kanalları ve Araçlarının Değerlendirilmesi", http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/7968ad196a5085f_ek.pdf?tipi=14&sube=, (15.09.2010)

154. Fotopoulus, C., Krystallis, A (2002). Organic product avoidance: reasons for rejection and potential buyers' identification in a countrywide survey, *British Food Journal*, Cilt:104, Sayi:3-5, 233-260.
155. Tirkeş, Ç (2008). Yeşil Pazarlama: Türkiye'de Organik Gıda Ürünlerinin Kullanımını Arttırmaya Yönelik Stratejiler.
156. "Pazarlama Stratejileri",
http://www.bahcesel.com/habersel/organik_tarim/10620pazarlama_stratejileri.html, (20.10.2011)
157. Wandel, M., Bugge A (1997). Environmental concern in consumer evaluation of food quality, *Food Quality and Preference*, Cilt:8, Sayi:1, 19-26.
158. Williams, P. R. D. & Hammitt, J. K. (2000). "A Comparison of Organic and Conventional Fresh Produce Buyers In The Boston Area" *Risk Analysis*, 20 (5):735-746.
159. Shaharudin, M. - Pani, J. - Mansor, S. - Elias, S. - Sadek, D. (2010). Purchase Intention of Organic Food in Malaysia; A Religious Overview, *International Journal of Marketing Studies*, 2 (1), 96.
160. Özçelik, A. - Uçar, A. (2008). Turkish academic staffs' perception of organic foods, *British Food Journal*, 110 (9), 948 - 960.
161. Lodorfos, G. - Dennis, J. (2008). Consumers' Intent: in the Organic Food Market, *Journal of Food Product Marketing*, 14 (2), 17-38.
162. Padel, S. - Foster, C. (2005). Exploring the gap between attitudes and behaviour: Understanding why consumers buy or do not buy organic food, *British Food Journal*, 107 (8), 606 - 625.
163. Wier, M. - Calverley, C. (2002). Market potential for organic foods in Europe. *British Food Journal*, 104 (1), 45 - 62.

164. Nardalı, S. - Ay, C. (2007). Organik Ürün Perakendeciliği ve Etik Sorunlar, *12. Ulusal Pazarlama Kongresi*. Sakarya.
165. Çelik, S. (2013). Kimler, Neden Organik Gıda Satın Alıyor? Bir Alan Araştırması, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 93 - 108.

10. EKLER

EK 1 – TÜKETİCİLERE YAPILACAK ANKET FORMU

“TÜKETİCİLERİN ORGANİK GIDALARA BAKIŞ AÇILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ” ANKET SORULARI

Ankette geçen tüm bilgiler tez konusu araştırması için etik çerçevesinde saklanarak kişinin ad-soyad bilgileri paylaşılmayacaktır.

İmza

1) Cinsiyetiniz?

- a) Kadın
- b) Erkek

2) Yaşınız?

.....

3) Öğrenim durumunuz?

- a) Okuryazar değil
- b) İlkokul
- c) Ortaokul
- d) Lise
- e) Üniversite

4) Medeni haliniz?

- a) Evli
- b) Bekar

5) Mesleğiniz nedir?

Sizin (.....)

6) Evliyseniz çocuk sayısı?

- a) Yok
- b) 1-3
- c) 3 ve üzeri

7) Ailenizin aylık geliri (TL) ?

- a) 1600 -1999 TL
- b) 2000-3999 TL
- c) 4000 – 4999 TL
- d) 5000 den fazla

8) Gıda alışverişinde sizin için önemli olan nedir?

- a) Fiyatı
- b) Çeşitliliği
- c) Kalitesi
- d) Hepsi

9) “Organik Gıda” hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

EVET, ise; 10-18. Soruları Yanıtlayınız.

10) Size göre Organik gıdanın tanımını aşağıdakilerden hangisi iyi bir şekilde betimleyebilir? (1'den fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- a) Doğal ürün
- b) İşlenmemiş ürün
- c) Hormonsuz yetişmiş ürün
- d) Çevre dostu ürün
- e) Tarım bakanlığı sertifikalı ürün
- f) Sağlıklı gıda ürünü
- g) Diğer

11) Organik gıdaların sağlığa olumlu etkilerinin olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Emin değilim

12) Organik gıdalar hakkında merak ettiğiniz bilgileri nereden öğreniyorsunuz? (1'den çok şık işaretleyebilirsiniz)

- a) İnternet
- b) Televizyon
- c) Dergi/gazete
- d) Çevre duyumları
- e) Satış elemanları
- f) Diğer (Belirtiniz).....

13) Organik gıdaları neden tüketiyorsunuz? (1'den çok şık işaretleyebilirsiniz)

- a) Kalitesine güveniyorum
- b) Tadı ve lezzeti çok iyi
- c) Fiyatı uygun
- d) Besin değeri yüksek
- e) Doğal yaşama katkısı var

14) Organik gıdaları ne kadar sıklıkla satın alırsınız?

- a) Birkaç ayda bir
- b) Haftada 1
- c) Haftada 1 den fazla
- d) Ayda 1
- e) Ayda 1 ve fazlası

15) Organik gıdaları satın alırken en çok hangi çeşit ürün/ürünleri tercih ediyorsunuz? (1'den çok şık işaretleyebilirsiniz)

- a) Tahıl ürünleri
- b) Sebze- Meyve ürünleri
- c) Süt ürünleri
- d) Et ürünleri

16) Neden bu çeşidi/çeşitleri en çok tercih ediyorsunuz? (Lütfen tek 1(bir) şık işaretleyiniz)

- a) Sağlıklı olduğu için
- b) Diğerlerine göre daha uygun fiyatlı olduğu için
- c) Kolay ulaşabildiğim için

17) Organik gıdaları satın alırken diğer ürünlerden nasıl ayırt edersiniz?

- a) Organik gıda logosu olmalı
- b) Diğer ürünlerden ayrı reyonda olmaları
- c) Kesinlikle ambalaj içerisinde olmalı
- d) Fikrim yok

18) Sizce hangi yaş gruplarının organik gıdaları tüketmesi daha önemlidir?

- a) Bebekler
- b) Çocuklar
- c) Gençler
- d) Yaşlılar
- e) Hepsi

Hayır, ise; 19-25. Soruları Yanıtlayınız.

19) Size göre Organik olmayan gıdanın tanımını aşağıdakilerden hangisi iyi bir şekilde betimleyebilir? (1'den çok sık işaretleyebilirsiniz)

- a) Genetik olarak değiştirilmiş ürün
- b) Serada yetiştirilen ürün
- c) İşlenmiş ürün
- d) Kimyasal katkı maddesi olan ürün

20) Organik gıdaları tüketmemenizin en önemli sebebi nedir? (Lütfen tek 1(bir) sık işaretleyiniz)

- a) Pahalı
- b) Alışveriş yaptığım yerde bulunmuyor
- c) Organik ürünleri diğer ürünlerden farklı göremiyorum
- d) Taze değil
- e) Güvenli gelmiyor

21) Şimdiye kadar hiç organik gıda ürünü satın aldınız mı?

- a) Evet
- b) Hayır

22) Organik tarım logosunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?

- a) Evet ise tanımı;
- b) Hayır

23) Organik gıdaya ihtiyaç konusunda ne düşünüyorsunuz?

- a) Çok ihtiyaç var
- b) Biraz ihtiyaç var
- c) Hemen hemen hiç yok
- d) Hiç ihtiyaç yok

24) Organik gıda olarak satılan herhangi bir üründe ne gibi bir özellik olsaydı sizin o ürünü satın almanızı sağlardı? (Lütfen tek 1(bir) sık işaretleyiniz)

- a) Kesinlikle fiyatının uygun olması
- b) Her yerde bulabileceğim bir ürün olması
- c) Sertifikasının olduğunu bilmek
- d) Diğer

25) Aşağıdakilerden hangisi organik gıda tüketiminizi arttırıcı bir sebep olabilir? (Lütfen tek 1(bir) sık işaretleyiniz)

- a) Genetiğiyle oynanmamış, tohum kullanılarak elde edilmiş temiz bir ürün olması
- b) Gelecek nesilleri koruması
- c) Yapay kimyasalların insanlar, çevre ve hayvanlar üzerindeki olumsuz etkilerini önleyerek toprak, hava ve su kalitesini koruması
- d) Daha güvenli ve daha uygun maliyetli satılan bir ürün olması

EK 2 – BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

T.C.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ BESLENME VE DİYETETİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI TEZ ÇALIŞMASI İÇİN HAZIRLANAN BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı;

Bu çalışma, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beslenme ve Diyetetik Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sibel ÖZKAN Doç. Dr. Zuhal Aydan Sağlam danışmanlığında, “Tüketicilerin Organik Gıdalar Üzerine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi” amacıyla, yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Sizden, bu amaçla hazırlanmış olan ve yaklaşık olarak 10 dakika sürecek olan anketimize katılmanızı istiyoruz.

Bu anket çalışmasına katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama hakkına sahipsiniz. Anketi yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen anket formlarındaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında kalmayınız. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Araştırmacı

Sibel ÖZKAN

Yukarıda yazılanları OKUDUM ve ANLADIM. Bu çalışmaya TAMAMEN GÖNÜLLÜ olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda bırakıp çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

TARİH :
KATILIMCI ADI SOYADI VE İMZASI :
ARAŞTIRMACI ADI SOYADI VE İMZASI : SİBEL ÖZKAN
TELEFONU : 05072238364

**ETİK KURUL DEĞERLENDİRME SONUCU/RESULT OF EVALUATION BY
THE ETHICS COMMITTEE**

(Bu bölüm İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul tarafından
doldurulacaktır /This section to be completed by the Committee on Ethics in research
on Humans)

Başvuru Sahibi / Applicant: Sibel Özkan

Proje Başlığı / Project Title: Tüketicilerin Organik Gıdalara Bakış Açılarının
Değerlendirilmesi

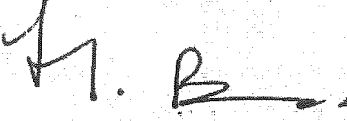
Proje No. / Project Number: 2019-20016-26

1.	Herhangi bir değişikliğe gerek yoktur / There is no need for revision	XX
2.	Ret/ Application Rejected	
	Reddin gerekçesi / Reason for Rejection	

Değerlendirme Tarihi / Date of Evaluation: 12 Şubat 2019

Kurul Başkanı / Committee Chair

Doç. Dr. İtir Erhart

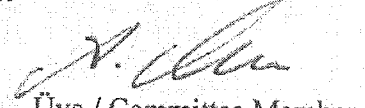

Üye / Committee Member

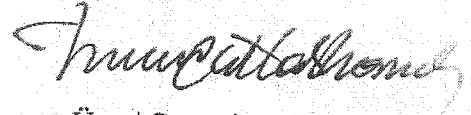
Prof. Dr. Hale Bolak

Üye / Committee Member

Prof. Dr. Koray Akay

Üye / Committee Member

Prof. Dr. Aslı Tunç

Üye / Committee Member

Prof. Dr. Turgut Tarhanlı

Üye / Committee Member

Prof. Dr. Ali Demirci